

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Japonská okupace Indonésie během druhé světové války a její
dopady.

The Japanese occupation of Indonesia during World War II and
its impact.

Vypracoval: Bc. Ondřej Bortlík
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková

OLOMOUC 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne:

Podpis:

Anotace

Cílem této práce je popis japonské okupace Indonésie a dále také analýza jejích dopadů na situaci v Indonésii bezprostředně po druhé světové válce. Práce je rozdělena do dvou částí. První část je věnována chronologickému popisu událostí, které předcházely okupaci, a dále také průběhu okupace. Druhá část se zaměřuje na popis a analýzu dopadů okupace. Tato práce je založena na analýze děl historiků západního, japonského, ale i indonéského původu. Dále se také tato práce zakládá na studiu dobových archiválií a přihlíží také k výpovědím pamětníků.

Klíčová slova: Japonsko, Indonésie, Jáva, druhá světová válka, okupace, dopady, nacionalismus, nezávislost.

Počet znaků bez mezer: 184 762

Počet stran: 92

Počet titulů použité literatury: 121

Děkuji vedoucí práce Mgr. Sylvě Martináskové za cenné rady a trpělivost, bez kterých by tato práce vznikala s obtížemi. Dále děkuji také své snoubence Bc. Jane Glorie Marie Telusse za pomoc s překlady ze staré indonéštiny a s hledáním pamětníků a informátorů. Dále děkuji pracovníkům státního archivu ve městě Surabája a vedení knihovny Nahdatul Ulama ve městě Gresik za ochotu a velmi nadstandardní přístup k jejich zdrojům a archiváliím.

Obsah

Ediční poznámka.....	8
Úvod.....	9
1. Chronologický vývoj - předehra k okupaci a průběh okupace	
1.1 Indonésie v období kolonialismu a nizozemská nadvláda.....	11
1.1.1 Počátky koloniální historie Indonésie.....	11
1.1.2 Nizozemská nadvláda nad Indonésií.....	13
1.1.3 Islám jako jednotící prvek za nizozemské nadvlády.....	14
1.2 Politické a náboženské organizace a hnutí a kontakty s Japonci před druhou světovou válkou.....	17
1.3 Japonská invaze do Indonésie.....	23
1.3.1 Předehra k válce a holandské přípravy na válku.....	23
1.3.2 Japonská invaze do Indonésie.....	24
1.4 První kroky japonské okupační správy a její postoj k vybraným indonéským mocenským silám.....	28
1.4.1 Počáteční období chaosu a utváření japonské okupační správy.....	28
1.4.2 Japonská podpora indonéského nacionalismu.....	29
1.4.3 Kontrola muslimských organizací.....	32
1.5 Proměna postoje japonské okupační správy k indonéskému národu.....	34
1.5.1 Osobnost generála Hitošiho Imamury.....	34
1.5.2 Protijaponská povstání.....	37
1.5.3 Zločiny spáchané Japonci v Indonésii během okupace.....	37
1.5.4 Shrnutí.....	41
2. Dopady japonské okupace Indonésie	
2.1 Vliv japonské okupace na vztahy mezi etnickými a mocenskými skupinami v Indonésii.....	42
2.1.1 Příklady japonského působení vedoucího k vytváření antipatií mezi indonéským obyvatelstvem a čínským etnikem.....	42
2.1.2 Příklady japonského působení, které měly pozitivní vliv na stmelování indonéského obyvatelstva a čínského etnika.....	45

2.1.3	Situace čínského etnika v Indonésii bezprostředně po skončení japonské okupace.....	47
2.1.4	Vliv japonské okupace na postavení lidu dayak v indonéské společnosti.....	50
2.1.5	Vliv japonské okupace na vztahy mezi mocenskými skupinami v oblasti Aceh.....	54
2.2	Vliv japonské okupace na ekonomiku Indonésie.....	58
2.2.1	Ideové zdroje, které ovlivnily počínání Japonců v Indonésii v oblasti ekonomiky.....	58
2.2.2	Dominance zaibacu.....	59
2.2.3	Pokles produkce ekonomicky důležitých odvětví.....	60
2.2.4	Pokles potravinářské produkce a dopady na život lidí.....	62
2.3	Vliv japonské okupace na indonéské školství.....	65
2.3.1	Školství za doby holandské nadvlády.....	65
2.3.2	Změny v indonéském školství za doby japonské okupace.....	66
2.4	PETA a její úloha v konfliktu s Holandskem.....	71
2.4.1	PETA v době druhé světové války.....	71
2.4.2	PETA po druhé světové válce.....	73
	Závěr.....	77
	Obrázková příloha.....	80
	Abstract.....	83
	Seznam pramenů a literatury.....	84

Ediční poznámka

Tato diplomová se práce přidržuje českého způsobu psaní jmen a osob, což znamená, že na prvním místě je uvedeno křestní (osobní) jméno a na druhém příjmení (jméno rodové). V práci je použito české transkripce japonštiny. Výjimku tvoří pouze bibliografické citace dokumentů, kde byla pro lepší dohledatelnost zachována originální transkripce, to znamená transkripce použitá v názvu dokumentu.

V práci je použita anglická transkripce indonéských jmen osob a zeměpisných názvů. Výjimku tvoří pouze jména a názvy, u kterých je český přepis již určen a používán. Například Jáva nebo Surabája. Anglické transkripce bylo použito z důvodu absence oficiální české transkripce indonéštiny. Anglického způsobu zápisu indonéštiny se přidržuje i největší odbornice na indonéský jazyk v Česku, Zorica Dubovská. V práci je použit stejný přepis čínských jmen a názvů indonéského původu jako ve zdrojovém dokumentu. Tohoto systému bylo použito z důvodu absence oficiální indonéské transkripce čínštiny. Všechna tato jména navíc vycházejí zejména z dialektů Hakka a Hokkien a nelze je převést do žádné oficiální transkripce čínštiny, protože byla vytvořena v Indonésii a mnohdy pro ně ani neexistují čínské znaky.

V této práci je slovo Indonésie užito i pro časové období, kdy tento termín neexistoval nebo nebyl západními historiky používán. Termín Indonésie byl poprvé použit až roku 1850 britským etnologem Georgem Windsorem Earlem a západními historiky byl plně přejet až po uznání indonéské nezávislosti po druhé světové válce. Před tímto datem se území Indonésie ovládané Holanďany označovalo za Holandskou Východní Indii. Slovo Indonésie je takto užito z toho důvodu, že jej stejně používají i přední indonéští historikové, zejména pak proto, že termín Holandská Východní Indie je vnímán jako dehonestující. Mapy s přesnými hranicemi Holandské Východní Indie a dnešní Indonésie jsou pak součástí obrázkové přílohy na konci této práce.

V této práci se objevuje i termín islamista, potažmo islamisté, který má v moderním světě vágní definici. Toto slovo je v práci použito k označení většiny vůdců nebo předáků islámských organizací, a to z toho důvodu, že tyto organizace byly často radikální. Radikální v tom smyslu, že prosazovaly samostatnost Indonésie, a to i za cenu ozbrojeného boje nebo

spojenectví s fašistickým Japonskem. Mnoho těchto organizací mělo také za svůj cíl emancipaci islámu i na úkor ostatních náboženství, a nebo dokonce vytvoření islámského státu v Indonésii.

Úvod

Japonská okupace Indonésie trvala sice necelé čtyři roky, ale znamenala obrovský zásah do života miliónů lidí a uvedla do chodu nebo eskalovala procesy, které měly za přímý následek konec čtyři sta let trvající holandské nadvlády nad Indonésií a zapříčinily tak vznik nového státu a potažmo také nového, čtvrtého nejpočetnějšího národa na světě. Je diskutabilní, zda by Indonésie dosáhla nezávislosti bez japonské okupace a zničení holandského koloniálního systému. Pokud by se tak stalo, došlo by k tomu bezesporu později.

Japonská okupace Indonésie se ale neobešla bez nezměrného utrpení tisíců lidí. Hodnotíme-li dnes japonskou okupaci Indonésie, rozhodně převažují negativní stránky. Nicméně okupace eskalovala i některé procesy, které měly v konečném důsledku pozitivní dopad na život mnoha Indonésanů, jako například růst indonéského nacionalismu či rozvoj indonéského jazyka, a podnítila i ozbrojený boj za nezávislost s holandskou armádou po druhé světové válce. Cílem této práce je popsat japonskou okupaci Indonésie a její dopady.

Do současnosti se studiem této kapitoly indonéských dějin zabývaly zejména tři skupiny historiků. První skupinu představují západní, zejména američtí a holandští historici, například Nicholas Tarling, Adrian Vickers a Theodore Friend. Druhou skupinu představují japonští historici zastoupení v první řadě Šigeruem Satóem. Třetí a samozřejmě také nejpočetnější skupinu, které se ovšem zatím nedostalo širšího mezinárodního uznání, představují indonésští historikové jako například Taufiq Tanasaldy, Aziz Abdul Muhammad nebo Yudi Latif. Situaci čínského etnika v Indonésii během druhé světové války se zabývá také mnoho čínských historiků indonéského původu, kteří se ve svém pohledu mnohdy liší od svých indonéských kolegů. Mezi tyto historiky patří například Leo Suryadinata. V této práci je brán zřetel na názory všech těchto skupin. Zejména v indonéském akademickém prostředí jsou některé vlivy japonské okupace ignorovány. V této práci se tak jakožto výzkumník, který nepatří ani do jedné z uvedených skupin, snažím o maximální objektivitu a posouzení jak negativních dopadů okupace, tak i těch pozitivních. Jelikož v češtině neexistuje mnoho vědeckých prací, které by osvětlovaly tuto mezní kapitolu indonéských dějin česky mluvícím studentům, tato práce si klade za cíl přiblížit tyto události budoucím studentům programu Indonéska studia a poskytnout jim další podněty k jejich výzkumu.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část se chronologicky zabývá událostmi, které předcházely japonské okupaci a pokračuje až do konce druhé světové války. Tato část je nezbytná pro pochopení kontextu změn, které se udály po druhé světové válce. Druhá část zkoumá jednotlivé dopady okupace. Kapitola 2.1 a její podkapitoly se zabývají vlivem japonské okupace na vztahy mezi etnickými a mocenskými skupinami v Indonésii. Kapitola 2.2 se zabývá vlivem japonské okupace na ekonomiku Indonésie. Kapitola 2.3 se věnuje dopadům okupace na indonéské školství a kapitola 2.4 zkoumá vznik první indonéské armády a její úlohu po druhé světové válce.

Tato práce nezkoumá všechny důsledky okupace. Nezabývá se například dopady okupace na indonéskou politickou scénu po druhé světové válce, dopadem okupace na indonéskou dopravní síť nebo vlivy okupace na indonéský právní systém. Tato práce tak nechává otevřený prostor budoucím badatelům, kteří by měli o toto téma zájem.

1.1 Indonésie v období kolonialismu a nizozemská nadvláda

1.1.1 Počátky koloniální historie Indonésie

Indonésie byla před druhou světovou válkou nizozemskou kolonií a s kolonialismem měla bezmála čtyři sta let trvající trpkou zkušenost. První Evropané přišli do Indonésie roku 1512; konkrétně se jednalo o Portugalce. Ty přivedla do Indonésie snaha ovládnout obchod s kořením, který byl v té době doménou muslimských obchodníků, a stejně tak snaha o rozšiřování křesťanství. Jejich sféra zájmu se ale omezovala zejména na území známé dnes pod pojmem Nusa Tenggara, a to hlavně souostroví Maluku a ostrovy Solor, Flores a Timor. Portugalci se snažili při své expanzi využívat spory mezi místními vládci. Jejich postup ale nebyl příliš úspěšný a po tom, co v roce 1570 zavraždili místního sultána na ostrově Ternate, byli po pěti leté válce z Maluku vypuzeni.¹ Nicméně jistého obchodního úspěchu Portugalci dosáhli. Zatímco na konci patnáctého století dodávali muslimští obchodníci do Evropy 50 tun hřebíčku, v průběhu šestnáctého století byl již tento obchod pod taktovkou Portugalců, kteří dodávali do Evropy 573 tun hřebíčku, zatímco muslimští obchodníci jen 170 tun.²

Strategii využití rozepří mezi místními vládci používali Portugalci i na jiných místech. Například v roce 1522 uzavřeli alianci s hinduisticko-budhistickým královstvím Banten (Západní Jáva) proti muslimskému království Demak (Střední Jáva). I když se ruku v ruce se svou mocenskou expanzí Portugalci snažili šířit i křesťanství, to jim mnohdy nebránilo v uzavírání spojenectví s muslimskými státy, pokud to pro ně bylo výhodné. Například uzavřeli spojenectví se státem Johor (dnes Singapur) proti mocnému státu Aceh. Oba státy byly muslimské.³ Přestože se Portugalci v Indonésii pohybovali po bezmála jedno století a vybudovali zde několik přístavů a pevností, celistvějšího správního celku nikdy nedosáhly.

Celistvý správní celek se podařilo vybudovat až Holanďanům, kteří do Indonésie přinesli lepší zbraně a lodě, větší finanční kapitál, lepší organizaci ale také stejnou brutalitu. Holanďané totiž učinili to, co Portugalci nikdy předtím neudělali: vybudovali stálý a stabilní

¹RICKLEFS, Merle, Calvin. *A History of Modern Indonesia since 1200*. 3. vyd. Palgrave, Hampshire 2001. ISBN 0-333-80099-0. s. 28.

²DRAKELEY, Steven. *The History of Indonesia*. 1.vyd. Greenwood Publishing, Westport 2005. ISBN: 0-313-33114-6. s. 24.

³DRAKELEY, s. 25–26.

bod pro svou expanzi na Jávě. V tomto byl jejich přístup fundamentálně odlišný od přístupu Portugalců a umožnil jim stát se později koloniální mocností na Jávě.⁴ Příchod Holanďanů také započal novou éru v anglicky psané literatuře zvanou *spice wars* (války o koření).

Ke konci šestnáctého století se Portugalské království potýkalo s řadou problémů ve svém obchodu s kořením mezi Evropou a Asií. Jejich hlavním obchodním rivalem v této době byly Antverpy, které představovaly styčný bod pro obchod s kořením v Severozápadní Evropě. Jejich blokáda a následný pád během nizozemské války o nezávislost tak dal holandským obchodníkům ze severu silný důvod k tomu, aby sami vstoupili do konkurenčního boje o koření s Portugalským královstvím.⁵ Nizozemská Společnost vzdálených zemí⁶ vyslala roku 1595 do Indonésie eskadru čtyř lodí, aby našla nové obchodní příležitosti. Jedna loď se ztratila, ale zbylé tři se vrátily s bohatým nákladem pepře a muškátového oříšku.⁷ Tento obchodní úspěch zapříčinil v Nizozemí vznik dalších několika obchodních společností, které začaly vysílat lodě do Indonésie. Stále větší obchodní úspěchy Holanďanů působily obavy anglickým obchodníkům, kteří měli také zájem podílet se na obchodu s kořením ve východní Indii, a to zejména v Indonésii. Angličtí obchodníci tedy požádali krále Karla I. Stuarta o udělení monopolu na obchod s východní Indií. Tak vznikla roku 1600 Britská východoindická společnost. Dva roky na to následovalo sloučení všech nizozemských obchodních společností, které se zabývali obchodem s východní Indií, čímž vznikla Nizozemská východoindická společnost.⁸

Nizozemská východoindická společnost, vzniknuvši za podpory vlády, požívala celou řadu významných výhod a práv. Kromě státního monopolu na obchod s východní Indií to bylo právo vytvářet a vymáhat zákony na obsazeném území včetně práva hrdelního trestu, právo zakládat osídlení, faktorie a pevnosti, právo uzavírat smlouvy s domorodým obyvatelstvem, ale také právo vést válku.⁹ Nizozemská východoindická společnost držela v Indonésii monopolní právo na obchod s hřebíčkem a muškátovým oříškem. Konflikt mezi ní a její méně úspěšnou britskou konkurencí se tedy stával čím dál více nevyhnutelným. Vzájemné třenice byly vyřešeny až r. 1619 tzv. londýnskou dohodou, která upravovala

⁴RICKLEFS, s. 30.

⁵BOWEN, Huw. LINCOLN, Margarette. RIGBY, Nigel. *The Worlds of the East India Company*. 1.vyd. Boydell Press, Woodbridge 2011. ISBN-10:1843830736 s. 1–2.

⁶Společnost Vzdálených Zemí - (Compagnie van Verre) Byla první nizozemská obchodní společnost, která se pokusila o průnik na indonéské trhy s kořením. Byla také jednou z předchůdkyní Nizozemské východoindické společnosti.

⁷BOWEN, s. 2.

⁸BOWEN, s. 2.

⁹WARD, Kerry. *Networks of Empire: Forced Migration in the Dutch East India Company*. 1.vyd. Cambridge University Press, Cambridge 2008. ISBN-10:0521885868 s. 12.

vztahy mezi oběma společnostmi. Obě společnosti dokonce sdílely stejné základny ve městě Banda, na Molukách a na ostrově Ambon. Obchod se ale nevyvíjel pro britskou stranu dobře. Britové neměli dostatek zdrojů a museli přispívat na chod nizozemských základen.¹⁰ Nesnášenlivost mezi oběma společnostmi vyvrcholila roku 1623 masakrem v Ambonu. Holandský guvernér obvinil britskou posádku sestávající z deseti Angličanů, deseti Japonců a jednoho Portugalce ze spiknutí a dal všechny popravit. Důvody k masakru zůstávají ale nejisté. Důkazy pro obvinění byly získány od japonského obchodníka za použití mučení. Teorie o spiknutí se zdá vzhledem k naprosto minimálním šancím na úspěch jako velmi nepravděpodobná. Ambonský masakr ale vážně pošramotil diplomatické vztahy mezi oběma státy a v konečném důsledku vedl ke stažení Britské východoindické společnosti z Indonésie, vyjma severního cípu ostrova Sumatra.¹¹

Pozdější úspěch Nizozemské východoindické společnosti spočíval hlavně v systému jejího financování. Na rozdíl od své britské konkurence totiž nevyplácela periodicky dividendu svým akcionářům, ale soustředila svůj kapitál spíše na rozvoj a expanzi.¹² Dalším důvodem bylo také to, že Holanďané si velice brzy uvědomili nutnost vnitřně asijského obchodu. Evropský trh s kořením byl omezený, a pokud by jej rychle zahltili velkými dodávkami, cena koření by rapidně klesla. Holanďané založili svůj systém na obchodování s několika klíčovými surovinami. Směňovali japonské stříbro a měď za indické textilie a čínské zlato, indické textilie za indonéský pepř a koření nebo čínské hedvábí za japonské stříbro.¹³ Takto dokázali nashromáždit velmi silný finanční kapitál potřebný pro další expanzi a hlavně zajistit stálý a stabilní příjem pro své obchody.

1.1.2 Nizozemská nadvláda nad Indonésií

Vliv a moc Holanďanů začíná upadat koncem osmnáctého století spolu s úpadkem Nizozemské východoindické společnosti. Ta se dostala do vleklých finančních problémů a roku 1799 zkrachovala. Holandská vláda se proto rozhodla převzít veškeré její dluhy. V tomto období se také začíná rapidně měnit mocenská situace v Indonésii, a to i díky situaci v Evropě. Porážka Nizozemí v období napoleonských válek způsobila, že se Indonésie dostala nakrátko pod vliv Francie. S úpadkem moci koloniální správy je spojen i růst moci lokálních království. Mezi silné regionální hegemony patřily například sultanáty v Acehu a

¹⁰BOWEN s. 3.

¹¹GIN, Keat, Ooi. *Southeast Asia: A Historical Encyclopedia, From Angkor Wat to East Timor*. 1.vyd. ABC-CLIO, Santa Barbara 2004. ISBN 1-57607-770-5 s. 142–143.

¹²BOWEN s. 53–55.

¹³BOWEN s. 51.

Palembangu (Sumatra), Pontiaku (Borneo), Yogyakartaě (Jáva) a Makassaru (Sulawesi).¹⁴ Nizozemská vláda se ale rozhodla převzít správu Indonésie a započala se systematickou likvidací svých lokálních konkurentů. Holanďané tak začali expandovat a měnit roztroušené správní celky, které se dříve nacházely pod správou Východoindické společnosti, v celistvé impérium. Holanďané za účelem vybudování jednotné sítě posílili vliv centralizované vlády a sjednotili lokální administrativní struktury; takto získaly v devatenáctém století hranice dnešní Indonésie svou pevnou podobu. Původně autonomní místní státy se tak dostaly pod holandskou nadvládu, a to často za pomoci vojenských intervencí a diplomacie. Okupační správa ve snaze získat silnější vliv na život lidí ustanovila jako základní správní jednotku na javánském venkově vesnici, rolníci tak byli připoutáni k půdě více než kdy dřív. Spolu s růstem moci okupační správy rostl i počet cizinců, kteří přicházeli do Indonésie. To s sebou neslo i nutnost vybudovat systém škol, které by spadaly pod okupační správu. Silnější vliv okupační správy, systém evropských škol a silnější příliv osadníků spojený s přílivem nových idejí také vedl k růstu nacionalistických hnutí, která se začínají profilovat koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století.¹⁵

V devatenáctém století se také stupňuje holandské vykořisťování Indonésie. Indonéská aristokracie pocítovala silnou nejistotu způsobenou neustálými koloniálními intervencemi na aristokratickém dvoře v Yogyakartaě. Ve snaze zajistit si stálý příjem postupuje hodně javánských aristokratů svou půdu k pronájmu evropským a čínským podnikatelům, kteří na ní zakládají plantáže s cukrovou třtinou, indigem a bavlnou. Javánští dělníci jsou pak nuceni na těchto plantážích pracovat místo toho, aby se soustředili na produkci rýže pro svou spotřebu.¹⁶

Spory mezi aristokracií a koloniální vládou vyvrcholily roku 1825. Javánská aristokracie byla deprimována omezujícím systémem držení půdy a příkazem postavit novou silnici k městu Tegalreja; tato nespokojenost vedla až ke vzniku rebelie. Do čela rebelie se postavil princ Diponegoro. Rebelie se pak rychle rozšířila ze svého centra v Yogyakartaě na celou Jávu. Rebelové dosáhli zpočátku značných úspěchů, a to hlavně díky guerillovému stylu boje. Holanďané ale obratně využívali svých posil ze Sumatry, značně změnili svou vojenskou strategii a roku 1828 rebely porazili. Rebelie byla důležitá v tom, že odhalila slabost Holanďanů.¹⁷

¹⁴CRIBB, Robert. *Historical atlas of Indonesia*. 1.vyd. Curzon press, Richmond 2000. ISBN 0-7007-0985-1 s. 113.

¹⁵CRIBB s. 113.

¹⁶CRIBB s. 114.

¹⁷RICKLEFS s. 151.

1.1.3 Islám jako jednotící prvek za nizozemské nadvlády

Rebelie ale také odhalila jeden velmi důležitý fenomén, který má v indonéské společnosti významný vliv – islám. Obrovskou moc islámu, která by mohla být použita ke sjednocení mas v Indonésii, si později uvědomili a obratně využili i Japonci. Princ Diponegoro byl totiž velkým stoupencem islámu a Holanďany viděl jako bezbožné okupanty a rozvraceče své země, a to nejen rozvraceče politické, ale i morální. Diponegoro se v mládí rozhodl pro život v náboženské škole *pesantren*¹⁸ místo na aristokratickém dvoře, který kritizoval pro svou zhýralost a přílišný evropský vliv. Bylo to tedy i jeho náboženské zaměření, co mu v indonéské společnosti zajistilo značnou podporu. Těšil se tak přízni náboženských organizací a náboženských učitelů. Díky tomu na svou stranu získal i většinu rolníků a venkova.¹⁹ Diponegoro však nebojoval jen proti Evropanům, ale měl nepřátele i mezi místní šlechtou, což se mu stalo osudným. Javánská válka byla tedy i velmi výrazným ukazatelem toho, že je islám důležitým prvkem ve sjednocování indonéské společnosti.

Islám v Indonésii za doby holandské okupace měl také jednu velkou výhodu. Měl protivníka, proti kterému se mohl vymezovat. Tím protivníkem bylo křesťanství, které si mnoho lidí v indonéské společnosti asociovalo s nenáviděnými okupanty. Situace islámu v předválečné Indonésii byla lepší hlavně v tom, že islám pronikl do Indonésie již počátkem třináctého století. Islám do Indonésie importovali arabští obchodníci a nebyl tedy od počátku spojen s okupanty nebo válkami. Postavení křesťanství bylo v tomto ohledu mnohem horší, protože křesťanství proniklo do Indonésie až v šestnáctém století, a to spolu s portugalskými a později holandskými okupanty. V indonéské společnosti tedy platilo za cizí prvek a bylo asociováno s válkami. Nejvíce se proti křesťanství vymezovali lidé v oblasti Banda Aceh na severu ostrova Sumatra. Vláda oligarchů v čele s vůdci *orang kaya*²⁰ od počátku neprojevovala žádné sympatie ke křesťanství nebo k evropským obchodníkům. Portugalcům ani Holanďanům se nepodařilo na tomto území vybudovat vojenské opevnění, a to je také pravděpodobně důvod, proč křesťanství v Ačehu nezapustilo kořeny.²¹

Moc islámu a potenciální hrozbu, kterou tak představoval pro koloniální vládu, si Holanďané začali uvědomovat již v devatenáctém století. Holandský profesor etnologie a geografie a jeden z tehdy nejuznávanějších odborníků na problematiku Holandské východní

¹⁸Pesantren jsou islámské školy, které fungují v Indonésii dodnes a mají značný vliv. Poskytují standardní vzdělání a dále se zaměřují hlavně na výuku arabštiny a islámu. V současnosti v nich studuje převážně chudší část indonéské populace a jejich kvalita je v Indonésii veřejně diskutována.

¹⁹BASUKI, Heru. *Dakwah dinasti Mataram dalam Perang Diponegoro, Kyai Mojo&Perang Sabil Sentot Ali Basah*. 1.vyd. Samodra ilmu, Jakarta 2007. ISBN 9786028014014 s. 279–282.

²⁰Orang kaya: bohatý nebo také mocný muž.

²¹RICKFLES s. 29.

Indie, Pieter Veth, publikoval roku 1845 článek s názvem *Mohammed a Korán*, ve kterém se zabývá rolí islámu v indonéské společnosti a jeho potenciální nebezpečností pro koloniální vládu.²² Nizozemská koloniální vláda ale od počátku zaujala k islámu špatný postoj. Její pohled na islám byl přezíravý až negativní. Ačkoliv nizozemská správa neměla původně žádný zájem o vzdělávání domorodého obyvatelstva, počátkem devatenáctého století svůj postoj přehodnotila a zavedla omezený systém státního školství. Školy zřizované okupační správou ale byly striktně sekulární; kdo měl zájem o studium islámu, musel studovat na soukromé škole. Koncem devatenáctého století stoupá v Indonésii počet poutníků, kteří se vrací z Mekky, a počet imigrantů z arabských zemí. Ti patřili mezi nejčastější zřizovatele soukromých islámských škol. Nizozemská vláda ale zavedla začátkem dvacátého století omezující systém zkoušek pro učitele, což vedlo k uzavření některých islámských škol. Několik málo škol, jako například *Muhammadiyah*, které splnily nároky okupační správy, obdrželo finanční příspěvek.²³ Nedá se tedy říci, že by nizozemská okupační správa podporovala islám. Islámu jakožto jednotícího prvku využili až Japonci. Ti jej také použili jako prostředek vymezení se proti bývalé okupační správě. Tímto tématem se budu šířeji zabývat v následující kapitole.

²²LAFFAN, Michael. *The Makings of Indonesian Islam, Orientalism and the Narration of a Sufi Past*. 1. vyd. Princeton University Press, Princeton 2011. ISBN 978—691-14530-3. s. 103.

²³SALIM, Delmus, Puneri. *The Transnational and the Local in Politics of Islam, The case of West Sumatra, Indonesia*. 1. vyd. Springer International Publishing Switzerland, Zurich 2015. ISBN: 978-3-319-15412-1 s. 107–109.

1.2 Politické a náboženské organizace a hnutí a kontakty s Japonci před druhou světovou válkou

Začátkem dvacátého století se v Indonésii začínají profilovat první významná politická a náboženská uskupení. Všechna tato uskupení se nějakým způsobem vymezovala a kriticky stavěla k nizozemské okupační správě. Většina těchto uskupení přetrvala i během japonské okupace a svůj významný vliv na utváření indonéské politické scény a národního myšlení si podržela i po válce. Mezi tyto strany a hnutí patřila například *Partai Nasional Indonesia* (dále jen PNI)²⁴, *Sarekat Islam*²⁵, *Partai Komunis Indonesia* (dále jen PKI)²⁶ a spousta dalších islámských hnutí a organizací, mezi nimi například *Muhammadiyah* nebo *Persatuan Ulama Seluruh Aceh* (dále jen PUSA).²⁷ Když Japonci pronikli do Indonésie, byla tato hnutí již velmi dobře etablována a Japonci proto museli k těmto hnutím, jakožto k nejsilnějším představitelům indonéského myšlení, zaujmout určitý postoj a spolupracovat s nimi, nebo se proti nim vymezit.

První národní strana (nebo spíše hnutí) vznikla roku 1908. Její název byl *Budi Utomo*.²⁸ Toto hnutí bylo založeno studenty holandské vysoké školy z privilegované indonéské vrstvy *priyayi*. Cílem *Budi Utomo* bylo hlavně zvyšovat vzdělanost. Kvůli svému výchovnému charakteru a svým členům, kteří pocházeli převážně z javánského etnika, hnutí nezískalo velkou popularitu.²⁹ Přesto ale odhalilo mocný potenciál skrytého národního citění a stalo se předchůdcem politických stran a uskupení pozdější doby.

První organizací, která získala významnou podporu, se stala strana *Sarekat Islam*, jež vznikla jako asociace sdružující muslimské obchodníky na Jávě. Obchod v Indonésii byl a v dnešní době stále ještě je spjat s čínským etnikem, které díky němu získalo velký vliv. *Sarekat Islam* vznikla jako protiváha k čínským obchodníkům. Rychle si ale získala příznivce i mezi jinými vrstvami obyvatelstva a roku 1916 měla již 350 000 členů. Stala se tak

²⁴ Partai Nasional Indonesia: indonéská národní strana.

²⁵ Sarekat Islam: Islámská strana.

²⁶ Partai Komunis Indonesia: Komunistická strana Indonésie.

²⁷ Persatuan Ulama Seluruh Aceh: Muslimská organizace sdružující náboženské učitele, ulama, v oblasti Banda Aceh.

²⁸ Budi Utomo: Vznešené úsilí. Ve staré javánštině má toto spojení konotaci „výjimečný intelekt“.

²⁹ YONG, MUN Cheong. *Conflicts within the priyayi World of the Parahyangan in West Java, 1914-1927*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1973. s. 13.

organizací politickou.³⁰ Rivalita mezi domorodým indonéským obyvatelstvem a čínským etnikem, které drželo většinu kapitálu v Indonésii, byla zřejmá již dříve, ale až islámské organizace daly domorodému obyvatelstvu jasný prostředek, jak se vymezit proti cizímu čínskému vlivu. Tento vývoj v indonéském islámu byl v kontextu s velkými změnami, které probíhaly v islámském světě již od počátku devatenáctého století. Počátkem devatenáctého století ovládli Mekku *wahábisté*.³¹ Stále četnější poutě do Mekky a s tím spojený kontakt s arabským světem tak zapříčinily i změny v muslimských organizacích v Indonésii.³² Tento „čistý“ islám tak nazíral jako na *kafir*³³ nejen na Holanďany, ale také na tradiční indonéskou aristokratickou vrstvu *priyayi*, která kolaborovala s Holanďany – představovala hrozbu.³⁴

Nejvýraznější nábožensky motivovaný odpor proti Holanďanům probíhal v oblasti Banda Aceh na severu ostrova Sumatra. Roku 1873 Holanďané zničili Acehský sultanát a rozpoutali tak jednu z nejdelších a nejkrvavějších guerillových válek v historii Indonésie.³⁵ Rebelie a guerillová válka v Acehu stála od roku 1873 do roku 1914 život více než 100 000 domorodých obyvatel a 16 000 vojáků okupační správy.³⁶ Po pádu Sultanátu se v Acehu vyprofilovaly dvě silné skupiny, které hrály důležitou roli v odboji proti Holanďanům a následně i v odboji proti Japoncům. První skupinu předstovali regionální vůdci, zvaní *Uleebalang*, a tu druhou náboženští učenci a vůdci *Ulama*.³⁷ Válka proti Holanďanům a hlavně *Ulama* dokázali úspěšně mobilizovat a sjednotit rozdělený lid. *Ulama* apelovali na muže ne jako na příslušníky určité komunity, ale jako na muslimy. Toto znamenalo smazání tradiční sociální identity.³⁸ Obě tyto skupiny měly rozdílné zájmy a byly tak do určité míry soupeři. Obě se v průběhu japonské okupace a před ní se snažily navázat kontakty s Japonci a využít jejich vlivu ve svůj prospěch. Tomuto se budu věnovat později v této kapitole.

³⁰ Encyclopedia Britannica. *Sarekat Islam*. [online]. Rev.2008 [cit. 25. 8. 2015]. Dostupné z: <<http://www.britannica.com/topic/Sarekat-Islam>>.

³¹ Militantní vyznavači Islámu, kteří vzývali dle jejich přesvědčení čistou formu islámu a návrat k učení proroka Mohammeda. Dále také hlásali džihád (svatou válku) nevěřícím a herezi.

³² TARLING, Nicholas. *The Cambridge History of Southeast Asia*. 2.vyd. Cambridge University Press, Cambridge 1992. ISBN 0521355060 s. 209–210.

³³ Kafir: bezvěrec.

³⁴ TARLING, s. 210.

³⁵ TARLING, s. 104.

³⁶ SAKAI Minako, BANKS Glenn, WALKER James. *The Politics of the Periphery in Indonesia. Social and Geographical Perspectives*. 1.vyd. National University of Singapore Press: Singapore, 2009. ISBN 9789971694791 s. 94.

³⁷ Titul *Ulama* zhruba odpovídá arabskému titulu muftí. Stejně jako muftí byl i *ulama* zodpovědný za vykládání a šíření islámského práva.

³⁸ TARLING, s.104.

Další velmi vlivnou organizací byla PKI, založená roku 1920 Semaunem.³⁹ Semaun byl aktivní i v Sarekat Islam a od počátku se snažil sjednotit islamisty s komunisty. Semaun dokonce vydal knihu, ve které popisoval život moderního muže a tvrdil, že muž může být dobrý muslim a zároveň revolucionář.⁴⁰ Zpočátku se zdálo, že PKI bude kooperovat s islamisty v odboji proti okupační správě, ale spolupráce neměla dlouhého trvání. V *Sarekat Islam* totiž existovaly dvě frakce, a ta druhá pod vedením Haji Salima si uvědomovala ideologické nebezpečí ze strany komunistů.⁴¹ Vnitrostranické třenice v PKI a třenice s PNI a *Sarekat Islam* způsobené přetahováním členů mezi stranami způsobily rozchod PKI a *Sarekat Islam*. V roce 1921 šestý kongres *Sarekat Islam* schválil směrnici, která zakazovala členům *Sarekat Islam* mít členství i v jiných organizacích. Výsledkem toho byl odchod komunistů ze *Sarekat Islam*.⁴² Takto vznikly v Indonésii tři hlavní myšlenkové a politické proudy: *Sarekat Islam*, PKI a nacionalisté, zejména pod vedením PNI. *Sarekat Islam* a PKI se rozcházely i v názoru na to, jakým způsobem čelit okupační správě, a v míře radikalismu. PKI po rozchodu se *Sarekat Islam* iniciovala několik stávek a v roce 1926 i velké povstání na Sumatře a Jávě. Okupační správa ale rychle a tvrdě povstání potlačila. Tisíce členů PKI byly odsouzeny k vězení a vůdci povstání skončili v internačních táborech na Papui Nové Guinei.⁴³ PKI byla takto na dlouhou dobu ochromena a dostala se ještě pod větší drobnohled okupační správy.

PKI byla ochromena, ale ne zcela zničena. Pohled PKI a *Sarekat Islam* na Japonce se zásadně rozcházel. Zatímco některé frakce *Sarekat Islam* a islamisté obecně byli spolupráci s Japonci nakloněni více, PKI byla zásadně proti. PKI dokonce vypracovala před japonskou invazí plán, jak invazi čelit. Tento plán ale neměl úspěch. Japonci se o něm dozvěděli a v září 1943 zatkli lídry PKI, načež popravili některé členy strany. PKI tak byla paralyzována. Nicméně v závěru japonské okupace, jakmile začaly sílit protijaponské nálady, PKI vzrostla popularita.⁴⁴ Tomuto se budu věnovat v další kapitole.

³⁹ Mnoho Indonésanů nemělo a stále ještě nemá příjmení. Celé jméno jednoho ze zakladatelů PKI bylo pouze Semaun.

⁴⁰ VICKERS, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. 2.vyd. Cambridge University Press, New York 2013. ISBN 9781107019478 s. 80.

⁴¹ VICKERS, s. 79–80.

⁴² TARLING, s. 269.

⁴³ GIN, Keat, Ooi.

Southeast Asia, A Historical Encyclopedia From Angkor Wat to East Timor. 1.vyd. ABC-CLIO, Santa Barbara 2004. ISBN: 1576077705 s. 36.

⁴⁴ SUBANAR, Budi Gregorius. *The Local Church in the Light of Magisterium Teaching on Mission. A Case in Point: the Archdiocese of Semarang – Indonesia*. 1.vyd. Gregorian University Press, Rome 2001. ISBN: 8876528962 s. 187.

Další velmi mocnou sílu na poli indonéské politiky před válkou představovaly nacionalistické strany. Mezi nimi například GERINDO⁴⁵, PARINDRA⁴⁶ a PNI. Všechny tyto strany se aktivně zasazovaly o emancipaci indonéského lidu a samostatnost Indonésie. Nicméně ve svých názorech a metodách nebyly tak radikální jako PKI. Z tohoto důvodu neměly takové problémy s okupační správou jako PKI. PNI byla z těchto stran nejsilnější a i po válce hrála v indonéské politice velmi důležitou roli. PNI byla založena roku 1927 javánsko-balijským rodákem Sukarnem, jenž se po válce jakožto hrdina odboje stal prvním indonéským prezidentem. Sukarno měl výborný předpoklad k tomu, aby sjednotil islamisty a nacionalisty. Vzal si totiž za ženu dceru významného představitele *Sarekat Islam*.⁴⁷

Tyto strany ale nebyly ve svých názorech jednotné a jejich předválečný pohled na vztah Indonésie k Japonsku se lišil. Jak se japonské nebezpečí stávalo reálnějším, nacionalistické strany GERINDO a PARINDRA pracovaly ve spolupráci se *Sarekat Islam* na koalici proti fašismu, GAPI.⁴⁸ GAPI nabídla před válkou holandské okupační správě spolupráci v boji proti fašismu výměnou za slib samostatnosti pro Indonésii. Okupační správa však odmítla veškeré návrhy předložené GAPI.⁴⁹ Jak ale ukáží dále, minimálně vztah *Sarekat Islam* k Japonsku byl velmi ambivalentní. Islamisté obecně a i některé frakce *Sarekat Islam* kontaktovali Japonce i před válkou a dokonce s nimi i spolupracovali. Nutno ale zmínit, že tyto názory jsou v indonéských akademických kruzích tabu.

Nejhlásitějšími kritiky koalice proti fašismu ze strany islamistů byla organizace PUSA ze Sumatry. PUSA dokázala v roce 1939 sjednotit většinu muslimských náboženských učitelů *Ulama* v oblasti Banda Aceh. Ačkoliv se její pole působnosti původně omezovalo pouze na náboženské aktivity, již v roce 1940 akumulovala takovou sílu, že ji nedokázali kontrolovat ani *Uleebalang*.⁵⁰ Podle výpovědi jednoho z islamistických vůdců, Said Abu Bakara, rozhodnutí revoltovat proti holandské okupační správě, jakmile vypukne japonská invaze, bylo přijato již v roce 1940 na první konferenci PUSA. Bakar bezprostředně po této konferenci odjel do Malajsie, aby kontaktoval Japonce se svým plánem jak využít PUSA

⁴⁵ GERINDO: Gerakan rakyat Indonesia - Indonéské lidové hnutí.

⁴⁶ PARINDRA: Partai Indonesia Raja - Velká indonéská strana.

⁴⁷ REID, Anthony. *A History of Southeast Asia*. 1.vyd. Plantin Publisher Services: Pondicherry. 2015. ISBN 9780631179610 s. 310.

⁴⁸ GAPI Gabungan Politik Indonesia – indonéská Politická Federace.

⁴⁹ TALRING, s. 274–275.

⁵⁰ REID, Anthony. *The Japanese Occupation and Rival Indonesian Elites: Northern Sumatra in 1942*. The Journal of Asian Studies. [online]. Vol.35. NOV. 1975 [cit. 2015-08-29]. DOI: 10.2307/2054039 Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2054039?seq=5#page_scan_tab_contents s. 53.

v případě japonské invaze do Indonésie.⁵¹ Tímto povstáním se budu podrobněji zabývat v následující kapitole.

Stejně tak ambivalentní byl vztah nacionalistů k Japonsku, a to zejména vztah některých frakcí PNI. Ačkoliv někteří, a to i neindonéští, historici jako například Nakamura Micuo popírají oficiální kontakty a vazby mezi indonéskými nacionalisty a islamisty na jedné straně a japonskými vojenskými kruhy na straně druhé, tyto kontakty nesporně existovaly.⁵² Strana PNI je toho důkazem. Jedním z vysokých činitelů PNI a Sukarnovým spolustraníkem byl Gatot Mangupraja. Mangupraja vstoupil do PNI v roce 1927 a již v roce 1929 byl zatčen za podvratné aktivity a spolu se Sukarnem také odsouzen k trestu odnění svobody v době trvání tří let.⁵³ Mangupraja si v roce 1933 otevřel lékárnu a pod záminkou nákupu léků odjel do Tokia. Zde se setkal s několika vysokými vojenskými hodnostáři.⁵⁴ Mezi nimi byly například takové osobnosti jako generál Sadao Araki, Koičiró Išihara nebo vlivní japonští filosofové a hlasatelé pan-asiatismu jako Fumio Iwata nebo Močizuki Gendži. Mangupraja se po svém návratu do Indonésie stal nadšeným hlasatelem japonského pan-asiatismu.⁵⁵ Dokonce ani GERINDO nebyla ve svém postoji k Japoncům jednotná. Její návrh zformovat koalici proti fašismu se setkal s nejhlasitější kritikou v její buňce na východní Sumatře. Vůdce této buňky, Jacub Siregar, se snažil kontaktovat Japonce již tři roky před okupací.⁵⁶

V Japonsku byla úlohou kontaktovat indonéský odboj na Sumatře pověřena klika Fudžiwara. Její lídr, major Iwaiči Fudžiwara, byl mladý důstojník bez jakékoliv průpravy pro tento úkol a téměř žádné znalosti malajsko-indonéského regionu.⁵⁷ Tato klika byla spěšně vytvořena v Tokiu v září roku 1941 a tvořilo ji krom Fudžiwary a dalších pěti absolventů vojenské školy v Nakanu i několik odborníků na indonéský jazyk.⁵⁸ Fudžiwara dále ve svých memoárech zmiňuje, jak byli zástupci Aceh nadšeni ze spolupráce s Japonci. Přes nevelká

⁵¹ REID, *The Japanese Occupation and Rival Indonesian Elites* s. 54.

⁵² NAKAMURA, Mitsuo. *General Imamura and the Early Period of Japanese Occupation. Indonesia* [online]. 1970, 10 [cit. 2015-08-29]. ISSN 00197289. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3350632?origin=crossref> s. 4–5.

⁵³ LEBRA, C. Joyce. *Japanese trained armies in Southeast Asia*. 2.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2010. ISBN: 9789814279444 s. 98.

⁵⁴ MAHWIRA, Pranadipa. *Cinta Pahlawan Nasional Indonesia. Mengenal & Meneladani*. 1.vyd. Wahyu Media, Jakarta 2013. ISBN: 9797957519 s. 249.

⁵⁵ GOTO, Kenichi. *Tensions of Empire Japan and Southeast Asia in the Colonial and Postcolonial World*. 1.vyd. National University of Singapore Press, Singapore 2003. ISBN: 9971692813 s. 120.

⁵⁶ REID, *The Japanese Occupation and Rival Indonesian Elites*. s. 54.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Vojenská škola v Nakanu. 陸軍中野学校 Rikugun Nakano Gakkó. Více v: MERCADO, C. Stephen. *The Shadow Warriors of Nakano A History of the Imperial Japanese Army's Elite Intelligence School*. 1.vyd. Potomac Books, Virginia 2002. ISBN 9781574884432.

počáteční očekávání ze strany Japonců se jim podařilo spoluprací s Acehany dovést až k celoplošnému povstání na Sumatře.⁵⁹

Kromě kontaktů mezi vojenskými kruhy a odbojem docházelo před válkou i k čilým kontaktům mezi Japonskem a Indonésií v civilní sféře. Někteří historici jako Adrian Vickers upozorňují na rostoucí počet japonských občanů v Indonésii ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století. Nejdříve přicházely ženy, které pracovaly jako prostitutky (takzvané *karajukisan*⁶⁰), poté obchodníci, ale také fotografové nebo holiči. Japonské obchodní domy v Yogyakartě dokázaly během hospodářské krize znásobit své zisky a firmy jako Suzuki nebo Micubiši se aktivně podílely na obchodu s cukrovou třtinou. Vickers dále cituje výrok jednoho nejmenovaného obyvatele Bali, který žil ve dvacátých letech dvacátého století: „*Stali se snad holiči, protože ucho je nejbližší puse?*“⁶¹ Hypotéza, že japonské vojenské kruhy mohly využít těchto nevěstek a holičů jako informátorů, se zdá být nepravděpodobná z důvodu jejich nedůvěryhodnosti a také obtížné dohledatelnosti; tato hypotéza je také těžko dokazatelná vzhledem k absenci relevantních historických záznamů. Nicméně tyto kontakty svědčí o čilém zájmu Japonců o Indonésii.

K zásadním změnám docházelo i v oblasti zahraničního obchodu. Rostoucí ekonomická síla Japonska, kvalita jeho výrobků a agresivní japonský marketing způsobily, že v roce 1934 japonský import do Indonésie poprvé překonal ten evropský. Japonci též importovali do Indonésie levnější rýži z ostatních států jihovýchodní Asie a způsobili tak pád cen rýže na indonéském trhu. Situace došla až tak daleko, že bylo prolomeno dlouho udržované dogma volného obchodu. Koloniální správa ve snaze udržet Indonésii soběstačnou v produkci rýže regulovala dovoz japonské rýže a držela tak ceny rýže relativně vysoko. Regulační opatření se týkala i dalších Japonci dovážených výrobků, jako například cementu, látek, nádobí a výrobků lehkého průmyslu.⁶² Není třeba zmiňovat, že kdyby koloniální správa neregulovala dovoz rýže a nesnažila se zajistit soběstačnost, učinila by Indonésii velmi zranitelnou. Japonci by mohli během války v případě dlouho trvajícího holandského odporu nechat Indonésii vyhladovět.

⁵⁹ REID, *The Japanese Occupation and Rival Indonesian Elites*. s. 54.

⁶⁰ Karajukisan byly japonské ženy, které byly prodány nebo odešly do Ruska, Asie nebo Ameriky pracovat jako prostitutky. Na vrcholu imigrační vlny v roce 1910 japonské úřady registrovaly více jak 19 000 žen pracujících v zahraničí jako prostitutky.

OHARAZEKI, Kazuhiro, *Japanese Prostitutes in the Pacific Northwest, 1887 – 1920*. Binghamton, 2008.

Doktorská práce. State University of New York at Binghamton. Department of History. s.22.

⁶¹ Cit in: VICKERS, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. 2.vyd. Cambridge University Press, New York 2013. ISBN 9781107019478 s. 86.

⁶² TARLING, s. 192.

1.3 Japonská invaze do Indonésie

1.3.1 Předehra k válce a holandské přípravy na válku

Japonská invaze do Indonésie se stávala neodvratitelnou s tím, jak začátkem čtyřicátých let eskalovala válka v Číně. Japonská válečná mašinerie totiž závisela na dodávkách surovin, a to zejména ropy a kovů, ze zahraničí. Více jak 25 % těchto dodávek pocházelo z Indonésie.⁶³ Americká vláda zmrazila v červnu roku 1941 japonská aktiva, zavedla embargo na dodávky ropy do Japonska a tlačila na Holanďany, aby udělali totéž. Holandská vláda si dlouho snažila zachovat neutralitu, ale po třech měsících amerického nátlaku podlehla a zavedla embargo na dodávky ropy pro Japonce. Holandský guvernér a generál Johkheer Tjarda Von Starckenborgh Stachouwer byl tak nucen poslat japonské lodě, které čekaly v indonéských přístavech na ropu, zpět.⁶⁴ Tohle byl první krok k válce mezi Japonskem a Holandskem. Situace pak nabrala rychlý spád s japonským útokem na Pearl Harbor 7. prosince 1941. V ten samý den guvernér Indonésie Starckenborgh vyhlásil Japonsku válku.

V očích západních mocností bylo Holandsko jen druhořadou koloniální mocností, která navíc disponovala jen velmi chabou armádou a námořnictvem. Pro některé z nich a hlavně pak pro Anglii byla ale velmi důležitá Indonésie. Tvořila totiž neutrální, nárazníkovou zónu pro Japonsku expanzi a její pád by tak znamenal katastrofu pro všechny koloniální

⁶³ FANARA, Dino. *Angel of the East Indies Biography of the Van Dooremolen Family*. 1.vyd. iUniverse, Lincoln 2006. ISBN-13 978-0-595-41701 s. 72.

⁶⁴ FANARA, s. 72

mocnosti v Asii.⁶⁵ Ve čtyřicátých letech 20. století žilo v Indonésii kolem 65 000 000 obyvatel. Počet Evropanů žijících v Indonésii dosahoval 220 000 a z toho největší část tvořili Holanďané. Koloniální režim disponoval armádou o síle 65 000 mužů. Tato armáda byla navíc složena jak z Evropanů, tak z místních obyvatel.⁶⁶ Bylo tedy na místě pochybovat o její spolehlivosti. Z těchto čísel vyplývá, že holandská armáda, navíc ještě vybavena starší výzbrojí než ta japonská, nemohla představovat vážnější hrozbu pro japonskou armádu. Holandská okupační správa tedy nebyla na válku adekvátně připravena, ale zato hodně spoléhala na dobré vztahy se západními mocnostmi a jejich možnou pomoc v případě japonské agrese.⁶⁷

Z tohoto důvodu byly holandská vláda a okupační správa často kritizovány západními mocnostmi. Ve světle americké a britské kritiky se v roce 1940 holandská vláda konečně rozhodla podstatně zvýšit náklady na obranu na 75 mil. dolarů. Navíc se rozhodla postavit tři válečné křižníky.⁶⁸ Jeden rok byl ale přece jen příliš krátká doba na to, aby holandská armáda v Indonésii dokázala srovnat síly s tou japonskou.

1.3.2 Japonská invaze do Indonésie

Plán invaze do Indonésie byl hotov již 5. listopadu 1941. Strategické ropné rafinérie v Indonésii měly připadnout přímo pod správu japonského námořnictva tak, aby námořnictvo bylo schopno rychle kompenzovat své potřeby. Jako první chtěli Japonci obsadit strategické pozice na Sulawesi a Borneu.⁶⁹ Japonci se ještě ale pokusili o obsazení Indonésie mírovou diplomatickou cestou, před tím než se rozhodli pro násilnou invazi. Prostřednictvím švédských diplomatů doručili Holanďanům oficiální nótu, ve které je ve snaze o zabránění krveprolití žádali, aby se zdrželi jakýchkoliv nepřátelských akcí proti invazi japonské armády.⁷⁰ Tato japonská snaha byla motivována dvěma faktory. Snahou vrazit klín do vztahů

⁶⁵ GOUDA, Frances, ZAALBERG Brocades Thijs. *American Vision of the Netherlands East Indies. US Foreign Policy and Indonesian Nationalism, 1920- 1949.* 1.vyd Amsterdam University Press, Amsterdam 2002. ISBN 90 53564799 s. 103.

⁶⁶ KRANCHER, A. Jan. *The Defining Years of the Dutch East Indies, 1942-1949. Survivors' Accounts of Japanese Invasion and Enslavement of Europeans and the Revolution That Created Free Indonesia.* 2.vyd. McFarland, North Carolina 2003. ISBN 0-7864-1707-2 s. 5.

⁶⁷ KRANCHER, s. 5

⁶⁸ GOUDA, s. 104.

⁶⁹ AZIZ, Abdul, Muhammad. *Japan's Colonialism and Indonesia.* 2.vyd. Springer Science&Business Media, Hague 2002 ISBN 978-94-011-8500-4 s. 139–140.

⁷⁰ AZIZ, s. 141.

mezi Spojenci a snahou zmocnit se nepoškozených surovinových zdrojů. Holandská vláda tuto nótu odmítla a začala se připravovat na válku.⁷¹

První holandské území v Indonésii zabrali Japonci 27. prosince 1941 – jednalo se o malé Tamelanské ostrovy mezi Borneem a Singapurem.⁷² Poté již nabrala situace velmi rychlý spád a Japonci zabírali jedno území za druhým. Spojenci se snažili koordinovat obranu svých území v Asii a 15. ledna 1942 založili velitelství spojených sil ABDACOM⁷³ v Jakartě na Jávě. ABDACOM měl zodpovídat za obranu Barmy, Filipín a Indonésie. Velitelem ABDACOMu byl Brit generálporučík Archibald Wavell. Americký admirál Thomas Hart velel spojeneckému loďstvu kotvícímu ve městě Surabája na Jávě.⁷⁴ Spojenecká reakce přišla ale příliš pozdě. Navíc Holanďané ke své nespokojenosti nebyli ani přizváni k rozhovorům o vytvoření ABDACOMu s poukazem na jejich přílišnou slabost; byly tak postaveni před hotovou věc a jejich armády automaticky zahrnuty do ABDACOMu.⁷⁵

Japonci započali celoplošnou pozemní expanzi začátkem ledna 1942. Jako první se vylodili ve městě Tarakan na severovýchodě ostrova Borneo a městě Kendari na jihovýchodě ostrova Sulawesi. Na konci září se dostali až k souostroví Maluku.⁷⁶ Na těchto ostrovech se setkali jen se slabým odporem. Generálporučík Wavell neměl moc možností, jak napadeným ostrovům pomoci, protože měl k dispozici jen 14 mobilních praporů, které navíc musely posílit obranu Jávy.⁷⁷ Morálkou Holanďanů také silně otráslы zprávy o tom, jak se některé jednotky, vědomy si marnosti bitev, zbaběle stahovaly bez boje.⁷⁸ Holanďané zároveň dostávali informace o tom, jak krutě se Japonci chovali k Evropanům. Maršál Hisaiči Terauči hrozil smrtí všem, kteří se vědomě podíleli na destrukci průmyslových zařízení. Své hrozby Japonci splnili poté, co obsadili město Balikpapan na ostrově Borneo. Popravili 81 Holanďanů, kteří se podíleli na destrukci ropného zařízení.⁷⁹

Invazi do Indonésie měla na starost 16. armáda pod vedením generálporučíka Hitošiho Imamury, která byla za tímto účelem vyslána z Japonska. Tu podporovala 25. armáda pod vedením generálporučíka Tomojuki Jamašity, která měla obsadit Sumatru,

⁷¹ AZIZ, s. 141–142.

⁷² ROTTMAN L Gordon, *Pacific Islands Guide A Geo-Military Study*. 1.vyd. Greenwood Press, Westport 2002 ISBN: 0-313-31395-4 s. 202.

⁷³ ABDACOM The American-British-Dutch-Australia Command.

⁷⁴ ROTTMAN, s. 202

⁷⁵ BARTSCH, H, William. *Everyday a Nightmare. American Pursuit Pilots in the Defense of Java, 1941-1942*. 1.vyd. Texas A&M University Press, Texas 2010 ISBN-10 160344176X s. 14.

⁷⁶ FREDERICK, H William, WORDEN, L Robert. *Indonesia: A country Study*. 1.vyd. Government Printing Office, Washington 2011 ISBN 978-0-8444-0796-6 s. 49.

⁷⁷ AZIZ, s. 142–143.

⁷⁸ AZIZ, s. 143.

⁷⁹ Tamtéž.

Borneo a Sulawesi. Námořní podporu zajišťovala druhá flotila admirála Nobutake Kondóa.⁸⁰ Borneo a Sulawesi obsadili Japonci poměrně snadno, protože tu byl jen slabý odpor. Situace na Sumatře ale byla odlišná, jelikož Holanďané zde měli umístěnou druhou nejsilnější armádu v Indonésii o síle 4500 mužů. Tyto jednotky byly rozmístěné ve městech Medan, Permatansiantar, Padang, Sibolga, Djami a Palembang. Nejsilnější byla obrana města Palembang, která měla k dispozici i protiletěckou obranu a čtyři dělostřelecké baterie.⁸¹ Sumatra a zejména okolí města Palembang bylo pro Japonce klíčové, protože v oblasti Palembangu se nacházely jedny z největších ropných nalezišť na světě.⁸²

Hlavním úkolem pro Japonce bylo to, jak zabrat bohatá ropná naleziště v okolí Palembangu, aniž by je před tím Holanďané zničili. K obsazení Palembangu a ropných polí okolo nasadili Japonci parašutistické jednotky. Ještě předtím ale využili služeb vojenských špiónů, kteří měli za úkol vymyslet plán na obsazení Palembangu s minimálními ztrátami a hlavně předejít destrukci ropných polí. Jednotka špiona Šigeho Okajasua byla pověřena získáním informací o terénu a nalezením místních, kteří by byli nakloněni spolupráci s japonskou armádou a pomohli by jí při invazi.⁸³ Při tomto úkolu využili japonské rybářské společnosti z Palembangu a obchodní společnosti Micui, které dodaly detailní informace o oblasti.⁸⁴ Špióni seskočili spolu s parašutisty a za pomoci místních indonéských informátorů zabrali nepoškozená ropné pole. Navíc se jim úspěšně povedlo rozšířit japonskou propagandu mezi místními, získat seznam zaměstnanců ropné společnosti pro další spolupráci a připravit vše pro japonské inženýry, kteří již byli na cestě.⁸⁵ Bezpochyby to byl velmi významný úspěch japonské armády a japonských zpravodajských služeb.

Další složitý úkol pro japonské vojenské zpravodajce čekal na severu ostrova Sumatra v oblasti Banda Aceh. V této oblasti probíhal dlouhotrvající odpor vůči holandské okupační správě. Odhodlání a odvaha místních obyvatel bojovat proti nenáviděné okupační správě vycházející z jejich silného náboženského cítění a historických zkušeností byly pověstné. Navíc v oblasti působily silné náboženské organizace, jako byla PUSA.

Mladý indonéský radikál Said Abu Bakar, o kterém byla zmínka v předešlé kapitole, kontaktoval majora Fudžiwaru a vypracoval s ním plán revolty proti holandské armádě.

⁸⁰ ROTTMAN, s. 203.

⁸¹ ROTTMAN, s. 213.

⁸² DULL, S, Paul. *The Battle History of The Imperial Japanese Navy (1941-1945)* 1.vyd. Naval Institute Press, Annapolis 2007. ISBN-10 1-59114-219-5 s. 64.

⁸³ MERCADO, C. Stephen. *The Shadow Warriors of Nakano A History of the Imperial Japanese Army's Elite Intelligence School*. 1.vyd. Potomac Books, Virginia 2002. ISBN 9781574884432 s. 38.

⁸⁴ MERCADO, s. 38–39.

⁸⁵ MERCADO, s. 41–42.

Bakar kontaktoval PUSA a spolu s další islámskou organizací *Perguruan Islam*⁸⁶ rozpoutal 19. února 1942 revoltu blízko města Seulimeum.⁸⁷ Vzpoua začala ničením telefonních a telegrafních linek a kolejí. Svého vrcholu dosáhla 23. února, kdy propukla revolta na muslimských náboženských školách. Rebelové zabili ředitele acehské železnice Graafa von Sperlinga. Několik zabitých rebelů mělo na rukávu symbol revoluce, písmeno F, jasný odkaz k Fudžiwarské klice.⁸⁸ Když se Japonci vylodili na severu ostrova Sumatra, již je vítaly na pláži davy místních s vlajkami vycházejícího slunce. Holandská armáda byla v té době již na ústupu směrem ke městu Padang, kde se také vzdala.⁸⁹ Neopomenutelným úspěchem kliky Fudžiwara bylo také to, že výměnou za spolupráci neslibili místním samostatnost ani žádné jiné signifikantní výhody. Jakékoliv diskuze o samostatnosti Acehu byly zakázány tokijským štábem již před válkou.⁹⁰ Jediné, co major Fudžiwara Ačehanům slíbil, bylo: „respektovat štěstí a náboženství acehského lidu a nezvyšovat přemrštěné daně zavedených holandskou správou.“⁹¹ Japonští špióni tak dosáhli velkého úspěchu, a to pouze výměnou za vágní sliby. Je ovšem diskutabilní, zda by měli takovýto úspěch, kdyby jim nebyla situace v Acehu tak příznivě nakloněna. Velmi příznivou okolností pro Japonce bylo také to, že se v Acehu nacházela mocná jednotící síla v podobě respektovaných a vlivných muslimských organizací, které dokázaly rychle mobilizovat velké množství lidí. Japonci se snažili tuto sílu ovládnout a využít ji, ale jak ukáží dále, s postupujícím časem s tím měli čím dál tím větší problémy.

Poslední překážku pro Japonce v jejich snaze ovládnout Indonésii představovalo loďstvo ABDACOMu kotvící u břehů ostrova Jáva. K rozhodující bitvě v Jávském moři došlo 27. února 1942. Flotilu ABDACOMu sestávající z pěti křižníků a devíti torpédoborců vedl admirál Karel Doorman. Jeho protivníkem byl admirál Takeo Takagi, který vedl mnohem silnější flotilu o síle čtyř křižníků a čtrnácti torpédoborců. Bitva skončila přesvědčivým vítězstvím Japonců. Pouze čtyřem spojeneckým torpédoborcům se podařilo uniknout do Austrálie. Ostatní spojenecké lodě byly zničeny a admirál Doorman zemřel na

⁸⁶ Perguruan Islam: česky Islámští učitelé, jedna z mnoha muslimských organizací na Sumatře, která sdružovala islámské duchovní.

⁸⁷ REID, Anthony. *The Blood of the People, Revolution & the End of Traditional Rule in Northern Sumatra*. 2. vyd. National University of Singapore Press, Singapore 2014. ISBN 978-9971-69-637-5. s. 94.

⁸⁸ REID. *The Blood of the People*. s. 94.

⁸⁹ FUSAYAMA, Takao. *A Japanese Memoir of Sumatra, 1945-1946. Love and Hatred in the Liberation War*. 2. vyd. Equinox Publishing, Singapore 2010. ISBN 978-602-8397-19-3 s. 31.

⁹⁰ REID. *The Blood of the People*. s. 93.

⁹¹ REID, *The Blood of the People*. s. 93.

palubě své lodi.⁹² ABDACOM byl po této bitvě rozpuštěn a generálporučík Archibald Wavell se přesunul do Indie.⁹³

Poté již japonské expanzi nestálo nic v cestě. Japonci se vylodili u břehu ostrova Jáva 8. března. 9. března 1942 se sešel holandský guvernér a generál Stachouwer s generálem Imamurou. Výsledkem této schůzky byla kapitulace Nizozemí. Japonská invaze poté pokračovala bez odporu.⁹⁴ Japonci tak dokázali během dvou měsíců ovládnout obrovské území Indonésie, o které se po staletí přeli evropské koloniální mocnosti. Dokázali to navíc za mnohdy nadšené podpory místního obyvatelstva. Tato podpora jim ovšem nevydržela dlouho.

1.4 První kroky japonské okupační správy a její postoj k vybraným indonéským mocenským silám

1.4.1 Počáteční období chaosu a utváření japonské okupační správy

Krátké období mezi holandskou kapitulací a vytvořením funkční japonské okupační správy bylo velmi chaotické. Stará správa byla zničena a nová ještě nebyla utvořena, a proto nebyl v zemi nikdo, kdo by formálně udržoval pořádek. Tato situace se projevila nejhůře na odlehlých místech a ostrovech, kde se nenacházelo tolik japonských vojáků. Nejzranitelnější byla čínská komunita. Jak jsem ukázal v předešlé kapitole, existovala silná rivalita mezi čínskými obchodníky, kteří drželi obrovský kapitál, a těmi místními. Navíc systém holandské okupační správy silně preferoval Čínany, kteří byly společensky výše postavení než Indonésané. Z těchto důvodů byli Číňané – a to hlavně ti, co se nacházeli na odlehlejších ostrovech jako Borneo – často terčí útoků a rabování ze strany Indonésanů.⁹⁵ Jejich vyhlídky po vytvoření japonské okupační správy také nebyly vůbec dobré. Číňané se totiž báli, že se na nich Japonci budou mstít kvůli čínskému odboji v Číně.⁹⁶ Tyto události a následná

⁹² BRADFORD, C. James. *International Encyclopedia of Military History*. 2.vyd. Routledge, New York 2006. ISBN 0-415-93661-6 s. 684.

⁹³ FLETCHER G, Gregory. *Interpid Aviators, The true story of USS Intrepid's torpedo squadron 18 and its epic clash with the superbattleship Musashi*. 1.vyd. Penguin. New York 2013. ISBN: 10 0451239914 s. 202.

⁹⁴ OCKERSE Ralph, BLANEY Evelijn. *Our Childhood In The Former Colonial Dutch East Indies. Recollections efore and during Our Wartime Internment by the Japanese*. 1.vyd. Xlibris Corporation, New York 2011. ISBN 978-1-4568-8972-2 s. 73.

⁹⁵ GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo, 1941-1945*. 1.vyd. Routledge, Singapore 2011. ISBN-10 0415456630 s. 73–74.

⁹⁶ GIN, s. 74.

okupace měly proto významný vliv na vztahy mezi čínským etnikem a Indonésany po válce. Tomuto tématu se budu širěji věnovat v druhé části své práce.

Hlavním důvodem, proč Japonci zabrali Indonésii, bylo samozřejmě její nerostné bohatství. Nejdůležitějšími komoditami, o které měli Japonci v Indonésii zájem, byla ropa, nikl a bauxit.⁹⁷ Předtím než ale mohli Japonci začít využívat indonéské nerostné bohatství, museli řešit praktické a akutní úkony okupace. Těmito úkony bylo obnovení pořádku v zemi, vytvoření okupační správy a administrativy. Nejdůležitějším dokumentem, který určoval podobu okupační správy na Japonci okupovaných územích, byly tzv. *Principy vlády a administrativy okupovaných území jihovýchodní Asie*.⁹⁸ Dle tohoto dokumentu měla být zřízena vojenská vláda na všech Japonci okupovaných územích a mělo být postaráno o to, aby okupovaná území byla ekonomicky soběstačná.⁹⁹ Tento ideál ekonomické soběstačnosti byl ovšem na míle vzdálen od pravdy a ani v začátku okupace ani v jejím závěru se ho Japoncům nepodařilo dosáhnout.

Indonésie byla rozdělena do tří zón, které byly pod správou různých japonských armádních složek. 16. armáda spravovala nejlidnatější a nerozvinutější Jávu, 25. armáda spravovala Sumatru a zbytek Indonésie mělo na starost námořnictvo. Všechny tři složky ve své vládě spoléhaly na určité indonéské autority. 16. armáda spoléhala při správě více na indonéské nacionalisty, zatímco 25. armáda a námořnictvo naopak na regionální vůdce.¹⁰⁰ Od toho se odvíjel i charakter okupace na jednotlivých územích a japonská podpora určitých mocenských kruhů v daném místě.

Hlavními problémy, se kterými se nově vznikající japonská administrativa potýkala, byly nedostatek odborníků a informací. Tato situace byla způsobena tím, že Japonci po svém příjezdu internovali Holanďany a podstatnou část euro-asijských míšenců a křesťanů, které podezřívali z podpory holandské správy, do koncentračních táborů.¹⁰¹ Jelikož byla většina úředníků a inteligence holandského původu nebo měla alespoň holandské kořeny, vznikly japonské okupační správě vážné problémy. Jedním z takových problémů byl i nedostatek dat

⁹⁷ TARLING, Nicholas. *The Cambridge History of Southeast Asia*. 2.vyd. Cambridge University Press, Cambridge 1992. ISBN 0521355060 s. 335.

⁹⁸ 南方占領地行政実施要領 (Nanpó senrjó gjósei džišši jorjó) Principy vlády a administrativy v okupovaných územích jihovýchodní Asie.

Asahi. [online]. Rev.2004 [cit. 29. 8. 2015]. Dostupné z:

http://www.ne.jp/asahi/stnakano/welcome/apwar/apwar_docs.html.

⁹⁹ JONES, Tod. *Culture, Power and Authoritarianism in the Indonesian State: Cultural Policy Across*. 1.vyd. BRILL, Leiden 2013. ISBN 978-90-04-25509-08 s. 57.

¹⁰⁰ JONES, s. 57.

¹⁰¹ LATIF, Yudi. *Indonesian Muslim Intelligentsia and Power*. 1.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2008. ISBN 978-981-230-471-1. s. 212.

a zejména statistických informací.¹⁰² Problém s nedostatkem odborníků a úředníků japonská správa řešila širším zapojením Indonésanů. Indonéští úředníci a odborníci tak byli hromadně povyšováni, a to nejen o jeden ale častěji o dva nebo o tři stupně v hierarchickém žebříčku v odvětví, v němž byli zaměstnáni.¹⁰³ Výsledkem toho bylo, že indonéská elita si velmi výrazně polepšila na socio-ekonomickém žebříčku. Domnívám se, že toto rozhodnutí japonské správy nebylo jen přirozeným vyústěním situace a řešením administrativního problému, ale že bylo také součástí širšího japonského plánu na podporu indonéského nacionalismu.

1.4.2 Japonská podpora indonéského nacionalismu

Jedním z nacionalistů, kteří dokázali obratně využít změny vládnoucí vrstvy, byl i Pupella. Jasnou náboženskou většinu v mnoha částech Indonésie představovali a představují muslimové a z toho důvodu byla i většina nacionalistů, kteří byly vybráni Japonci, aby zaplnili mocenské vaakum, muslimského vyznání. Pupella však představoval výjimku, protože byl křesťan. Japonci vybrali Pupellu, aby se stal hlavou většinově křesťanského ostrova Ambon. Pupella se k této roli výborně hodil, ačkoliv neměl žádné administrativní zkušenosti. Od roku 1938 totiž vedl Ambonskou nacionalistickou ligu.¹⁰⁴ Jakožto nacionalista tak představoval most mezi křesťanskou a skoro stejně početnou muslimskou komunitou a těšil se důvěře obou stran. Jako nacionalista dokázal Pupella balancovat mezi zájmy náboženských skupin a zároveň alespoň do jisté míry plnit japonské požadavky.

Důvod, proč Japonci podporovali indonéský nacionalismus, byl velmi prostý. Potřebovali získat důvěru a srdce indonéského lidu, aby je mohli následně využít ve svém válečném úsilí. Za účelem podpory indonéského nacionalismu provedli Japonci spoustu převratných změn. Angličtina a holandština byly zakázány a místo nich byla zavedena japonština. Ta začala být vyučována ve školách a používána v novinách.¹⁰⁵ Nejdůležitější změnou ale bylo zavedení indonéštiny, která nahradila holandštinu ve všech jejích funkcích, například ve styku s úřady nebo ve sdělovacích prostředcích.¹⁰⁶ Mezi další změny patřilo také to, že Indonésané se konečně mohli označovat za Indonésany, Batavia se přejmenovala na

¹⁰² OKAZAKI, Tetsuji, BOLDORF, Marcel. *Economies under Occupation The hegemony of Nazi Germany and Imperial Japan in World War II*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN 978-0-415-83533-6. S.205.

¹⁰³ LATIF, s. 212.

¹⁰⁴ VICKERS, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. 2.vyd. Cambridge University Press, New York 2013. ISBN 9781107019478 s. 91.

¹⁰⁵ JONES, s. 57.

¹⁰⁶ LATIF, s. 211–212.

Jakartu a zmizely holandské názvy z měst a obcí.¹⁰⁷ Japonci dále také dovolili používání indonéské vlajky a zpěv indonéské hymny *Indonesia Raya*.¹⁰⁸ V neposlední řadě také propustili na svobodu indonéské politické vězně, zavřené za holandského režimu.¹⁰⁹

Všechny tyto změny byly ale více méně kosmetického rázu. Indonésané sice získali na jednu stranu jistou míru národní hrdosti a identity, jaké by za předešlého režimu nemohli nikdy dosáhnout, ale na stranu druhou to rozhodně neznamenalo, že by byli svými pány ve své zemi. Japonská vláda byla pevná a krutá a dennodenně připomínala Indonésanům, kdo je výše postavený a kdo níže. Indonésané se museli klanět japonským vojákům pokaždé, když kolem nich procházeli. Fyzické tresty za sebemenší prohřešky byly na denním pořádku. Obyčejná facka, která pro Japonce znamenala jen fyzickou bolest, znamenala pro Indonésany velké ponížení, protože hlava byla vždy v indonéské kultuře nejrespektovanější částí lidského těla.¹¹⁰ Snad největší nevoli mezi indonéskými muslimy vyvolal Japonci vynucovaný zvyk zvaný *saireikei*. Jednalo se o rituální klanění se směrem k Tokiu. Tento zvyk vyjadřoval oddanost k japonskému císaři a byl povinný na všech vládních úřadech. Indonéským muslimům ale připomínal islámskou modlitbu a musel proto být pro velký odpor později zrušen.¹¹¹ Indonéští historikové přišli s metaforou popisující japonskou okupaci Indonésie. „*Z tlamy krokodýla do tlamy tygra*.“¹¹² Tato metafora dobře popisuje procitnutí velké části indonéského národa a zklamané naděje, které do Japonců část indonéského lidu vkládala.

Japonská okupační správa postupovala všemi oblastmi indonéského života. Japonci měli pod kontrolou jak velké politické organizace, tak život jednotlivců. Zakázali jakékoliv diskuze týkající se politické organizace země. Tím de facto zakázali i politické strany. Toto nařízení sice s okamžitou platností nezakazovalo již existující strany, ale tím, že japonská policie, *kempeitai*, bedlivě kontrolovala všechny politické aktivity, odsoudila i politické strany k postupnému odchodu z veřejného života.¹¹³ Toto nařízení se týkalo i takzvaných prominentů režimu, například nacionalistů na Jávě a Sumatře. Ti se sice před začátkem okupace těšili na to, že využijí Japonce proti Holanďanům, ale role se velmi rychle obrátila a byli to právě oni, kdo byl využíván. Nacionalisté byli pečlivě monitorováni a jejich aktivity

¹⁰⁷ VICKERS, s. 91.

¹⁰⁸ Indonesia Raya – Skvělá/velká Indonésie.

¹⁰⁹ LATIF, s. 211–212.

¹¹⁰ VICKERS, s. 95.

¹¹¹ FEDERSPIEL, M. Howard. *Islam and Ideology in the Emerging Indonesian State. The Persatuan Islam (PERSIS) 1923 to 1957*. 1.vyd. BRILL, Leiden 2001. ISBN 1385-3376 s. 336.

¹¹² Dari mulut buaya masuk ke mulut Harimau. Z tlamy krokodýla do tlamy tygra.

SINGGIH, E. Gerrit. *Mengantisipasi masa depan: berteologi dalam konteks di awal Milenium III*. 1.vyd. BPK Gunung Mulia, Jakarta 2004. ISBN 979-687-250-1 s. 398.

¹¹³ JONES, s. 212.

omezeny. Japonci chtěli využít moci a vlivu nacionalistů a nacionalisté se tak stali dle Jonese šířiteli japonského okupačního programu.¹¹⁴ Takovéto plošné generalizace a zjednodušení vnímám jako zavádějící, ale například spolupráce prvního indonéského prezidenta Sukarna nebo prvního viceprezidenta Mohammada Hatty, stejně tak jako i řady dalších nacionalistů s Japonci jsou historicky velmi dobře doloženy.

Kontrola se netýkala jen organizací, ale i jednotlivce. Japonci v Indonésii zřídili systém zvaný *tonari gumi*, jenž vycházel již ze starého a odzkoušeného systému, který platil i v Japonsku v době šógunátu Tokugawa. Tento systém sdružoval pět (*go-nin gumi*) až deset (*džúnin gumi*) domácností za účelem vzájemné pomoci, ale především za účelem kontroli. Byl zřizován lokálními veliteli, jimž se jeho členové přímo zodpovídali.¹¹⁵ Za takovýchto podmínek bylo hlavně na dobře kontrolované Jávě velmi složité organizovat jakýkoli odpor, a to ať už na politické a intelektuální, nebo lokální úrovni.

1.4.3. Kontrola muslimských organizací

Přísná kontrola se samozřejmě nevyhnula ani muslimským organizacím. Japonci se snažili nakolonit si muslimské organizace a předáky již před válkou a ve snahách pokračovali i během okupace. Islám patřil a patří k nejsilnější jednotící síle v Indonésii, a pokud Japonci chtěli využít indonéského lidu, museli začít u islámu. Islám se ale mohl stát i mocnou a pro japonské okupanty nebezpečnou silou, pokud by mu dali větší prostor. Z tohoto důvodu Japonci během okupace ukazovali muslimům jak svou přívětivou, tak svou negativní tvář. Indonéský historik Yudi Latif označuje japonskou politiku vůči islámu za „metodu odměny a trestu“.¹¹⁶ Japonci hned v březnu 1942 otevřeli Kancelář pro náboženské záležitosti.¹¹⁷ Tato instituce měla na starost rozličné spektrum záležitostí od justice přes vzdělání až po veřejné modlitby. Jejím prvním velitelem byl plukovník Čósó Horie, ale již v říjnu roku 1943 byl nahrazen indonéským doktorem Huseinem Djajadiningratem.¹¹⁸ Japonská správa sice poskytovala muslimským organizacím větší míru reprezentace než ta holandská a také sponzorovala tyto kvazi-politické organizace, ale na stranu druhou dala jasně najevo, že

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ SEBASTIAN, C. Leonard. *Real politic Ideology Indonesia's Use of Military Force*. 1.vyd. ISEAS Publications, Singapore 2006. ISBN 981-230-310-3 s. 277–278.

¹¹⁶ Kebijakan Imbalan dan hukuman: metoda odměny a trestu.

LATIF, Yudi. *Inteligensia Muslim dan Kuasa Genealogi Inteligensia Muslim Indonesia Abad ke-20*. 1.vyd. Mizan Pustaka, Bandung 2006. ISBN 979-433-400-6. s. 322.

¹¹⁷ Kancelář pro náboženské záležitosti: Kantor Urusan Agama / japonsky 宗務部.

BOLAND, J, Robert. *The Struggle of Islam in Modern Indonesia*. 1.vyd. Springer Science & Business Media, Leiden 2013. ISBN 978-94-011-7897-6 s. 9.

¹¹⁸ LATIF, s. 213–214.

nebude tolerovat přímý vstup islamistů do politiky. V květnu roku 1942 největší indonéská islámská strana *Sarekat Islam* uzavřela své pobočky a vzápětí ke stejnému kroku sáhla i další islámská strana *Partai Islam Indonesia*.¹¹⁹

Stejně tvrdě a autoritářsky si japonská správa počínala i vůči ostatním, často i nepolitickým muslimským organizacím. Největší muslimskou organizací na Jávě, která zastřešovala a zastupovala všechny ostatní, byla *Madjlisul Islamil a laa Indonesia* (dále jen MIAI).¹²⁰ Zatímco před válkou Japonci zvali zástupce této organizace na konferenci do Tokia, v dubnu 1943 ji rozpustili. Japonská správa měla více důvodů k tomu, aby MIAI rozpustila. Tato organizace byla orientovaná proti Holanďanům a cizincům obecně a z tohoto důvodu i silně antikoloniální. Z tohoto důvodu její představitelé nebyli vůbec nakloněni spolupráci s Japonci.¹²¹ Japonci vytvořili místo této organizace organizaci jménem MASJUMI,¹²² od níž si slibovali zajištění kontroli muslimských organizací a pomoc s prosazováním své politiky.

Osobně zastávám názor, že japonská správa zaujala k muslimským organizacím a islámu obecně ze svého pohledu nejlepší možný postoj. Tím mám na mysli postoj, který byl pro japonskou správu s ohledem na její cíle nejvíce logický. Kdyby se nesnažila alespoň o zdánlivou podporu muslimských organizací, nemohla by využít jejich vlivu a autority. Kdyby ovšem této podpory a prostoru poskytla organizacím hodně, mohla by stvořit sílu, která by již nebyla ovladatelná. Protijaponské nebo alespoň protikoloniální myšlenky byly mezi vůdci muslimských organizací velmi silné a tato síla se mohla kdykoliv obrátit proti Japoncům. Kdyby se Japonci naopak snažili o totální zničení muslimských organizací, dostali by se do stejné nebo mnohem horší války než Holanďané v Aceh. Navíc by vyburcovali většinu indonéského národa. Japonci si byli samozřejmě dobře vědomi mohutné jednotící síly islámu, a to nejen díky holandské historické zkušenosti, ale také díky povstání v Aceh, které smetlo holandské okupanty ještě dřív, než do Aceh vstoupili Japonci. Japonská okupační správa tak neměla ani jinou možnost než zvolit metodu odměny a trestu a hledat míru útlaku, která by jí přinesla kýžený efekt a zároveň neuvrhla indonéský národ do totální války proti Japoncům.

¹¹⁹ LATIF, s. 214.

¹²⁰ Madjlisul Islamil a laa Indonesia: Nejvyšší Islámská indonéská rada.

BUSH, Robin. *Nahdlatul Ulama and the Struggle for Power within Islam and Politics in Indonesia*. 1.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2009. ISBN 978-981-230-857-7 s. 41.

¹²¹ BOLAND, s. 10–11.

¹²² Zkratka slov Madjlis Sjuro Muslimin Indonesia: Konzultační rada indonéských muslimů. BOLAND, s.11.

1.5 Proměna postoje japonské okupační správy k indonéskému národu a japonské válečné zločiny v Indonésii

1.5.1 Osobnost generála Hitošiho Imamury

Jak jsem nastínil v předešlé kapitole, postoje indonéského obyvatelstva vůči japonským okupantům nebyly konstatní, ale proměnlivé, a stejně tak proměnlivý byl i charakter japonské okupace. Japonská okupace se stávala krutější s tím, jak se přestávalo Japoncům ve válce dařit. Populární názor mezi laickou veřejností, ale i mnoha historiky (Theodor Friend) je ten, že charakter japonské okupace na okupovaných územích byl bez výhrad určen politikou generálního štábu v Tokiu. Z tohoto důvodu by tak japonská okupační politika měla mít rigidní charakter na všech územích. Japonská okupace na všech Japonci okupovaných územích ovšem neměla stejný charakter, potažmo stejnou brutalitu, a jak se pokusím dokázat dál, její charakter závisel z velké části na osobě guvernéra nebo lokální autoritě, která dané území spravovala.

Prvním guvernérem ostrova Jáva se stal velitel 16. armády generál Hitoši Imamura. Generál Imamura je jasným důkazem toho, jak moc záležel charakter okupace na vůdčí autoritě. Imamura nesouhlasil s konceptem okupace navrženým generálním štábem v Tokiu, a proto dělal spoustu rozhodnutí po svém. Imamura osvobodil indonéského nacionalistu a vůdce Sukarna, který byl do té doby ve vězení, a snažil se s ním navázat spolupráci. Sukarno souhlasil pod podmínkou, že jakmile válka skončí, podnikne jakoukoli politickou akci, jakou uzná za vhodné.¹²³ Imamura určitě musel vědět, že pro věčného politického rebela Sukarna

¹²³ HOYT, P. Edwin, *Warlord, Tojo against the world*. 1.vyd. Cooper Square Press, New York 2001. ISBN 978-0-8154-1171-0 s. 136.

bylo hlavním cílem dosažení nezávislosti, ale to ho v dané chvíli ani nemuselo zajímat. Imamura osvobodil indonéské nacionalisty a dosadil je do vedoucích pozic. Zřídil také poradní orgán, ve kterém bylo pět Japonců a deset Indonésanů, a ve svém prvním projevu řekl, že dny kolonialismu jsou u konce.¹²⁴ Imamurův charakter a přístup k indonéskému lidu také dokládá historka z jeho memoárů. Když byl Imamura jednoho večera dotázán vesnickým vůdcem, proč jsou si Japonci a Indonésané tak podobní, odpověděl, že někteří předkové Japonců přišli z Indonésie a tudíž, že Japonci a Indonésané jsou bratři.¹²⁵

Bylo by samozřejmě naivní myslet si, že Imamura stál o to, aby Indonésie byla samostatná. Také by na první pohled dobrá image Imamury neměla odvádět pozornost od bezpočtu válečných zločinů, které Japonci v Indonésii spáchali. Nicméně v kontextu uvažování o charakteru japonské okupace Indonésie je postava generála Imamury velmi důležitá.

Imamura si získal svými počátečními kroky jistou podporu alespoň v některých kruzích indonéské společnosti. Iluzi naděje na nezávislost tak Imamura dokázal dokonale využít za účelem prosazení svých cílů. Výjmečný byl i Imamurův přístup k čínské menšině na okupovaném území. Na počátku války a bezprostředně před vypuknutím invaze byla čínská komunita v Indonésii terčem kruté vlny násilí. Holanďané se snažili zničit veškerá aktiva, která by mohla postupující japonská armáda využít. Většina čínských obchodů byla za podpory indonéského obyvatelstva vypleněna a zničena a mnoho Číňanů bylo při těchto násilnostech zabito. Například ze 130 čínských cukrovarů na Jávě jich pouze 32 uniklo destrukci.¹²⁶ Čínská komunita na Jávě byla předtím již mnohokrát terčem násilností, ale události spojené s pádem holandského režimu ji zastihly absolutně nepřipravenou.¹²⁷ Japonci si byli dobře vědomi důležitosti postavení čínské komunity v Indonésii a již před okupací mapovali její protijaponské aktivity. Měsíc po začátku okupace kempeitai zatkla čínské sympatizanty Čangkajškova režimu, Číňany kteří podporovali holandský režim a další podvrtné živly a internovala je ve vězení u Jakarty.¹²⁸

Imamurův přístup k čínské komunitě byl nicméně vesměs smířlivý a logický. Krátce po jeho příjezdu se na něj obrátili zástupci čínské komunity s tím, že jejich obchody byly vyrabovány a že žádají Japonce o pomoc při znovuzískání svého zboží. Imamura na to

¹²⁴ HOYT, s. 136–137.

¹²⁵ KRATOSKA H. Paul. *Southeast Asian Minorities in the Wartime Japanese Empire*. 2.vyd. Routledge Curzon, New York 2013. ISBN 0-7007-1488-X s. 11.

¹²⁶ KRATOSKA, s. 57.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ KRATOSKA, s. 58.

odpověděl, že momentálně japonská armáda nemá čas na to, aby hledala ukradené zboží, ale že po skončení války se této úlohy ujme. Dále také slíbil Číňanům ochranu před indonéským obyvatelstvem, kdykoliv se budou cítit v ohrožení.¹²⁹ Tento Imamurův přístup k čínskému etniku je v ostrém kontrastu s přístupem japonské armády na jiných Japonci okupovaných územích, například s masakrem Číňanů v Nankingu nebo s masakry, kterých se dopustila 25. armáda po obsazení Malajsie.

Počáteční vcelku benevolentní postoj japonské správy dokládá korespondence mezi plukovníkem Ičiróem Takahašim, tehdejším velitelem vojsk na východní Jávě, a správcem města Surabája a indonéským velkopodnikatelem Toeanem Tasamem. Takahaši se v dopisech dotazuje Tasamy, jestli japonská armáda může postavit pekařství a sklad na jeho zahradě. Tasam k tomu dle záznamů dává za finanční odškodnění souhlas.¹³⁰ Tato historika datovaná 19. 7. 1942 dokládá jistý respekt k soukromému vlastnictví ze strany japonské okupační správy, a to minimálně v oblasti Jáva a za doby vlády guvernéra Imamury. Korespondenci podobného charakteru, dokazující odkup indonéského majetku japonskou armádou z roku 1942, můžeme najít i v Národním archivu města Malang. Můžeme jen spekulovat, co by se stalo, kdyby k tomu Tasama nedal souhlas, ale už jen fakt, že japonský velitel města v dopise o něco takového žádá indonéského podnikatele, je v ostrém kontrastu s postupem japonské armády třeba v Číně nebo Malajsii, kde bylo vyvlastňování majetku domorodého obyvatelstva něčím naprosto samozřejmým. Podrobnější záznamy tohoto charakteru z let 1944 a 1945 bohužel v archivu města Surabája a Malang chybí, takže nemohu ověřit, zde se v této době stalo vyvlastňování na Jávě běžnou praxí.

Imamurův benevolentní postoj samozřejmě neunikl pozornosti generálního štábu v Tokiu a Imamura si vysloužil kritiku od generála Hadžimeho Sugijamy. Z Tokia byla dokonce na Sugijamův pokyn vypravěna komise, která měla prošetřit Imamurův postup v Indonésii. Nicméně ve světle pozitivních Imamurových výsledků vyhodnotila komise Imamurův postup jako správný a odmítla tak Sugijamovy námitky.¹³¹ Imamura byl i přesto ze své funkce v listopadu roku 1942 odvolán a nahrazen generálporučíkem Kumakičim Haradou. Ten nahradil Imamura i ve velení 16. armády.¹³² Přístup Harady k domorodému obyvatelstvu už tak nevybočoval z obecného rámce krutosti, jakým byla japonská okupační správa proslulá

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Badan arsip dan perpustakaan Jl Dukuh Kupang Surabaya, Dokumen tentara jepang di Soerabaya, Korespondensi Shi-tyo Soerabaya, vol. 125, s. 89–95. 19.7.1943.

¹³¹ HOYT, s. 137.

¹³² YENNE, Bill, Imperial Japanese Army, The invincible years 1941-1942. 1.vyd. Osprey Publishing, New York 2014. ISBN 978 1 78200 982 5 s. 310.

i na jiných okupovaných územích. Tento přístup je ilustrován bezpočtem Japonci spáchaných válečných zločinů v Indonésii, a to hlavně z let 1944 a 1945.¹³³ Rozdílný přístup Harady a Imamury je dále také ilustrován rozdílnými tresty, které za své indonéské působení dostali od válečného soudu. Harada byl roku 1946 shledán vinným, válečným soudem v Singapuru a za zločiny proti civilistům a válečným zajatcům odsouzen k trestu smrti.¹³⁴ Imamura byl válečným soudem v Tokiu shledán vinným za zločiny proti civilistům a odsouzen k deseti letům žaláře. Z vězení byl propuštěn roku 1955.¹³⁵

1.5.2 Protijaponská povstání

Se změnou japonského vedení a s tím, jak rostl útlak ze strany Japonců, ale také s postupem spojeneckých vojsk, rostl v Indonésii i počet protijaponských povstání. Jedno z prvních povstání se odehrálo v Aceh, čili v lokalitě, kde Japonci za pomoci místních dokázali tak rychle zvítězit nad Holanďany. Již v listopadu 1942 zde proběhlo první protijaponské povstání, které bylo vedeno mladými *ulama*. Japonská správa toto povstání potlačila za cenu sta mrtvých na straně Acehanů a osmnácti mrtvých na straně Japonců.¹³⁶

Série protijaponských povstání se odehrála i na Borneu. Japonská správa odhalila v červnu roku 1943 protijaponský komplot a poslala tisíc lidí, převážně Číňanů, včetně dvanácti členů sultánské rodiny do vězení.¹³⁷ K velkému povstání v této lokalitě došlo také v únoru roku 1945. Příslušníci etnické skupiny *dayak*¹³⁸ zde zavraždili několik Japonců. Japonská správa sice dostala rebelující oblasti zpět pod svou kontrolu, ale nedokázala již zlikvidovat všechny rebely.¹³⁹

Na Jávě proběhlo povstání v únoru 1945 ve městě Blitar. Blitar byl baštou indonéské komunistické strany, ale také místem působení spousty nacionalistů včetně Sukarna.¹⁴⁰

¹³³ O těchto zločinech pojednává blíže kapitola 1.5.3.

¹³⁴ MIKABERIDZE, Alexander, *Atrocities Massacres and War Crimes, an Encyclopedia*. 1.vyd. ABC- CLIO, Santa Barbara 2013. ISBN 978-1-59884-925-7 s. 180.

¹³⁵ HELLER, Kevin. SIMPSON, Gerry. *The Hidden Histories of War Crimes Trials*. 1.vyd. S. OUP Oxford, Oxford 2013. ISBN 978-0-19-967114-4. s. 345.

¹³⁶ RICKLEFS, Merle, Calvin. *A History of Modern Indonesia since 1200 third edition*. 3.vyd. Hampshire, Palgrave 2001. ISBN 0-333-80099-0. s. 239.

¹³⁷ RICKLEFS, s. 239.

¹³⁸ Dayak je souhrnné označení stovek etnicky a jazykově spřízněných kmenů, které patří k původním obyvatelům ostrova Borneo.

SOETARTO, Endriatmo. SITORUS, Felix. NAPIRI Yusup. *Decentralisation of Administration, Policy Making and Forest Management in Ketapang District West Kalimantan*. 1.vyd. Cifor, Jakarta 2001. ISBN 9798764854. s. 36.

¹³⁹ TANASALDY, Taufiq, *Regime Change and Ethnic Politics in Indonesia. Dayak politics of West Kalimantan*. 1.vyd. Leiden: KITLV Press, 2012. ISBN 978 90 6718 389 5 s. 76–77.

¹⁴⁰ TIPTON, Elise. *Modern Japan, A social and political history*. 2.vyd. Oxon: Routledge, 2008 ISBN: 10 0 415 41870 4 s. 146.

Situace byla o to horší, že povstání proběhlo v táboře PETA a byli do něj zapojeni vojáci PETA.¹⁴¹ Branci PETA povstali proti svým velitelům a proti *kempeitai*. Povstání ale bylo rychle potlačeno a jeho strůjci popraveni.¹⁴² Lze tedy říci, že se veškerá významnější povstání odehrála v době úřadování Harady. Nejsou žádné zprávy o větších povstáních proběhnuvších za doby úřadování Imamury.

1.5.3 Zločiny spáchané Japonci v Indonésii během okupace

V indonéských i světových análech se nacházejí důkazy o bezpočtu Japonci spáchaných válečných zločinů v Indonésii. V kontextu této kapitoly je přínosné zmínit chronologické hledisko těchto zločinů. Jak jsem již naznačil výše, většina válečných zločinů se odehrála až za doby úřadování Harady. To ovšem neznamená, že neexistují zmínky o Japonci spáchaných válečných zločinech během úřadování generála Imamury. Japonská krutost byla ovšem v počátečních měsících okupace cílena spíše na holandské, potažmo evropské obyvatelstvo, válečné zajatce a míšence než na domorodé indonéské obyvatelstvo. Nejlepším příkladem je celá řada koncentračních táborů a věznic, které začaly vznikat už v dubnu roku 1942. V těchto táborech byli internováni převážně Holanďané, míšenci a váleční zajatci.¹⁴³ V táborech pro válečné zajatce byla zavedena pracovní povinnost a často byla vyžadována i v táborech pro civilisty. Civilisté, kteří se dobrovolně účastnili této pracovní služby, dostali mimořádný přiděl jídla. V táborech ale zůstávali většinou pouze lidé nemocní nebo příliš slabí, aby se práce účastnili. Tito lidé byli také v táborech ponecháni svému osudu, a proto je diskutabilní zda se civilisté opravdu těchto prací účastnili dobrovolně, nebo jen pod tlakem okolností.¹⁴⁴

Mezi další válečné zločiny způsobené japonskou armádou patří celá řada znásilnění. Zatímco takzvané „utěšitelské“ domy a rekrutování indonéských žen do těchto domů po roce 1943 je historicky velmi dobře doloženo, sexuální násilí vůči domorodému indonéskému obyvatelstvu v souvislosti s invazí a bezprostředně po ní je těžko prokazatelné. To ovšem neznamená, že invaze s sebou nepřinesla sexuální násilí a další zločiny. Hněv japonské armády byl ovšem v té době namířen spíše proti holandskému obyvatelstvu. Postupující

¹⁴¹ PETA Pembela Tanah Air: Byla první čistě indonéská národní armáda tvořená Indonésany a založená Indonésany ve spolupráci s Japonci. Japonci doufali, že jim PETA pomůže v boji se spojenci.

¹⁴² FRIEND, Theodore. *The Blue Eyed Enemy. Japan against the West in Java and Luzon, 1942 – 1945*. 1. vyd. Princeton University Press, Princeton 1988. ISBN 0 691 05524 6 s. 176.

¹⁴³ KRANCHER, A. Jan. *The Defining Years of the Dutch East Indies, 1942-1949. Survivors' Accounts of Japanese Invasion and Enslavement of Europeans and the Revolution That Created Free Indonesia*. 2.vyd. McFarland, North Carolina 2003. ISBN 0-7864-1707-2 s. 13–16.

¹⁴⁴ KRANCHER, s. 14.

japonská armáda v začátku invaze rabovala domy holandských osadníků, kradla a znásilňovala ženy. Japonští vojáci po vyndracování domu často ke stejnému zvěrstvu pobízeli i domorodé indonéské obyvatelstvo.¹⁴⁵ V souvislosti se sexuálním násilím v době invaze svědčila u tokijského válečného soudu i holandská osadnice. Ta vypověděla, že holandské ženy byly v té době několikrát znásilněny, a to často i za přítomnosti japonských velících důstojníků.¹⁴⁶

Bylo by pošetilé tvrdit, že k sexuálnímu násilí na indonéských ženách v době invaze a v období úřadování Imamury nedocházelo, nicméně drtivá většina všech indonéských svědectví pochází až z roku 1943 a později. Japonská armáda k práci v „utěšitelských“ domech v Indonésii využívala často ženy z celé Asie a holandské osadnice. Pokud v nich pracovaly indonéské ženy, často tak činily daleko od domova a do těchto domů byly nezřídka dovlečeny za pomoci lsti, jak do dokládá i svědectví jedné z pracovnic, v té době pouze čtrnáctileté dcery vesnického vůdce z ostrova Jáva, která byla Japonci s příslibem získání vzdělání poslána do města Ambon na soustroví Maluku. Zde byla ale spolu s dalšími ženami zavlečena do „utěšitelského“ domu.¹⁴⁷ Takovýchto svědectví se po roce 1943 objevuje spousta.

V Indonésii samozřejmě existovaly i „utěšitelské“ domy, ve kterých pracovala i velká část místních žen, tak jak tomu bylo například v oblasti Sumatra. Zde v oblasti území kmene Minangkabau pracovaly i místní ženy.¹⁴⁸ Velikost a komplexnost celého systému „utěšitelských“ domů v Indonésii vylučuje fakt, že by o něm velení japonské armády v Indonésii nevědělo. Bližší popis tohoto systému ale vyžaduje mnohem větší prostor, než poskytuje tato kapitola nebo dokonce práce.

Mezi patrně nejhorší japonské zločiny v Indonésii patří rekrutování domorodého obyvatelstva na nucené práce. Takto mobilizovaní pracovníci se i v Indonésii označovali a označují japonským termínem *rómuša*.¹⁴⁹ *Rómuša* byli většinou rekrutováni k práci násilně proti své vůli, i když to neplatí bez výhrady. Mezi *rómuša* byli hlavně rolníci z Jávy a Sumatry a jejich pracovní podmínky byly extrémně tvrdé. Většina lidí, která byla takto mobilizována, zemřela následkem týrání, podvýživy nebo nemocí. Na velký počet úmrtí mezi *rómuša* měla vliv nejen tvrdá práce, ale i neschopnost a krutost okupační správy. *Rómuša*

¹⁴⁵ KRANCHER, s. 105.

¹⁴⁶ STETZ, Margaret. OH B. Bonnie. *Legacies of the Comfort Women of World War II*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN 10 0765605449 s. 122.

¹⁴⁷ VICKERS, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. 2.vyd. Cambridge University Press: New York, 2013. ISBN 9781107019478 s. 93.

¹⁴⁸ VICKERS, s. 93.

¹⁴⁹ *Rómuša*- 勞務者.

pracovali v hygienicky naprosto nevyhovujících podmínkách, kdy tristní stav nocleháren a toalet pro *rómuša* způsoboval epidemie úplavice a kožního onemocnění frambézie.¹⁵⁰

Příkaz k rekrutování *rómuša* byl vydán v říjnu roku 1943.¹⁵¹ *Rómuša* pracovali většinou na projektech souvisejích s infrastrukturou a nebo v dolech. Znamé je také jejich působení v zahraničí. *Rómuša* se podíleli například i na výstavbě železnice z Thajska do Barmy.¹⁵² Historikové se v odhadu počtu *rómuša* velmi liší. Například Kingston tvrdí, že mobilizováno bylo deset milionů lidí.¹⁵³ Někteří indonéští historikové jako například Toeti Kakiailatou odhadují počet mobilizovaných na jeden a půl miliónu.¹⁵⁴ Japonský historik Šigeru Sató odhaduje počet mobilizovaných mezi 200 tisíci a půl miliónem. Sató dále dodává, že na konci války bylo nalezeno jen 70 000 přeživších *rómuša*.¹⁵⁵ Důvodem, proč se tato čísla tak liší, je pravděpodobně fakt, že někteří historikové zahrnují do *rómuša* nejen totálně nasazené jako Sató, ale i dočasně nasazené pracovníky a pracovníky na různé sezónní a lokální projekty. Co se týká počtu totálně nasazených, přikláním se k tvrzení Satóa, a to z důvodu jeho vysoké akademické reputace a z důvodu dobré kvality jeho zdrojů, jež pocházejí přímo ze záznamů japonské armády.

Rekrutování rolníků na nucené práce mělo spolu s dalšími okolnostmi vliv na vznik vlny hladomorů v letech 1944 a 1945. Tímto se snížila porodnost a zvýšila úmrtnost. Závažnost celé situace dokresluje i to, že období japonské okupace bylo v předešlých dvou stech letech indonéské historie jediné období, kdy populační křivka nerostla.¹⁵⁶ Mezi další faktory, které měly vliv na vznik hladomorů, patřilo bezesporu rekvírování rýže za účelem nasycení japonské armády. Japonci mimo rýže rekvírovali celou řadu dalších surovin, jako například kaučuk a ropu.¹⁵⁷ Populární názor, který se zakládá na tom, že Japonci rýži zabavovali bez náhrady, není pravdou. Japonská správa rolníkům za rýži platila. Ovšem platila za ni penězi, které vinou inflace rychle ztrácely hodnotu a rolníci tak nebyli ochotni rýži prodávat. Z tohoto důvodu japonská správa zavedla roku 1943 a 1944 kvóty na obchod s rýží a zakázala jakýkoliv neregulovaný obchod s ní. Farmáři se snažili tyto kvóty obcházet a

¹⁵⁰ SATO, Shigeru. *War, Nationalism and Peasants: Java Under the Japanese Occupation, 1942-1945*. 1.vyd. M E Sharpe, Armonk 1997. ISBN 9781317452355 s. 172.

¹⁵¹ SATO, s. 280.

¹⁵² KINGSTON, Jeff. *Japan's Quiet Transformation, Social change and civil society in the 21st century*. 1.vyd. Routledge Curzon, London 2004. ISBN 0 415 27482 6 s.234.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ KAKIAILATU, Toeti. B.M. *Diah: wartawan serba bisa*. 1.vyd. Pustaka Sinar Harapan, Jakarta 1997 s.113.

¹⁵⁵ SATO, s. 281.

¹⁵⁶ RICKLEFS, s. 237.

¹⁵⁷ MOKYR, Joel. *The Oxford Encyclopedia of Economic History volume 1*. 1.vyd. Oxford University Press, London 2003. ISBN: 0195105079 s. 42.

produkce se snížila. Dlouhá období sucha, která měla za následek zpoždění sadby a sklizně, snížila produkci. Cena potravin na černém trhu se tak prudce zvýšila a lidé, kteří neměli přístup do oficiálního systému distribuce potravin, jako například migrující pracovníci v městských oblastech, byli postiženi nejvíce.¹⁵⁸ Je troufalé tvrdit, že japonská správa konfiskací rýže způsobila hladomor, tak jak to tvrdí například historikové Hellwig a Tagliacozzo.¹⁵⁹ Nicméně nepopíratelným fakem zůstává, že japonská správa měla vlivem rekvírování rýže a dalšími kroky na vzniku hladomoru lví podíl.

Mezi další téměř neznámé zločiny japonské okupační správy patří i testování léků na indonéském obyvatelstvu. Japonští vědci připravili vakcínu proti tetanu a testovali tuto vakcínu na domorodém obyvatelstvu. V roce 1944 zemřelo několik tisíc *rómuša* v reakci na tuto vakcínu.¹⁶⁰ *Kenpeitai* se snažila celou událost zahladit a zatkla proto indonéského doktora Achmada Mochtara. Ten se se svým týmem v jiném zařízení také podílel na vývoji vakcíny proti tetanu. Nicméně později bylo indonéskými historiky prokázáno, že tuto vakcínu vyvinuli japonští vědci z Bakteriologického institutu v Bandungu.¹⁶¹ Achmad Mochtar nabídl své přiznání japonským vyšetřovatelům výměnou za to, že propustí jeho tým, který byl držen ve vězení a mučen. Mochtar byl následně roku 1945 brutálně popraven.¹⁶²

1.5.4 Shrnutí

Jak je tedy z této kapitoly zřejmé, japonská okupace neměla od začátku do konce stejný charakter. Dále také z této kapitoly vyplývá, že charakter okupace závisel z velké části na velící osobě. Jak dokazuje chronologie japonských válečných zločinů, pro indonéské obyvatelstvo byly nejvíce kruté roky 1944 a 1945, kdy se japonský útlak vystupňoval. Jakékoliv úvahy o vztahu indonéského obyvatelstva k japonským okupantům by dnes probíhaly kvůli velkému časovému odstupu pouze v rovině teoretické. Nicméně si můžeme udělat alespoň částečný obrázek o tomto vztahu, a to na základě série protijaponských povstání, která se odehrála za vlády Kumakičiho Harady nebo na základě výčtu krutostí, které japonská správa spáchala po roce 1942. Jestli tedy japonská armáda, jakožto možný osvoboditel, požívala před okupací a v prvních měsících nějaké sympatie u jistých skupin

¹⁵⁸ GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo, 1941-1945*. 1.vyd. Routledge, Singapore 2011. ISBN-10 0415456630 s.500.

¹⁵⁹ HELLWIG Tineke, TAGLIACOZZO, Eric. *The Indonesia Reader: History, Culture, Politics*. 1.vyd. Duke University Press, London 2009. ISBN: 0822392275. s. 291.

¹⁶⁰ VICKERS, s. 94.

¹⁶¹ HANAFIAH, Ali, MAHARAJA Sutan. *Drama kedokteran terbesar*. 1.vyd. Yayasan Gedung-Gedung Bersejarah, Jakarta 1976. s. 32–33.

¹⁶² KANKI Phyllis, GRIMES, Jay. *Infectious Diseases: Selected Entries from the Encyclopedia of Sustainability Science and Technology*. 1.vyd. Springer Science&Business Media, New York 2012. ISBN 146145719X. s. 342.

obyvatelstva, v průběhu okupace (zejména po roce 1942) je definitivně ztratila. Smířlivý a do jisté míry pro japonskou správu produktivní přístup Imamury vystřídala nelidská krutost, nepochopení a hloupost, které ani neměly kýžený efekt.

2.1 Vliv japonské okupace na vztahy mezi etnickými a mocenskými skupinami v Indonésii

2.1.1 Příklady japonského působení vedoucího k vytáření antipatií mezi indonéským obyvatelstvem a čínským etnikem

Japonská okupace měla významný vliv na vztahy mezi etnickými skupinami v Indonésii, a to jak na vztahy mezi cizími čili nepůvodními etniky a Indonésany, tak na vztahy mezi původními domorodými etniky a indonéskými elitami. Dále měla také okupace vliv na vztahy mezi lokálními mocenskými skupinami. Dopad okupace je nejvíce viditelný na vztazích mezi čínským etnikem a indonéskými obyvatelstvem a také na vztazích uvnitř čínského etnika.

Mnoho historiků jako například Anthony Joes tvrdí, že Japonci při okupaci Indonésie uplatňovali strategii „rozděl a panuj“, čímž přispěli k utváření nebo zvětšování rozdílů mezi mocenskými, etnickými a náboženskými skupinami v Indonésii.¹⁶³ Tento vliv nepopíratelně existoval, ale jak se pokusím dokázat v této kapitole, japonská politika v Indonésii a některá japonská opatření nepůsobila na vztahy mezi různými etnickými skupinami nebo mocenskými elitami veskrze antagonisticky. Nejlepším příkladem jak antagonistického, tak sjednocujícího vlivu je již zmíněné čínské etnikum. Jestliže chceme pochopit dopad okupace na vztah mezi čínským etnikem a Indonésany, musíme si uvědomit, že čínská komunita v Indonésii, a to zejména před druhou světovou válkou, nepředstavovala absolutně homogenní entitu, ale byla složena ze dvou etnických skupin.

¹⁶³ JOES James, Anthony. *Resisting rebellion, The history and politics of counterinsurgency*. 1.vyd. University Press of Kentucky, Kentucky 2006. ISBN: 081317997. s. 133.

Pro tyto dvě etnické skupiny se v Indonésii vžilo označení *totok* a *peranakan*.¹⁶⁴ Naproti tomu domorodí obyvatelé Indonésie označují sebe samé za *pribumi*. *Totok* a *peranakan* nebyli ve svých politických názorech jednotní. Nebyly zde rozdíly pouze mezi těmito dvěma skupinami, ale často také příslušníci stejné skupiny zastávali rozdílné politické názory a zájmy. Existovaly tak vedle sebe skupiny, které prosazovaly pročínské, proindonéské a proholandské postoje. Tyto názory a zájmy reprezentovaly různé politické organizace a sdružení. Například *Chung Hwa Hui* sdružovala hlavně Čínany, kterým se dostalo vzdělání na holandských školách, a obhajovala přijetí holandské národnosti a zapojení Čínanů do lokální vlády. Naproti tomu *Partai Tionghoa Indonesia*¹⁶⁵ podporovala indonéský nacionalismus a povzbuzovala indonéské Čínany, aby přijali indonéskou identitu. Nejvíce pročínský názor zastávala skupina *Sin Pao*, která politicky podporovala Čínu.¹⁶⁶

Jak jsem již podotkl, mnoho autorů zastává názor, že japonská politika v Indonésii působila antagonisticky na vztahy mezi jednotlivými skupinami. Gin Ooi například tvrdí, že Japonci tím, že zastávali rozdílný postoj k domorodým obyvatelům a imigrantům, převážně podporovali utváření etnické identity Čínanů a potažmo rozdílů mezi skupinami a přispívali tak k nezdravé polarizaci společnosti.¹⁶⁷ Je pravdou, že japonská správa ignorovala jakékoliv rozdíly mezi *totok* a *peranakan* a zastávala přístup „jednou Číňan, navždy Číňan“.¹⁶⁸ Názory historiků zabývajících se historií čínského etnika během japonské okupace se ale rozcházejí v tom, zda japonská politika vedla k „resinizaci“ čínského etnika v Indonésii, nebo zda naopak „resinizaci“ bránila. Edwin Yang tvrdí, že japonské ponižování *peranakan*, kteří nedokázali mluvit čínsky nebo se umět podepsat čínsky, a dále také ignorování rozdílů mezi *totok* a *peranakan* vedlo k tomu, že mnoho indonéských Čínanů, převážně *peranakan*, se snažilo znovunajít svou ztracenou čínskou identitu.¹⁶⁹ Naproti tomu Chee Kiong Tong tvrdí,

¹⁶⁴ Používání a definice termínů *totok* a *peranakan* není jasně daná. Například velká část Indonésanů označuje všechny Číňany žijící v Indonésii, kteří nepocházejí ze smíšených manželství s Indonésanem/kou, bez ohledu na to, jak dlouho v Indonésii žijí, za *totok*. Naproti tomu označují Číňany, kteří pocházejí ze smíšených manželství, za *peranakan*. Pro potřeby této práce ale přijmu definici Edwina Yanga, který za *totok* označuje Číňany narozené v Číně, mluvící pouze čínsky a pocházející z nesmíšených manželství. Naproti tomu jako *peranakan* označuje Číňany kterým se dostalo více indonéského vlivu, jako například Číňany narozené v Indonésii, kteří rozumějí indonéské kultuře a zvykům, nemluví čínsky anebo pocházejí ze smíšených manželství.

YANG, Tsung-Rong, Edwin. *The Impact of the Japanese Occupation on Ethnic Relations between Chinese and Indigenous People in Malaya and Indonesia in the 1940s*. The National Taiwan Normal University. [online]. 2009 [cit. 21.11.2015]. Dostupné z: <http://web.ntnu.edu.tw/~edwiny/pdf/98-IMPACT.PDF> s. 10.

¹⁶⁵ Partai Tionghoa Indonesia: Strana indonéských Číňanů.

¹⁶⁶ YANG, s. 11.

¹⁶⁷ GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo, 1941-1945*. 1.vyd. Routledge, Singapore 2011. ISBN-10 0415456630. s. 30.

¹⁶⁸ YANG, tamtéž.

¹⁶⁹ YANG, tamtéž.

že rozdíl v přístupu Japonců k domorodým obyvatelům a imigrantům, zde Číňanům, a jejich utlačování ze strany Japonců vedlo k zastavení nebo zpoždění těchto tendencí.¹⁷⁰

Já se jednoznačně přikláním k názoru Yanga. Ačkoliv (jak jsem podotknul v kapitole 1.5.1) byl přístup generála Imamury k čínskému etniku lepší než přístup japonské okupační správy k Číňanům v jiných okupovaných zemích, toto platí pouze pro období úřadování Imamury. Navíc jisté negativní tendence v přístupu k čínskému etniku tu bezesporu existovaly už za působení Imamury. Tímto mám na mysli například uvěznění a popravy zástupců a předáků čínských organizací hned po začátku okupace. Japonci měli přesné seznamy a informace o zástupcích čínských organizací v Indonésii a o jejich politických postojích, a to již před okupací. Japonci tak mohli hned po začátku okupace eliminovat pro svůj režim nepohodlné lidi. Prázdná místa ve vedení těchto organizací pak zaplnili mladými *peranakan*.¹⁷¹ Tato obměna ve vedení čínských organizací a již zmíněné japonské ignorování rozdílů mezi *totok* a *peranakan* vedlo dle mého názoru až ke stírání rozdílů mezi těmito skupinami a v konečném důsledku i ke znovuobjevování čínské identity mezi indonéskými *peranakan*, kteří byli mnohem početnější než *totok*. *Peranakan*, kteří totiž byli již částečně asimilováni a často pocházeli ze smíšených manželství, byli najednou učiněni lídry čínských organizací, a to i těch, které zastupovali pouze *totok*. Takového politického vzestupu by řada *peranakan* nebyla za normální situace vůbec schopna.

Důležité je též v tomto kontextu podotknout, že Japonci změnili systém školství. Před válkou existovaly dva typy škol, které se těšily oblibě čínského etnika v Indonésii. Prvním typem byly takzvané *Tiong Hoa Hwee Koan*¹⁷² školy, které používaly k výuce čínský jazyk, a druhý typ představovaly holandsko-čínské školy, které používaly k výuce nizozemštinu. *Peranakan* preferovali holandsko-čínské školy a naproti tomu *totok* preferovali čínské školy.¹⁷³ Japonci ovšem zakázali holandsko-čínské školy a nizozemštinu na školách; z tohoto důvodu začalo hodně *peranakan* posílat své děti do čínských škol.¹⁷⁴ Dalším důvodem toho, proč více *peranakan* začalo posílat své děti do těchto škol, mohlo být již zmíněné ignorování odlišností mezi *totok* a *peranakan* ze strany japonské okupační správy. Toto opatření též vedlo ke znovuobjevování čínské identity mezi *peranakan* a stírání rozdílů mezi *peranakan* a *totok*.

¹⁷⁰ CHEE-KIONG, Tong. *Identity and Ethnic Relations in Southeast Asia: Racializing Chineseness*. 1.vyd. Springer Science&Business Media, Singapore 2010. ISBN 9048189098 .s. 119.

¹⁷¹ YANG, s. 8.

¹⁷² Tiong Hoa Hwee Koan. Čínské školy, které byly zakládány po roce 1901.

¹⁷³ TAN, Mely. *Etnis Tionghoa di Indonesia: Kumpulan Tulisan*. 1.vyd. Yayasan Obor Indonesia, Jakarta 2008. ISBN: 9794616893. s. 9.

¹⁷⁴ TAN, s. 9.

Dalším příkladem antagonistického působení japonské okupační správy na vztahy mezi čínským etnikem a Indonésany je zapojení Číňanů do japonských obchodních aktivit. Jelikož Japonci řídili veškerý obchod v Indonésii, měly čínské podniky jen malou šanci vyhnout se spolupráci s Japonci. Dobrým příkladem je obchod s rýží. Jak jsem již podotknul v kapitole 1.5.3, obchod s rýží byl za japonské okupace přísně regulován. Jakýkoliv neautorizovaný obchod s rýží byl přísně trestán. S rýží obchodovali většinou Číňané, a proto při rekvírování rýže doprovázeli japonské vojáky i čínští obchodníci.¹⁷⁵ To samozřejmě mezi indonéským obyvatelstvem vedlo k vytváření představy, že Číňané kolaborovali s japonskou správou, a zvyšovalo to nenávist k čínskému etniku. Resinizace *peranakan*, kteří byli již po většinou velmi dobře asimilováni, rozdílný přístup k indonéskému a čínskému obyvatelstvu z japonské strany a představa, že Číňané stáli na straně Japonců, zajisté podporovaly polarizaci společnosti a nenávist k čínskému etniku.

2.1.2 Příklady japonského působení, které měly pozitivní vliv na stmelování indonéského a čínského etnika

Nebylo by ovšem správné říci, že japonská okupace způsobila etnický rozkol v indonéské společnosti nebo že dokonce stála za vytvořením nenávisti k čínskému etniku a masakry Číňanů, které se v Indonésii odehrály po konci japonské okupace. Jak jsem totiž ukázal v kapitole 1.4.1 a 1.5.1, tyto antipatie k čínskému etniku, projevující se třeba rabováním čínských obchodů, byly patrné již před japonskou okupací a nemohou být dávány za vinu pouze japonské okupační správě. Již holandská okupační správa totiž tyto antipatie nepřímou podporovala. Tímto mám na mysli například velmi nerovný systém holandského školství. Ačkoliv Evropané a Číňané tvořili dle cenzu z roku 1940 pouze 4% indonéské populace, jejich počty na univerzitách a prestižních státních školách jasně převyšovaly počty Indonésanů.¹⁷⁶ Indonésané jakožto skupina stojící nejnižší na kastovním systému holandské okupační správy nebyly mnohdy shledáni dost dobrými na to, aby mohli navštěvovat tyto výběrové holandské školy, a to často ani ty základní. Naproti tomu Japonci zavedli mnohem více egalitární systém školství.¹⁷⁷ Japonská správa totiž zrušila holandské školy a povolila pouze indonéské a čínské školy. Navíc zrušila i dřívější rasistická kritéria v přístupu ke

¹⁷⁵ GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo, 1941-1945*. s. 24.

¹⁷⁶ JOSEPH Cynthia, MATTHEWS, Julie. *Equity, Opportunity and Education in Postcolonial Southeast Asia*. 1.vyd. Routledge, New York 2014. ISBN 1317806670. s. 138.

¹⁷⁷ MENDL, Wolf. *Japan and South East Asia: From the Meiji Restoration to 1945*. 1.vyd. Taylor&Francis, New York 2001. ISBN: 0415182050. s.380.

vzdělání.¹⁷⁸ Poprvé v historii Indonésie tak nehrály klíčovou roli v přístupu ke vzdělání barva kůže, dobré konexe nebo finanční situace uchazeče. Indonésané, Číňané a i jiná etnika v Indonésii tak měli konečně rovné příležitosti ke vzdělání.

Předválečné antipatie indonéského národa k čínskému etniku jsou dobře viditelné i v předválečném politickém uspořádání. Žádné indonéské politické strany výjma PKI a malé levicové strany *Gerakan Rakyat Indonesia*¹⁷⁹ nepovolovaly členství Číňanům.¹⁸⁰ Též v *Přísaze mladých*¹⁸¹ je přítomnost indonéských Číňanů v Indonésii ignorována. Zástupci čínských organizací nebyli ani přizváni k podpisu tohoto dokumentu.¹⁸² *Přísaha mladých* spojovala domorodá indonéská etnika do jednoho národa, ale zároveň naprosto ignorovala etnikum čínské.

Názor japonské okupační správy na zapojení Číňanů do politického života byl ale zásadně odlišný. V tomto ohledu je důležité zmínit jmenování čínských zástupců do *Komise pro posouzení nezávislosti Indonésie*.¹⁸³ Japonci do této komise vybrali i čtyři zástupce čínské komunity, z nichž nejznámější postavou je Oei Tjong Hauw, velkoobchodník s cukrovou třtinou a zakladatel prvního koncernu v předválečné Indonésii, který nebyl ovládan Evropany.¹⁸⁴ Není důležité, zda tato komise měla nějaké reálné pravomoci nebo zda Japonci opravdu chtěli Indonésii udělit samostatnost. Důležité je to, že Japonci tímto vyslali jasný signál, že čínští imigranti jsou nedělitelnou součástí indonéského národa. Podobná situace se opakovala i 7. srpna 1945, kdy japonská okupační správa v Indonésii schválila s vědomím maršála a zároveň velitele okupačních sil v jihovýchodní Asii, Hisaičiho Teraučiho,

¹⁷⁸ JOSEPH, s. 138.

¹⁷⁹ Gerakan Rakyat Indonesia. Indonéská lidová strana byla malá levicové strana působící před druhou světovou válkou.

¹⁸⁰ SURYADINATA, Leo. *Nationalism and Globalization: East and West*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2000. ISBN: 9812300732. s. 42–43.

¹⁸¹ Přísaha mladých. Sumpah Pemuda. Dokument vydaný mladými indonéskými nacionalisty roku 1928. Tento dokument je považován za jeden ze základních kroků vedoucích ke vzniku a formování moderního indonéského národa. V dokumentu je psáno, že Indonésané jsou potomci jedné země zvané Indonésie, sdílí jeden jazyk – indonéštinu – a patří k jednomu národu.

SUTARMIN. *Abdul Rahman Baswedan: Karya dan Pengabdiannya*. 1.vyd. Direktorat Jenderal Kebudayaan, Jakarta 1989. s. 83.

¹⁸² SURYADINATA, *Nationalism and Globalization*. s. 43.

¹⁸³ Komise pro posouzení nezávislosti Indonésie. indonésky Badan Penyelidik Usaha-Usaha Persiapan Kemerdekaan. Japonsky 独立準備調査委員会 byl poradní orgán vytvořený japonskou okupační správou v březnu roku 1945. Tento orgán měl prozkoumat možnost indonéského osamostatnění se a navrhnout podobu tohoto nového státu. Je sporné zda Japonci opravdu chtěli Indonésii udělit nezávislost nebo zda to byl jen krok, který jim měl přinést dočasnou podporu u místho obyvatelstva.

SATO, Shigeru. *War, Nationalism and Peasants: Java Under the Japanese Occupation, 1942-1945*. 1.vyd. M E Sharpe, Armonk 1997. ISBN 9781317452355 s. 64.

¹⁸⁴ SURYADINATA, Leo. *Ethnic Relations and Nation-Building in Southeast Asia: The Case of the Ethnic Chinese*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2004. ISBN: 9812301828.

vytvoření takzvané druhé komise, zvané *Komise pro přípravu nezávislosti Indonésie*.¹⁸⁵ Tato komise měla 21 členů, kteří pocházeli z různých částí Indonésie, a byl mezi nimi i Yap Tjuan Bing, zástupce čínské komunity v Indonésii, který byl zároveň i členem první komise. Tito členové byli vybráni japonskou okupační správou. Indonéská strana do této komise ještě přidala dalších šest členů, a to bez souhlasu japonské okupační správy. Nikdo z těchto šesti členů ovšem nepocházel z čínského etnika ani nereprezentoval jeho zájmy.¹⁸⁶ Těmito kroky přispěli Japonci k emancipaci čínského etnika na indonéské politické scéně a v neposlední řadě také přispěli k začlenění čínského etnika do indonéské společnosti.

2.1.3 Situace čínského etnika v Indonésii bezprostředně po skončení japonské okupace

Kapitulace japonské armády v Indonésii vytvořila mocenské vaakum a způsobila novou vlnu násilností proti čínskému etniku. Situace čínského etnika v Indonésii byla velmi podobná situaci bezprostředně po kapitulaci holandské okupační správy, jen s tím rozdílem, že tentokrát násilnosti trvaly kvůli absenci silné výkonné moci v některých částech Indonésie mnohem déle než ty, co vypukly po holandské kapitulaci. Indonéský historik čínského původu Leo Suryadinata v této souvislosti tvrdí, že teror nahradil teror a ďábel nahradil démona.¹⁸⁷ Oním ďáblem má pak Suryadinata na mysli indonéské nacionalisty. Velká část čínského etnika v Indonésii se tak stala obětí rabování, znásilňování a únosů ze strany Indonésanů. Tato zvěrstva mnohdy podněcovali i japonští vojáci, z nichž někteří se po kapitulaci stali buřiči.¹⁸⁸

Jeden z nejhorších masakrů Číňanů v Indonésii se odehrál na konci května roku 1946 ve městě Tangerang blízko Jakarty. Během šesti týdnů zde indonéští nacionalisté zmasakrovali okolo tisíce Číňanů. Dalších patnáct tisíc jich potom muselo uprchnout do nedaleké Jakarty.¹⁸⁹ Jednou z příčin silných antipatí vůči čínskému etniku po válce bylo i to, že mnoho nacionalistů tvrdilo, že indonéští Číňané se nijak nezasloužili o nezávislost Indonésie.¹⁹⁰ Toto ovšem není zcela správné tvrzení. Jak jsem již podotknul na začátku kapitoly 2.1, čínská komunita v Indonésii byla rozdělena ve svých politických názorech a

¹⁸⁵ Komise pro přípravu nezávislosti Indonésie: indonésky Panitia Persiapan Kemerdekaan Indonesia, japonsky 独立準備委員会.

¹⁸⁶ POESPONEGORO, Djoened, Marwati, NOTOSUSANTO, Nugroho. *Sejarah Nasional Indonesia VI, Zaman Jepang dan Zaman Republik Indonesia*, 1.vyd. PT Balai Pustaka, Jakarta 2008. ISBN 9794074128. s. 135–138.

¹⁸⁷ SURYADINATA, Leo. *Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1995*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1997. ISBN: 9971692015. s. 137–138.

¹⁸⁸ SURYADINATA, *Political Thinking of the Indonesian Chinese*, s. 137–138.

¹⁸⁹ FRIEND, Theodore. *Indonesian Destinies* 2.vyd. Harvard University Press, Harvard 2009. ISBN: 0674037359 s. 86.

¹⁹⁰ CHEE-KIONG, Tong. *Identity and Ethnic Relations in Southeast Asia*, s. 120.

existovaly tu skupiny, které nebyly nakloněné myšlence indonéské nezávislosti. Nicméně existovaly i skupiny jako například Partai Tionghoa, které nacionalismus podporovaly. Taktéž nesmíme opomenout zásluhy již zmíněných politiků Yap Tjuana Binga a Oei Tjonga Hauwa.

Dokonce ani prostý čínský lid v Indonésii nebyl za japonské okupace pasivní, ale aktivně bojoval proti okupační správě. Nejvýznamnější příklad takového odporu můžeme najít ve městě Kinabalu na Borneu. Kinabalu se sice nacházelo na britské části ostrova Borneo, ale během japonské okupace spadalo celé Borneo pod jednotnou japonskou správu v Indonésii. Stejně tak etnické složení v Kinabalu bylo podobné jako etnické složení obyvatel na holandské části ostrova. Vzbouřenci, převážně etničtí Číňané, pod vedením Číňana Guo Henga Nana napadli budovu japonské okupační správy, povraždili japonské vojáky a civilisty a na jeden den ovládli město. Japonci povolali posily z okolních měst, vzpouru potlačili a vzbouřence popravili.¹⁹¹ Není jasné, co motivovalo vzbouřence k činu, zvláště pak když vezmeme v potaz minimální šanci na úspěch. Ooi mezi pravděpodobnými příčinami zmiňuje přetrvávající inflaci, špatnou ekonomickou situaci a nucené rekrutování *rómuša*.¹⁹² Tento incident má zejména symbolický význam, protože na území Bornea a potažmo v celé Indonésii představuje největší ozbrojenou akci proti japonské okupační správě, která byla motivována etnickými Číňany.

Mnoho indonéských radikálů ovšem nevzalo tyto čínské zásluhy během japonské okupace v potaz a využilo bezvládní a chaos, který v Indonésii propukl s koncem japonské okupace, k útokům na Číňany. Čínský tisk v Indonésii celou situaci ještě nevědomky zhoršil. Čínské noviny Sin Po publikovaly po konci japonské okupace článek, ve kterém označily indonéské nabytí nezávislosti za výhru v loterii. Sin Po v článku uvedly, že Indonésané neudělali během japonské okupace nic, co by jim zajistilo nezávislost, a že nijak nepomohli Spojencům v jejich válečném úsilí proti Japonsku.¹⁹³ Toto samozřejmě probudilo novou vlnu násilností vůči Číňanům. Během války o nezávislost proti holandské armádě měli dokonce reportéři Sin Po zákaz vstupu na území ovládané indonéskou republikánskou armádou. Taktéž byly na území ovládaném republikánskou armádou zakázány čínsky psané nápisy.¹⁹⁴ Zákaz vstupu pro reportéry Sin Po vyznívá zvláště irnoicky zejména pokud si uvědomíme, že

¹⁹¹ GIN, Keat, Ooi. *Post-war Borneo, 1945-1950. Nationalism, empire and, state-building*. 1.vyd. Routledge, New York 2013. ISBN: 978-0-415-55959. s. 39–40.

¹⁹² GIN, Keat, Ooi. *Post-war Borneo, 1945-1950. Nationalism, empire and, state-building*. s. 39–40.

¹⁹³ SURYADINATA, Leo. *Political Thinking of the Indonesian Chinese*, s. 180.

¹⁹⁴ SURYADINATA, Leo. *Political Thinking of the Indonesian Chinese*, s. 179–180.

Sin Po byly jedny z prvních indonéských novin, které otiskly text indonéské hymny Indonesia Raya a sehrály tak klíčovou roli v rozšíření této písně.¹⁹⁵

Bezútešná situace čínského etnika po skončení japonské okupace a neustávající útoky na tuto menšinu vedly až k tomu, že indonéští Číňané vytvořili v roce 1946 sbory domoobran. Tyto sbory byly poprvé založeny ve městě Medan na Sumatře, ale již v roce 1947 se rozšířily i na Jávu. Sbory se snažily během konfliktu s navrátilí se holandskou koloniální armádou zachovat neutralitu. Nicméně tyto sbory byly podporovány Holanďany a obdržely od nich zbraně.¹⁹⁶ To přirozeně ještě více zvýšilo nenávist k čínskému etniku, protože Číňané byli bráni za spojence Holanďanů.

S koncem konfliktu s Holandskem po druhé světové válce a tím, jak indonéská armáda získala kontrolu nad celým územím Indonésie, ale především po tom, co byla znovu obnovena vláda práva, ustaly i útoky proti čínské menšině. Postavení a práva čínské menšiny po konci japonské okupace upravovalo právo nově vzniklé indonéské republiky. Z tohoto důvodu byla mimořádně důležitá otázka, zda přiznat čínské menšině indonéské občanství, nebo ne. Jak můžeme vidět, před japonskou okupací naděje na to, že by čínští imigranti mohli získat občanství v případě nezávislosti Indonésie, byly velmi malé. Jak jsem poznamenal v kapitole 2.1.2, většina hlavních indonéských politických stran zapovídala členství Číňanům. Navíc zástupci čínského etnika nebyli ani přizváni k podpisu *Přísahy mladých*. Z těchto skutečností můžeme vyčíst, že tehdejší indonéské politické elity neměly vůli brát čínskou menšinu jako součást nového indonéského národa.

Japonská okupace ovšem výrazně přispěla k tomu, že čínské menšině byla přiznána občanská práva. Japonci plně podporovali právní integraci cizích etnických menšin, jako byli Číňané nebo Arabové, do indonéského národa. Tyto snahy můžeme vidět například v tom, že jmenovali čínské zástupce do obou již zmíněných komisí, které měly na starost přípravu indonéské nezávislosti. Japonci taktéž přímo navrhli indonéským nacionalistům, aby tyto skupiny integrovali jako součást nového indonéského národa.¹⁹⁷ Všichni Japonci jmenovaní čínští zástupci pak plně podpořili myšlenku zapojení čínského etnika do nového indonéského národa a zastávali názor, že by čínské minoritě mělo být přiznáno indonéské občanství.¹⁹⁸

¹⁹⁵ SETIONO, Benny. *Tionghoa dalam pusaran politik*. 1.vyd. Elkasa, Jakarta 2003. ISBN 9799688744. s. 442.

¹⁹⁶ CHEE-KIONG, Tong. *Identity and Ethnic Relations in Southeast Asia*, s. 120.

¹⁹⁷ YANG, Tsung-Rong, Edwin. *The Impact of the Japanese Occupation on Ethnic Relations between Chinese and Indigenous People in Malaya and Indonesia in the 1940s*. The National Taiwan Normal University. [online]. 2009 [cit. 7.12.2015]. Dostupné z: <http://web.ntnu.edu.tw/~edwiny/pdf/98-IMPACT.PDF> s. 4–5.

¹⁹⁸ YANG, Tsung-Rong, Edwin. s. 4–5.

Jak jsem podotknul v kapitole 2.1.1, ani názor čínské menšiny nebyl v tomto ohledu jednotný. Ne všichni indonéští Číňané podporovali indonéský nacionalismus a ne všichni stáli o to, aby jim bylo udělené indonéské občanství. Japonská intervence ale způsobila to, že se dostalo největšímu politickému vlivu právě té čínské skupině, která integraci podporovala. Nejlepším příkladem je osoba Liema Koena Hiana. Tento indonéský politik čínského původu byl aktivní ve straně *Partai Tionghoa Indonesia* a za japonské okupace byl vybrán jako jeden ze zástupců čínského etnika do *Komise pro posouzení nezávislosti Indonésie*. Ve svém projevu na jednom z mítingů této komise se pak jasně vyslovil pro to, aby indonéským Číňanům bylo uděleno indonéské občanství.¹⁹⁹ Z jeho dlouhého proslovu je také patrné, že v něm reagoval na slova Sukarna, který s největší pravděpodobností reagoval kriticky na nápad udělit indonéské občanství zástupcům čínské menšiny. Záznam Sukarnova projevu z této konference se však nedochoval nebo není k nalezení.

Je to tedy s největší pravděpodobností i zásluha japonské okupace, že všichni indonéští Číňané narození v Indonésii získali dle zákona z roku 1946 indonéské občanství. Dva roky nato požádala čínská vláda indonéskou stranu, aby změnila zákon a dovolila indonéským Číňanům svobodně se rozhodnout, jaké občanství budou mít. Tomuto návrhu bylo vyhověno v roce 1951.²⁰⁰ Nicméně jak již z historie víme a jak ukázaly například nepokoje a násilí proti Indonésanům čínského původu v Jakartě v roce 1998 během asijské hospodářské krize, negativní náhled na čínskou menšinu v indonéské společnosti přetrval až do dnešních dnů.

Z výše uvedených důvodů se proto nedá tvrdit, že by japonská okupace Indonésie měla veskrze negativní vliv na vztahy mezi čínskou menšinou a indonéskou většinou tak, jak to tvrdí někteří autoři. Negativní vnímání čínské menšiny bylo totiž zakořeněno v indonéské společnosti již dávno před válkou a nemůže být dáváno za vinu japonským okupantům. Je pravdou, že období chaosu a bezvlády v roce 1942 a v letech 1945, 1946 a 1947 bylo způsobeno japonskou intervencí a že zanechalo hluboké rány ve vztahu mezi Indonésany a Číňany. Nicméně je velice pravděpodobné, že k násilí spáchanému v tomto období by došlo, i kdyby byla japonská okupace Indonésie vedena jiným způsobem a nebo kdyby v Indonésii proběhla válka o nezávislost bez předešlé okupace ze strany Japonska. Je také pravdou, že některé kroky japonské okupační správy, jako například podpora znovuobjevování čínské identity u *peranakan* nebo ekonomická spolupráce s čínskými obchodníky, mohly vést

¹⁹⁹ SURYADINATA, Leo. *Political Thinking of the Indonesian Chinese*, s. 70–76.

²⁰⁰ YANG, Tsung-Rong, Edwin. s. 5.

k zesilování těchto antipatií. Na druhou stranu je ovšem nepopiratelné, že japonská okupace také významným způsobem přispěla k integraci čínské menšiny do indonéské společnosti, a to minimálně z právního hlediska.

2.1.4 Vliv japonské okupace na postavení lidu dayak v indonéské společnosti

Další etnickou skupinu, jejíž postavení ve společnosti bylo silně ovlivněno japonskou okupací, představuje skupina *dayak*. Slovo *dayak* označuje mnoho jazykově a kulturně spojených kmenů, které patří k původním obyvatelům ostrova Borneo. Tyto kmeny se proslavily již před druhou světovou válkou jakožto obávaní lovci lebek.²⁰¹ Ačkoliv *dayakové* představovali a představují původní obyvatele ostrova Borneo, jejich postavení ve společnosti před druhou světovou válkou nebylo dobré. *Dayakové* čelili diskriminaci na trhu práce či ve státní správě a stejně tak byli znevýhodněni v přístupu ke vzdělání. Příčiny jejich nízkého postavení v předválečné Indonésii tkví v politicko-mocenské situaci na ostrově Borneo a také v nízké míře vzdělání, které se *dayakům* dostávalo před druhou světovou válkou.

Moc nad indonéskou částí ostrova Borneo před druhou světovou válkou držely sultanáty, které disponovaly jistou mírou autonomie, ale přesto byly ve svém rozhodování výrazně ovlivňovány holandskou koloniální správou. Sultáni pocházeli většinou z malajského etnika a byli to muslimové.²⁰² Naproti tomu *dayakové* byli většinou animisté nebo křesťané a jen velmi málo z nich vyznávalo islám.²⁰³ Z tohoto důvodu byli *dayakové* diskriminováni, pokud se ucházeli o pracovní místo v administrativně sultanátu. Uchazeči o místo v administrativní správě totiž museli pocházet z preferované sociální třídy, mít dobré konexe, ale především být muslimy.²⁰⁴ Kvůli své víře byli *dayakové* paradoxně diskriminováni, i pokud se ucházeli o administrativní místo v holandské koloniální správě. Holanďané totiž nechtěli zbytečně ohrožovat své dobré vztahy se sultanáty jen tím, že by na administrativní pozici dosadili pro sultanát nevyhovující osobu.²⁰⁵

Dalším důvodem, proč byli *dayakové* znevýhodněni na trhu práce, byla jejich nízká úroveň vzdělanosti. Holandská koloniální vláda sice otevřela první státní školu na Borneu, která byla přístupná i domorodému obyvatelstvu již roku 1892, ale tyto školy byly stále pro

²⁰¹ COPPEL, Charles. *Violent Conflicts in Indonesia: Analysis, Representation, Resolution*. 1.vyd. Routledge, New York 2006. ISBN: 1135788928. s. 118–119.

²⁰² GIN, Keat, Ooi. *Southeast Asia: A Historical Encyclopedia, From Angkor Wat to East Timor*. 1.vyd. ABC-CLIO, Santa Barbara 2004. ISBN 1-57607-770-5. s. 1170–1172.

²⁰³ TANASALDY, Taufiq, *Regime Change and Ethnic Politics in Indonesia. Dayak politics of West Kalimantan*. 1.vyd. Leiden: KITLV Press, 2012. ISBN 978 90 6718 389 5 s. 30.

²⁰⁴ TANASALDY, Taufiq, s. 160.

²⁰⁵ TANASALDY, Taufiq, s. 160.

velkou část *dayaků* finančně nedostupné. Další problém byl také ten, že tyto školy se nacházely ve velkých městech, kde početně dominovalo malajské etnikum, které se dívalo na *dayaky* s despektem kvůli jejich náboženství a kvůli jejich z malajského a čínského pohledu „primitivní“ kultuře.²⁰⁶ *Dayakové* proto nezastávali posty v administrativní správě, ale ani jiné vážené pozice z důvodu jejich odlišného náboženství, nižší míry vzdělanosti, jistého stigma primitivnosti, které si jejich kultura v té době nesla, ale také kvůli bydlišti, které se často nacházelo mimo velká města.

Japonská okupace ovšem tuto situaci změnila a *dayakům* se díky ní po druhé světové válce dostalo šance zlepšit své sociální postavení. *Dayakům* navíc paradoxně nejvíce pomohl fakt, že před válkou nezastávali žádné vlivné funkce. Japonská koloniální správa odhalila koncem roku 1943 velké spiknutí a v reakci na toto spiknutí, známé také jako Pontianakský incident,²⁰⁷ rozpoutala masakr elit na Borneu. Japonská správa během masakrů probíhajících mezi lety 1943 a 1944 obvinila a popravila okolo 2000 lidí. Mezi popravenými byli například členové bornejské aristokracie, intelektuálové, politici, významní obchodníci a okolo 350 indonéských Číňanů.²⁰⁸ Mezi oběťmi bylo ale také i 12 úřadujících bornejských sultánů.²⁰⁹ Tento masakr se však nijak nedotknul *dayaků*, a to hlavně protože nepředstavovali pro Japonce hrozbu. Na rozdíl od obětí masakru totiž *dayakové* nezastávali žádné politické úřady ani žádné pozice, které by jim umožňovaly ovlivňovat společenské dění nebo názory.²¹⁰

Tento masakr tak odstranil velkou část bornejských elit a způsobil nedostatek úředníků na vyšších administrativních pozicích. Stejně tak odstranil sultány a jejich státní aparát, který *dayaky* diskriminoval. Takto byla připravena půda pro poválečný společenský vzestup *dayaků*.

Absence vhodných lidí pro práci ve státní správě se projevila již začátkem roku 1946, kdy se holandská armáda vrátila na Borneo a chtěla obnovit bývalou holandskou koloniální

²⁰⁶ TANASALDY, Taufiq, s. 71.

²⁰⁷ Pontianakský incident, v anglicky psané literatuře Pontianak incident nebo Mandor affair, v indonésky psané literatuře Peristiwa Mandor, byl Japonci vytvořený komplot, který vedl k masakru elit na Borneu. Japonci falešně obvinili velký počet lidí pocházející z různých etnických a sociálních skupin z toho, že se připravovali na svrnutí japonské koloniální správy a vytvoření Lidové republiky Západní Borneo (indonésky Negera Rakyat Borneo Barat). Tento incident Japoncům sloužil k odstranění pro ně nepohodlných lidí. KRATOSKA H. Paul. *Southeast Asian Minorities in the Wartime Japanese Empire*. 2.vyd. Routledge Curzon, New York 2013. ISBN 0-7007-1488-X s. 159–162.

²⁰⁸ DAVIDSON, Jamie. *From Rebellion to Riots: Collective Violence on Indonesian Borneo*. 1 vyd. NUS Press, Singapore 2009. ISBN: 9971694271 s. 37.

²⁰⁹ KRATOSKA H. Paul. s. 159.

²¹⁰ TANASALDY, Taufiq, s. 75.

správu.²¹¹ Prvním krokem k emancipaci *dayaků* v politice bylo založení politického hnutí Dayakové v akci, které se rok na to vyvinulo v regulérní politickou stranu zvanou Jednotná dayakská strana.²¹² Navrátili se holandská koloniální správa se snažila od počátku s Jednotnou dayakskou stranou spolupracovat tak, aby mohla obnovit pořádek a chod státního aparátu. Holanďané navíc Jednotnou dayakskou stranu potřebovali, aby jim pomohla získat podporu ozbrojených *dayakských* jednotek, které bojovaly v závěru války proti Japoncům.²¹³ Tyto jednotky nebyly totiž po válce odzbrojeny a mohly tak představovat hrozbu pro holandskou armádu.

Z tohoto důvodu udělila holandská správa v říjnu roku 1946 sedmi *dayakům* místa ve čtyřicetičlené Radě západního Bornea.²¹⁴ Během období po druhé světové válce, t.j. během holandské vojenské agrese,²¹⁵ se mezi *dayakskými* politiky nejvíce proslavil Oevaang Qeray, který byl mluvčím Jednotné dayakské strany a zároveň členem Rady západního Bornea. Qeray se nacházel ve velmi delikátní situaci, protože jakožto politik a člen Rady musel spolupracovat s Holanďany, ale zároveň je také v zájmu své strany a lidu musel kritizovat.²¹⁶ Poválečné období bylo pro Jednotnou dayakskou stranu velmi příznivé a svůj vliv si tato strana podržela i po odchodu holandských vojsk z Indonésie. V roce 1955 například obdržela v parlamentních volbách 146 054 hlasů a získala tak jedno místo v indonéském parlamentu.²¹⁷ Strana zanikla až roku 1959, protože Sukarno zrušil všechny strany založené na etnickém základě. Mnoho *dayakských* politiků ze zrušené Jednotné dayakské strany se pak stalo členy stran *Partindo*²¹⁸ nebo Katolické strany.²¹⁹

²¹¹ GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo, 1941-1945*. 1.vyd. Routledge, Singapore 2011. ISBN-10 0415456630. s. 127.

²¹² Jednotná dayakská strana, indonésy Partai Persatuan Dayak, hájila zájmy *dayaků* a představovala jednu z mála indonéských stran založenou na etnické příslušnosti.

²¹³ GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo*, s. 128.

²¹⁴ DAVIDSON, Jamie. s. 39.

²¹⁵ Holandská vojenská agrese probíhala mezi lety 1945 a 1949 a skončila až uznáním nezávislosti Indonésie ze strany Holandska 27. 12. 1949. Samotné označení tohoto období je problematické, protože indonéští historici se při pojmenování tohoto období striktně drží termínu holandská vojenská agrese (*agresi militer Belanda*), ale západní historici pro označení tohoto období někdy používají termín válka o nezávislost, někdy indonéská revoluce.

²¹⁶ DAVIDSON, Jamie. *From Rebellion to Riots: Collective Violence on Indonesian Borneo*. s. 39–40.

²¹⁷ indonéský parlament se nazývá Dewan Perwakilan Rakyat Republik Indonesia (Sněmovna reprezentantů indonéské lidové republiky), v anglicky psané literatuře též People's Representative Council nebo také House of Representative, a v roce 1955 měl 236 členů.

FEITH, Herbert. *The Decline of Constitutional Democracy in Indonesia*. 1.vyd. Equinox classic Indonesia book, Jakarta 2007. ISBN 9793780452. s. 435.

²¹⁸ Partindo: indonéské strana.

²¹⁹ PELUSO, Nancy Lee, WATTS Michael. *Violent Environments*. 1.vyd. Ithaca Conrell University Press, New York 2001. ISBN: 0-8014-8711-0 s. 99–100.

Dayakové si také během japonské okupace dokázali vylepšit svou pověst, protože si získali věhlas jakožto obávaní a udatní bojovníci. Během povstání proti Japoncům, které probíhalo mezi únorem a květnem 1945²²⁰ a bylo vedeno *dayaky*, *dayakové* zabili obávaného japonského velitele západního Bornea Takea Nakataniho. Japonci sice oblast dostali pod kontrolu, ale až do konce války nedokázali zneškodnit všechny rebely. Tito rebelové se pak začali mstít na Japoncích v závěru a po skončení druhé světové války.²²¹

Japonská okupace a masakr bornejských elit proto sehrály klíčovou roli v emancipaci *dayaků*, kteří si po druhé světové válce dokázali získat vysoká místa na bornejské politické scéně, která by bez okupace v konkurenci lépe vzdělaných a vlivných etnických menšin jako byly Malajci, Číňané, *batakové* a *Javáci* jen stěží získali. Jejich houževnatý odpor proti Japoncům jim také zajistil uznání nejen z holandské strany, ale i mezi ostatními menšinami na Borneu.

2.1.5 Vliv japonské okupace na vztahy mezi mocenskými skupinami v oblasti Aceh

Po skončení japonské okupace došlo v oblasti Aceh na ostrově Sumatra k vyvraždění celé jedné mocenské skupiny, která kontrolovala a ovládala život Acehanů před druhou světovou válkou, a současně také k mocenskému vzestupu jiné skupiny, která dokázala japonskou okupaci využít ke svému prospěchu. První skupinu představovali regionální vůdci zvaní *uleebalang*. *Uleebalang* byli původně jen vlivní obchodníci, ale Holanďané jim během své vlády nad Indonésií udělili velké pravomoci a přetvořili je do skupiny podobné evropským feudálům. Holanďané tak vládli v Acehu nepřímou, a to v zastoupení *uleebalang*, kteří byly oprávněni vybírat daně a také si z nich nechávat profit, jenž často tvořil i polovinu výnosu oblastí, kterou kontrolovali. *Uleebalang* měli navíc soudní moc a mohli zabavovat půdu rolníků, kteří nebyli schopni odvést daně. Z tohoto důvodu byli mezi Acehany velmi neoblíbení.²²²

Ačkoliv byli *uleebalang* v Acehu nepopulární, dlouho chyběla opoziční síla, která by se proti nim jasně vymezila a spojila jejich odpůrce. Tato síla se objevila až v roce 1939 a představovalo ji již v kapitole 1.2 zmíněné sdružení náboženských učitelů *ulama*, PUSA. *Uleebalang* mohli za holandské okupace studovat na prestižních holandských školách,

²²⁰ Toto povstání je v indonésy psané literatuře nazýváno Perang Majang Desa. TANASALDY, Taufiq, s. 76.

²²¹ TANASALDY, Taufiq, s. 76–77.

²²² BRAITHWAITE, John. BRAITHWAITE, Valerie. COOKSON, Michael. DUNN, Leah. *Anomie and Violence: Non-truth and Reconciliation in Indonesian Peacebuilding*. 1.vyd. ANU E Press, Canberra 2010. ISBN 1921666234. s. 348–349.

zatímco místní nepriviligované, ale ambiciózní vrstvy volily muslimské školy, a to buď školy *Muhammadiyah* nebo školy nové a radikálnější, které byly zakládány indonéskými absolventy muslimských univerzit z Egypta nebo Saudské Arábie. Není proto překvapením, že se PUSA zrodila právě z akademického prostředí.²²³ PUSA se ovšem v tomto období orientovala na edukační a náboženskou činnost, aby proti sobě nepoštvála holanďany.²²⁴

Situace se ale rapidně změnila s rostoucí mocí Japonska a jeho expanzí do jihovýchodní Asie. Zatímco PUSA se snažila aktivně využít moci Japonska, navazovala kontakty s Japonci a prostřednictvím radikálů, jako byl Abú Bakar, jim pomohla ke svržení holandského režimu (tyto události byly diskutovány v kapitolách 1.2 a 1.3.2), *uleebalang* byli ve svém postoji k Japoncům mnohem zdrženlivější. Nicméně i *uleebalang* si uvědomovali nebezpečí, které jim hrozilo, kdyby Japonci dobyli Indonésii, a oni se tak ocitli bez ochrany ozbrojené moci. *Uleebalang* také nechťeli, aby si PUSA monopolizovala přízeň Japonců. Z tohoto důvodu i někteří *uleebalang* jako například Teuku Muda Beuni kontaktovali Japonce před invazí. Přesto ale většina *uleebalang* před invazí zachovávala neutralitu a většina kontaktů z indonéské strany se tak omezovala na zástupce PUSA.²²⁵

První dva měsíce po vypuknutí japonské invaze byly pro *uleebalang* velmi těžké, protože se zdálo, že jejich jejich moc skončila. *Uleebalang* ztratili autoritu v očích lidu, a to i za přispění PUSA, protože *ulama* ponoukali lid, aby neposlouchal *uleebalang*. Sňatky tak byly uzavírány bez svolení *uleebalang* a s půdou se obchodovalo nelegálně bez jejich vědomí.²²⁶ Tato situace však neměla dlouhého trvání, protože Japonci se postavili k PUSA zády a rozhodli se více spolupracovat s politicky zkušenějšími *uleebalang*. Několik *uleebalang*, kteří nesouhlasili s japonskou agresí, bylo popraveno, ale v závěru PUSA stejně nedokázala dosáhnout odstavení *uleebalang* od moci, ve které doufala, když se spojila s Japonci. *Uleebalang* totiž dokázali přesvědčit Japonce, že jsou nezbytnou silou nutnou k zachování stability v Acehu.²²⁷ Japonci tak využívali *uleebalang* stejně, jako to dělali Holanďané. Bylo to pro ně zajisté jednodušší a bezpečnější než vytvářet úplně nové administrativní struktury a experimentovat s lojalitou *ulama* zastupovaných PUSA.

²²³ REID, Anthony. *Verandah of Violence: The Background to the Aceh Problem*. 1.vyd. NUS Press, Seattle 2006. ISBN 9971693313. s. 104.

²²⁴ REID, Anthony. *The Japanese Occupation and Rival Indonesian Elites: Northern Sumatra in 1942*. The Journal of Asian Studies. [online]. Vol.35. NOV. 1975 [cit. 2015-12-16]. DOI: 10.2307/2054039 Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/2054039?seq=5#page_scan_tab_contents s. 53.

²²⁵ REID, Anthony. *An Indonesian Frontier: Acehnese and Other Histories of Sumatra*. 1.vyd. NUS Press, Singapore 2005. ISBN 9971692988. s. 287.

²²⁶ REID, Anthony. *The Japanese Occupation and Rival Indonesian Elites*. s. 58.

²²⁷ BRAITHWAITE, John. BRAITHWAITE, Valerie. COOKSON, Michael. DUNN, Leah. s. 349.

Zcela bez odměny ale *ulama* nezůstali. Japonci vytvořili na Sumatře novou muslimskou organizaci jménem *Madjelis Islam Tinggi*,²²⁸ která zastřešovala všechny ostatní. Mnoho *ulama* z PUSA v ní pak získalo vedoucí pozice.²²⁹ Nutno podotknout, že takového vlivu islámu se Holanďané obávali a vznik tak velké organizace nikdy nepovolili. Přestože se Japonci chovali k PUSA jako k nepolitické organizaci a nadále udržovali status quo, založením *Madjelis Islam Tinggi* a obecně větší podporou, kterou poskytovali islámu, přispěli k větší politické emancipaci islámu po druhé světové válce a navíc k větší jednotě a organizovanosti muslimů. Navíc, tak jak tvrdí například Tim Keel tak tím, že Japonci využívali nadále *uleebalang* k vynucování nepopulárních opatření, jako byla konfiskace rýže nebo rekrutování lidí na nucené práce, zapříčinili vznik ještě větší nenávisti k *uleebalang*.²³⁰ Naproti tomu *ulama* byli využíváni k propagandistickým účelům.²³¹ Takto se *ulama* ocitli na konci japonské okupace v mnohem výhodnějším postavení než *uleebalang*, a to navzdory tomu, že to byly právě oni, kdo před válkou aktivně spolupracoval s Japonci na jejich plánu převzetí Indonésie z holandského područí, a navíc jim k tomu sabotážemi a mnohdy i otevřeným bojem proti holandské koloniální správě dopomohli.

Situace v Aceh po konci druhé světové války byla velmi napjatá a krvavý konflikt na sebe nenechal dlouho čekat. *Uleebalang* se stále snažili udržet svou moc, ale PUSA již měla dostatečnou podporu a byla dobře organizována. Situaci ještě zhoršilo to, že Japonci nedodrželi svůj závazek udržet v Aceh pořádek do příjezdu Spojenců a stáhli se z většiny pro ně nebezpečného a nepřátelského Aceh.²³² *Uleebalang* byli ve svém postoji k nové republikánské vládě nejednotní. Někteří podporovali indonéskou revoluci a stavěli se proti Holanďanům, ale většina se hned po pádu japonského režimu snažila spojit se svými holandskými spojenci. Iino Šazaburó, guvernér severní Sumatry, se také stáhl a jeho moc převzal *uleebalang* Teuku Njak Arif. To ještě více zvýšilo napjetí mezi *uleebalang* a *ulama*, protože *uleebalang* tak byli vnímáni jako přímí pokračovatelé japonského režimu.²³³

Obě strany se ve světle nadcházejícího konfliktu snažily ozbrojit. Jediným zdrojem zbraní v Aceh v té době byly japonské sklady, a proto se je obě strany snažily získat. Někdy

²²⁸ Madjelis Islam Tinggi: Nejvyšší muslimská rada. Tato organizace byla podobná organizaci Masjumi, kterou Japonci založili na Jávě.

²²⁹ HOLT, Paul. LAMBTON, Ann. LEWIS, Bernard. *The Cambridge History of Islam*. 2.vyd. Cambridge University Press, London 1977. ISBN: 0521291372. s. 204.

²³⁰ KEEL, Tim. *The Roots of Acehnese Rebellion 1989-1992*. 1.vyd. Equinox Publishing, Singapore 2010. ISBN: 6028397172. s. 25.

²³¹ KEEL, Tim. s. 25.

²³² GRAF, Arndt. SCHROTER, Susanne. WIERINGA, Edwin. *Aceh: History, Politics and Culture*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2010. ISBN: 9814279129. s. 72.

²³³ GRAF, Arndt. SCHROTER, Susanne. WIERINGA, Edwin. s. 70.

Japonci vydali své zbraně dobrovolně, ale někdy pod silným nátlakem.²³⁴ Situace byla nejvíce napjatá ve městě Pidie, kde *uleebalang* nepodporovali indonéskou revoluci. To jen utvrdilo *ulama* sdružené v PUSA v jejich rozhodnutí zlikvidovat *uleebalang* spolu se všemi starými koloniálními strukturami. *Ulama* prohlásili boj za nezávislost za džihád a během několika setkání v mešitách mobilizovali velký počet studentů a *ulama* k boji. Polovojenské jednotky, které díky těmto setkáním vznikly, byly vedeny členy PUSA.²³⁵ V lednu roku 1946 tyto jednotky vybavené japonskými zbraněmi a vedené Japonci vytrénovanými důstojníky prolomily obranu Pidie a povraždily 23 *uleebalang* z Pidie i spolu s jejich rodinami. V nadcházejících týdnech byly povražděna i zbývající část vzpurných *uleebalang* a zbytek zatčen.²³⁶

S pádem japonského režimu a odstraněním *uleebalang* byl Aceh zbaven všech břemen starého koloniálního systému. Navíc tu vznikla i zcela nová, dobře organizovaná a v Indonésii poměrně unikátní mocenská vrstva náboženských vůdců. Tímto byl Aceh odlišný od zbytku Indonésie, kde měli jasnou moc nacionalisté a republikánská armáda. Aceh tak vstoupil do nové éry jako sebevědomý stát ve státě a jeho odlišnosti pramenící z jeho nového vedení způsobily ještě mnoho těžkostí ve vztahu k centrální indonéské vládě. Zejména pak v padesátých letech, kdy se *ulama* neúspěšně snažili o přeměnu Indonésie na islámský stát. Tyto skutečnosti nejsou ale přímým důsledkem japonské okupace, a proto nejsou předmětem této práce.

Nedá se říci, že by za poválečnou situaci v Acehu a rychlý vzestup moci *ulama* byla zodpovědná japonská invaze; tato nicméně zapůsobila jako katalyzátor společenského napětí a problémů. Tím, že Japonci dali více společenského prostoru a uznání *ulama*, způsobili růst jejich vlivu a také zapříčinili jejich širší politickou emancipaci. Tím, že ponechali u moci *uleebalang*, a navíc je také v závěru války nutili k tomu, aby vykořisťovali acehský lid do neúnosné míry, učinili *uleebalang* ještě více nepopulárními. Japonci nebyli schopní ani ochotní zajistit po své kapitulaci v Acehu mír a pořádek do příjezdu Spojenců. Navíc v Acehu zanechali své zbraně, a v neposlední řadě zde také působili Japonci vycvičení indonéští vojáci. Všechny tyto skutečnosti způsobily to, že poválečné odstranění *uleebalang* proběhlo tak brutální cestou.

²³⁴ GRAF, Arndt. SCHROTER, Susanne. WIERINGA, Edwin. s.74.

²³⁵ REID, Anthony. *Verandah of Violence: The Background to the Aceh Problem*. s. 106.

²³⁶ REID, Anthony. *Verandah of Violence: The Background to the Aceh Problem*. s. 107.

2.2 Vliv japonské okupace na ekonomiku Indonésie

2.2.1 Ideové zdroje, které ovlivnily počínání Japonců v Indonésii v oblasti ekonomiky

Ačkoliv dopady holandské okupace na ekonomický rozvoj Indonésie a indonéská post-koloniální ekonomická transformace byly již diskutovány v mnoha pracích, jen velmi málo toho bylo napsáno o vlivu japonské okupace na ekonomiku Indonésie. V této kapitole se nebudu zabývat důležitými okamžiky indonéské poválečné ekonomické transformace, jako byla například privatizace mnoha podniků nebo transformace indonéského koloniálního bankovního sektoru, protože tyto události nemají přímou souvislost s japonskou okupací. V této kapitole budou diskutovány pouze události, které mají přímou ekonomickou souvislost s japonskou okupací nebo potažmo s dopady druhé světové války.

Před japonskou okupací Indonésie existovaly dva významné japonské myšlenkové směry, které měly vliv na počínání Japonců v oblasti ekonomiky v Indonésii. Prvním směrem byl *nanšinron*²³⁷. *Nanšinron* je mnohými autory nesprávně asociován s agresivní teritoriálně

²³⁷ Nanšinron, japonsky 南進論. Politicko-ekonomický myšlenkový proud, který vznikl v období Meidži. Nanšinron upřednostňoval ekonomickou invazi do jižní a jihovýchodní Asie.

expanzivní politikou japonské armády během a krátce před druhou světovou válkou. Původní *nanšinron* ovšem neprosazoval agresivní expanzi, ale mírovou expanzi pomocí volného mezinárodního obchodu.²³⁸ Tento směr také ovlivnil velkou část japonských podnikatelů, kteří do Indonésie přišli před druhou světovou válkou, a měl veskrze pozitivní vliv na ekonomickou situaci Indonésie. Japonští podnikatelé, kteří se zabývali například obchodem s látkami nebo léky, často zaměstnávali Indonésany namísto Číňanů, a to i na vyšších pozicích. Často také obcházeli spolupráci s čínskými obchodíky, kteří v té době dominovali indonéskému obchodu a vyhýbali se ekonomické spolupráci s indonéskými obchodníky. Takto mnozí japonští obchodníci, jako například Kazue Cucumibajaši, který založil síť obchodních domů po celé Jávě, přispěli k tomu, že se mnoho Indonésanů dokázalo vymanit ze svých nízkých agrárních profesí a vstoupit do sféry obchodu.²³⁹

Druhý směr představovaly agresivní a expanzivní myšlenky japonských militaristů, které byly inspirovány *nanšinronem* a také *hokušinronem*²⁴⁰. Tyto myšlenky se nejjasněji manifestovaly v doktríně zvané *Nový řád ve východní Asii*²⁴¹ a poté v konceptu Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity. Tyto nové myšlenky, které se do Indonésie dostaly spolu s okupační armádou, nepřinesly Indonésii a indonéské ekonomice nic dobrého. Dle konceptu Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity se měly Japonci okupované státy stát zejména dodavateli surovin pro japonský průmysl. Taktéž přístup japonské okupační správy k čínským obchodníkům byl v zásadě odlišný od přístupu japonských firem, které v Indonésii již působily před japonskou okupací. Japonská správa jednala s čínskými obchodníky z pozice silnějšího a nebrala je jako partnery, ale spíše jako nezbytné mezičlánky

SHIMIZU, Hajime. *Nanshin-ron: Its Turning Point in World War I. The Developing Economies*. [online]. Vol.25. DEC.1987 [cit. 2015-12-21]. DOI: 10.1111/j.1746-1049.1987.tb00117.x Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1746-1049.1987.tb00117.x/abstract>

²³⁸ SHIMIZU, Hajime. *Nanshin-ron: Its Turning Point in World War I. The Developing Economies*. [online]. Vol.25. DEC.1987 [cit. 2015-12-21]. DOI: 10.1111/j.1746-1049.1987.tb00117.x Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1746-1049.1987.tb00117.x/abstract> s. 386.

²³⁹ LINDBLAD, Thomas. POST, Peter. *Indonesian Economic Decolonization in Regional and International Perspective*. 1.vyd. KITLV Press, Leiden 2009. ISBN 9789067183536. s. 63–65.

²⁴⁰ Hokušinron, japonsky 北信論; směr, který se zrodil během éry Šówa a obahajoval expanzi na sever do Číny a Mandžuska. Tento směr byl velmi oblíben v japonských armádních kruzích a v jejich chápání také znamenal expanzi mocenskou a vojenskou.

SEKAR, Meta, ASTUTI, Puji. *Apakah mereka mata-mata? Orang-orang Jepang di Indonesia (1868-1942)*. 1.vyd. Ombak, Jakarta 2008. ISBN: 9793472839. s. 6.

²⁴¹ Nový řád ve Východní Asii, japonsky: 東亜新秩序 (tóa šinčicudžo). Tato doktrína byla vyhlášena princem Fumimaroem Konoem roku 1938 a shrnovala cíle japonské zahraniční politiky. Přímo předcházela a anticipovala myšlenky Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity, japonsky 大東亜共栄圏 (Daitóa kjóeiken), která byla vyhlášena roku 1940.

COLEGROVE, Kenneth. *The New Order in East Asia*. [online]. Vol.1. MAR. 2011 [cit. 2015-12-21]. DOI: 10.2307/2049073. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7032416>.

v obchodě. Japonská okupační správa spolupracovala s čínskými obchodníky v Indonésii, protože to pro ni bylo jednodušší než vytvářet nové struktury a hledat nové obchodní partnery. Čínané, kteří nechtěli spolupracovat s novým režimem byli ke spolupráci přinuceni nebo byli popraveni a jejich majetek zabaven.²⁴²

2.2.2 Dominance zaibacu

Japonci měli zájem o Indonésii zejména pro její bohaté zásoby ropy, kaučuku, mědi, uhlí a niklu. Z tohoto důvodu bylo počínání japonské okupační správy hned v začátku vedeno směrem k získání těchto surovin. Taktéž hospodářství Indonésie bylo přeměněno tak, aby vyhovovalo japonským válečným potřebám. Japonská okupace přibrzdila nebo i zastavila expanzi mnoha indonéských obchodních firem. Poměrně liberální indonéský trh se totiž dostal pod přísnou kontrolu japonské okupační správy. Veškerý mezinárodní obchod v rámci Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity byl totiž pod kontrolou japonských obchodních agentur, z nichž největší byla *Kóeki Eidan*.²⁴³ Veškeré importní a exportní aktivity tak podléhaly kontrole těchto organizací a všechny společnosti zabývající se importem a exportem potřebovaly speciální licence.²⁴⁴ O tyto licence byl mezi podniky působícími v Indonésii a nově přichozími *zaibacu* velký zájem. Podniky, které tyto licence získaly, měly často dobré vztahy s okupační správou a armádou a byly schopny za ně zaplatit velké částky, které často zahrnovaly úplatky.²⁴⁵

Během japonské okupace Indonésie existovalo 304 podniků, které se zabývaly obchodem mezi Japonskem a Indonésií. Pouze 9 z nich ale představovalo původní firmy, které se zabývaly obchodem mezi Indonésií a Japonskem již před okupací.²⁴⁶ Obchod tak zcela ovládly *zaibacu* jako *Micui* nebo *Micubiši*; indonéské podniky byly naproti tomu aktivnější v oblastech jako potravinářský nebo zpracovatelský a výrobní průmysl.²⁴⁷

²⁴² DIELEMAN, Marleen. KONING, Juliette. POST, Peter. *Chinese Indonesians and Regime Change*. 1.vyd. BRILL, Leiden 2010. ISBN: 9004191216. S.187.

²⁴³ *Kóeki Eida*, japonsky: 交易営団, byla obchodní agentura založená roku 1941 japonskou vládou. Tato agentura měla na starost kontrolu obchodu v rámci Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity. NODA, Kazuo. *Mitsui bussan*. 1.vyd. Sooyoosha, Toukyo 1980. s. 36.

²⁴⁴ LINDBLAD, Thomas. POST, Peter. *Indonesian Economic Decolonization in Regional and International Perspective*. s. 69.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ LINDBLAD, s. 71.

I v těchto oblastech ale čelily silnému tlaku ze strany zaibacu. Micubiši například ovládlo výrobu mýdla, cigaret a sojových bobů. Micui zase ovládlo trh s kokosovým olejem.²⁴⁸

2.2.3 Pokles produkce ekonomicky důležitých odvětví

Japonská ekonomická politika v Indonésii byla zaměřena tak, aby v první řadě splnila nároky vojenské mašinérie a až v druhé řadě nároky obyvatel. Japonci se sice snažili o to, aby Indonésie byla hospodářsky samostatná, ale tento úkol byl již od počátku nemožný. Japoncům se sice podařilo v roce 1943 zvýšit produkci pro ně důležité ropy z 1,6 milionů tun na 2,1 milionů tun, ale v roce 1944 se tato produkce zase rapidně snížila kvůli spojeneckému postupu a bombardování.²⁴⁹ Stejně tomu bylo i v produkci uhlí a kaučuku. Navzdory značnému úsilí Japonců klesla na konci roku 1944 produkce uhlí na 25% předválečné úrovně.²⁵⁰ Drtivá většina této produkce byla navíc pohlcena japonskou válečnou mašinérií, takže v konečném důsledku byl zisk z této produkce pro indonéskou ekonomiku mizivý.

Japonská orientace na suroviny potřebné pro válku se brzy projevila úbytkem produktů v Japonci nepreferovaných odvětvích. Velký pokles zaznamenala například výroba cukru. Za rok 1943 vykazala Indonésie produkci 600 000 tun cukru, což bylo méně než jedna třetina produkce z roku 1940. Jedním z důvodů poklesu produkce cukru kromě jeho nedůležitosti pro válečné úsilí bylo také to, že v rámci Velké východoasijské sféry vzájemné prosperity neexistovala odbytiště pro indonéský cukr. Japonsko bylo totiž schopno své nároky na cukr pokrýt produkcí z Tchajwanu.²⁵¹ Před druhou světovou válkou směřoval export indonéského cukru převážně do Evropy, ale s japonskou okupací a s příchodem japonských obchodních organizací se stal export do Evropy nemožný kvůli japonskému zákazu vývozu do nepřátelených zemí. Přehlíživý přístup Japonců k této surovině se projevili i v jejich ambiciózním, leč neúspěšném plánu, který měl za úkol přeměnit cukrovary na továrny na butan. Situace došla až tak daleko, že se cukr stal pro většinu indonéských obyvatel vzácným produktem.²⁵² Škody, které indonéská ekonomika utrpěla za japonské okupace, se projevily ještě dlouho po válce. Například v roce 1950 vyprodukovaly

²⁴⁸ TURLING, Nicholas. *A Sudden Rampage: The Japanese Occupation of Southeast Asia, 1941-1945*. s.vyd. C.Hurst&Co. Publishers, London 2001. ISBN: 1-85065-584-7. s. 225.

²⁴⁹ OKAZAKI, Tetsuji, BOLDORF, Marcel. *Economies under Occupation The hegemony of Nazi Germany and Imperial Japan in World War II*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN 978-0-415-83533-6. s. 205.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ LINDBLAD, Thomas. *Bridges to New Business: The Economic Decolonization of Indonesia*. 1.vyd. KITLV Press, Leiden 2008. ISBN: 978-9971-69-477-7. s.53.

²⁵² OKAZAKI, Tetsuji, BOLDORF, Marcel. s.206.

indonéské cukrovary jen 261 000 tun cukru, což stěží postačovalo na pokrytí domácí produkce.²⁵³

Podobný osud jako cukr potkal i další nepreferovaná odvětví indonéského hospodářství. Japonci například omezili produkci kokosového oleje, který byl jedním z důležitých vývozních artiklů indonéského hospodářství před druhou světovou válkou. Produkce kokosového oleje se pohybovala před japonskou okupací okolo 200 tisíc tun ročně, zatímco v roce 1950 to bylo jen 112 tisíc tun.²⁵⁴ Stejně tomu bylo i s produkcí černého pepře. Černý pepř byl důležitý vývozní indonéský artikl a Indonésie jím zásobovala zejména Evropu. Během japonské okupace ale leželo spoustu indonéských pepřových polí ladem nebo na nich byly pěstovány jiné plodiny, protože Japonci neměli o tuto plodinu zájem a neměli pro ni odbytiště. Z tohoto důvodu poklesla poválečná produkce černého pepře v Indonésii na jednu třetinu předválečného stavu.²⁵⁵

Nedostatek příležitostí pro vývoz a japonská restriktivní opatření dopadla na všechna odvětví indonéského hospodářství. Navzdory počátečnímu zájmu Japonců o indonéský kaučuk jeho produkce během okupace rapidně poklesla. Tento pokles byl způsoben tím, že japonská poptávka nemohla nahradit předválečný vývoz do Evropy a Ameriky. Přebytek kaučuku v Indonésii během okupace byl natolik markantní, že byl používán k „asfaltování“ silnic.²⁵⁶ Situaci ještě více zhoršil také katastrofální nedostatek jídla. Japonská správa podporovala zemědělce, kteří spravovali kaučukové a tabákové plantáže, aby se zaměřili na produkci jídla a pěstovali jiné plodiny. Mnoho kaučukových plantáží, které rostly mnoho let, bylo proto vykáceno. Japonská okupace a následný čtyři roky trvající konflikt s Holandskem tak zanechal kaučukové plantáže v katastrofálním stavu.²⁵⁷

2.2.4 Pokles potravinářské produkce a dopady na život lidí

Japonské zásahy měly samozřejmě neblahý dopad nejen na výkonnost indonéské ekonomiky, ale především na život lidí. Omezení mezinárodního obchodu, japonská orientace na válečnou produkci a nucená mobilizace měly za následek nejen nedostatek některých surovin a produktů, ale také nedostatek jídla. Střízlivé odhady zmiňují pokles

²⁵³ THEE, Wie, Kian. *Indonesia's Economy Since Independence*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2012. ISBN: 978-981-4379-63-2. s.39.

²⁵⁴ Tamtéž.

²⁵⁵ RAVINDRAN, Peter. *Black Pepper: piper nigrum*. 1.vyd. CRC Press, Amsterdam 2003. ISBN: 0203303873. s.231.

²⁵⁶ MRÁZEK, Rudolf. *Jihovýchodní Asie ve světové politice, 1900-1975*. 1.vyd. Svoboda, Praha 1980. S.280.

²⁵⁷ TUCKER, Richard. *Insatiable Appetite: The United States and the Ecological Degradation of the Tropical World*. 1.vyd. Rowman&Littlefield, Maryland 2007. ISBN: 0742553655. s. 127.

poválečné potravinářské výroby o 25 %. Pokles produkce drobných rolníků činil dokonce 65 %.²⁵⁸ Pro obyvatele Indonésie byl nejvíce bolestný pokles produkce rýže, jelikož rýže je základní potravinou pro většinu obyvatel a tvoří 60 % denního kalorického přísunu, u chudých vrstev je to dokonce ještě více. Před válkou byla Indonésie téměř samostatná v produkci rýže. Indonéská roční produkce rýže se v roce 1942 pohybovala okolo 8,3 miliónů tun. V roce 1943 to už však bylo jen 8,1 miliónů tun a v roce 1944 dokonce jen 6,9 miliónů tun.²⁵⁹

Japonci se sice snažili zvýšit indonéskou produkci rýže, ale všechny jejich snahy byly liché. Indonésie měla totiž být podle japonských plánů schopná nasytit i okupační japonskou armádu. Japonci se proto zaměřili na získávání nové zemědělské půdy, k čemuž docházelo pomocí kultivace bažin, odlesňování a rozšiřování závlahových systémů. Tyto projekty vyžadovaly totální mobilizaci pracovní síly, a proto se brzy na venkově, který produkoval nejvíce potravin projevil, nedostatek pracovníků.²⁶⁰ Tento nedostatek byl ještě umocněn odvody již zmíněných dělníků označovaných jako *rómuša*, kteří byli používáni na projekty nejen v Indonésii, ale i v jiných Japonci okupovaných zemích. Okupační správa se snažila reagovat na hrozící hladové bouře zavedením přidělového systému. Například denní přiděl rýže pro *rómuša* činil 250 gramů. Realita ovšem byla taková, že pokud se Japoncům nepodařilo zvýšit produkci rýže a splnit nároky válečné mašinerie, byly tyto požadavky splněny tím, že byla snížena konzumace rýže v Indonésii.²⁶¹

Japonci navíc sami aktivně přispěli ke snížení indonéské produkce rýže, a to tím, že se snažili v prvních letech zavést japonský způsob pěstování rýže, který zahrnoval brzké přesazování sazenic ze sádek do polí a pravidelné odplevelování a hnojení, které bylo místními považováno za nechutné. Tento způsob se brzy ukázal v tropickém prostředí Indonésie jako velmi nevýhodný, protože sazenice byly více náchylné k útokům škůdců, vyžadovaly větší péči, která poutala více pracovních sil, a spotřebovávaly více živin než při použití domácího postupu. Tento postup kritizoval i japonský odborník na tropické zemědělství Terao Hiroši, který byl v té době na inspekční cestě po Jihovýchodní Asii.²⁶²

Na pokles produkce rýže mělo velký vliv i japonské rekvírování rýže a regulovaný obchod s ní, který byl zmiňován v kapitolách 1.5.3 a 2.1.1. Farmáři se snažili vyhnout

²⁵⁸ THEE, Wie, Kian. s. 39.

²⁵⁹ OKAZAKI, Tetsuji, BOLDORF, Marcel. s. 211.

²⁶⁰ NARANGO, Li. CRIBB, Robert. *Imperial Japan and National Identities in Asia, 1895-1945*. 1.vyd. Routledge Curzon, London 2003. ISBN: 0-7007-1482-0. s. 281.

²⁶¹ DICK, Howard. *The Emergence of a National Economy: An Economic History of Indonesia, 1800-2000*. 1.vyd. University of Hawaii Press, Honolulu 2002. s. 166–167.

²⁶² NARANGO, Li. CRIBB, Robert. s. 281.

nucenému prodeji rýže japonské správě, která vykupovala rýži za nižší ceny, než byla její reálná cena na trhu. To způsobilo vznik rozsáhlého černého trhu, korupce a hromadění za účelem spekulace.²⁶³ Na indonéském černém trhu, který vznikl v důsledku japonské okupace a který byl velmi rozsáhlý, se obchodovalo nejen s rýží, ale i se všemi ostatními nedostatkovými produkty a potravinami. Například paní Sumiten Pongoh, která byla v době japonské okupace studentkou střední školy, pracovala jako dobrovolnice v továrně Micui ve městě Surabája. Paní Sumiten zcizovala vyráběný kokosový olej a v bandasce na pití ho odnášela z továrny. Trest za takovéto jednání zahrnoval brutální bití a vězení. Paní Sumiten si tak prodejem oleje na černém trhu přišla měsíčně i na dvojnásobek tehdejší průměrné mzdy. Dle jejích slov byl černý trh za japonské okupace velmi rozšířen a obchodovaly na něm všechny vrstvy indonéského obyvatelstva.²⁶⁴

Jedním z následků okupace bylo také stěhování lidí do měst. Populace města Surabája se například během okupace zvýšila o 30 %. Toto stěhování bylo způsobeno několika faktory: mimo jiné vyšší šanci najít si práci, možností získat garantovaný příděl jídla pro registrované obyvatele města, ale také tím, že ve městech byla větší šance vyhnout se nucené mobilizaci.²⁶⁵ Například populace města Surabája se zvýšila ze 400 000 v roce 1940 na více než 600 000 v roce 1945. Nově přichozí obyvatelé pak vytvářeli slumové oblasti a vykonávali jakékoliv dostupné práce. Během tohoto období došlo například k masivnímu nárůstu počtu *bečaků*.²⁶⁶ Příliv obyvatel do městských oblastí pokračoval i po skončení japonské okupace.²⁶⁷ Pokles počtu obyvatel venkovských oblastí způsobený odlivem obyvatelstva do měst a nucenou mobilizací pak působil problémy ještě dlouho po válce. S úbytkem obyvatel ve venkovských oblastech se potýkala ještě Sukarnova vláda v roce 1950, když se zabývala otázkou, jak zvýšit produkci rýže.

Během a dále i po skončení japonské okupace došlo k rozvoji ovocnářské produkce na úkor produkce rýže. Ovocné stromy totiž nevyžadovaly tolik péče jako rýže a poskytovaly možnost většího zisku.²⁶⁸ Dalším důvodem k rozvoji ovocnářské produkce bylo i to, že obchod s ovocem nebyl nijak regulován.

²⁶³ FRANKEMA, Ewout. BUELENS Frans. *Colonial Exploitation and Economic Development: The Belgian Congo and the Netherlands Indies Compared*. 1.vyd. Routledge, Oxon 2013. ISBN: 978-0-415-52174-1. s. 55.

²⁶⁴ PONGO, Sumiten. (nar. 1928 Probolingo), 26.12.2015, Surabája.

²⁶⁵ LONE, Stewart. *Daily Lives of Civilians in Wartime Asia: From the Taiping Rebellion to the Vietnam War*. 1.vyd. Greenwood Publishing Group, Westport 2007. ISBN: 10:0-313-33684-9. s. 164–165.

²⁶⁶ Bečak je člověk, který řídí kolo jež má ve předu speciální sedlo, které dovoluje přepravu až dvou pasážířů.

²⁶⁷ NAS, J. M Peter. *The Indonesian Town Revisited*. 1.vyd. LIT Verlag, Berlín 2003. ISBN: 3825860388. s. 119.

²⁶⁸ KOENTJARANINGRAT. *Villages in Indonesia*. 1.vyd. Equinox, Singapore 2007. ISBN: 9793780517. s. 330.

Japonská okupace měla dalekosáhlý dopad na indonéskou ekonomiku a život lidí. Spousta před válkou běžných potravin se stala nedostatkovými a lidé strádali hlady. Japonská orientace na válečný průmysl a produkci pro ně důležitých surovin měla za následek rapidní pokles pro Indonésii do té doby důležitých vývozních artiklů jako byl cukr, černý pepř nebo kaučuk. Devastace kaučukových plantáží měla pak dlouhodobý negativní efekt, který se projevoval ještě dlouho po válce. Svázání liberálního indonéského trhu japonskými obchodními opatřeními a zpřetrhání důležitých obchodních vazeb způsobené omezením vývozu mělo za následek ztrátu obchodních kontaktů. V neposlední řadě došlo také zejména v závěru okupace, vlivem spojeneckého bombardování, k destrukci mnoha ropných polí a rafinérií. Špatnou situaci indonéské poválečné ekonomiky pak ještě umocnil nedostatek pracovních sil ve venkovských oblastech. Pozitivní předválečný přínos mnoha japonských firem byl pak zcela smazán arogancí, krutostí a hamižností japonské válečné mašinérie a mnoha *zaibacu*, které do Indonésie přišly s japonskou okupační armádou.

2.3 Vliv japonské okupace na indonéské školství

2.3.1 Školství za doby holandské nadvlády

Indonéské školství se zrodilo za holandské koloniální nadvlády a bylo významně ovlivněno i japonskou okupací. Změny, které indonéské školství prodělalo za japonské okupace, se pak projeví i při formování moderního indonéského systému školství po druhé světové válce. V této kapitole se zaměřím zejména na školy zřizované a financované koloniální správou, a to jak holandskou, tak japonskou, protože ty odrážely oficiální vzdělávací politiku okupačních režimů.

Školský systém za holandské koloniální nadvlády byl elitářský a rasistický. Státní školy byly zpočátku otevřeny jen pro Evropany, ale roku 1870 vzniklo i několik základních škol pro Indonésany. Tyto školy se nazývaly *sekolah rakjat*.²⁶⁹ Nicméně, v této době byly i základní školy určené pro Indonésany pro většinu z nich těžko dostupné, a to z hlediska velké finanční zátěže. Školy určené pro Holanďany a evropské osadníky kopírovaly holandský

²⁶⁹ OECD, WHITEMAN, Ian. *Reviews of National Policies for Education. Education in Indonesia Rising to the Challenge*. 1. vyd. OECD Publishing, Paris, 2015. ISBN: 9264230750. s. 70–71.

systém a využívaly k výuce holandštinu. Základní školy pro místní se naproti tomu zaměřovaly na výuku základní dovednosti jako čtení a počítání a využívaly k výuce místní domorodé jazyky.²⁷⁰ Ve dvacátých letech dvacátého století se Indonésanům naskytly nové možnosti, protože vláda renovovala systém školství a otevřela střední školy i Indonésanům, kteří uměli holandsky. Navíc vláda otevřela roku 1918 první univerzitu – Technologický institut v Bandungu. Do té doby museli zájemci o terciální vzdělání studovat v Holandsku.²⁷¹

Jaký význam přikládala holandská koloniální vláda vzdělávání Indonésanů a jak vysoké byly disproporce mezi školami, můžeme vidět i na objemu peněz, které okupační správa na školský systém vyčlenila. V roce 1898 stanovila okupační správa rozpočet na jednoho indonéského žáka na 10 guldenů ročně, na evropského žáka ovšem bylo vyčleněno 122 guldenů ročně.²⁷²

Populární alternativu vládních škol představovaly na vládě nezávislé, zejména náboženské školy, takzvané *pesantren*, které byly zřizovány a financovány místními komunitami nebo bohatými patrony. Holandská okupační správa ovšem nebyla těmto školám příznivě nakloněna a označovala je za „divoké“. Okupační správa se snažila vliv těchto škol eliminovat řadou nařízeních. Například v roce 1882 vydala nařízení, že žádná škola nesmí být zřízena bez jejího povolení. Navíc tyto školy byly nuceny používat kurikula vytvořená pro školy evropské. Mezi další opatření, která měla eliminovat vliv těchto škol, patřil například příkaz, aby učitelé na soukromých školách platili daň z příjmu. Navzdory odmítavému postoji holandské okupační správy působilo v Indonésii ve třicátých letech dvacátého století 2 200 nezávislých škol, které měly více jak 142 000 studentů. Mnoho těchto škol, jako například *Taman Siswa* nebo *Muhammadiyah*, bylo zřizováno muslimskými organizacemi.²⁷³

Holandská okupační správa také dlouhou dobu neposkytovala vzdělání indonéským Číňanům, na které bylo nahlíženo jako na cizince. Čínská komunita v Indonésii si ovšem dobře uvědomovala důležitost vzdělání a snažila se zajistit pro své členy jeho odpovídající úroveň. Bohatší Číňané proto využívali služeb soukromých učitelů a ti méně majetní spoléhali na čínské školy zřizované bohatými čínskými patrony. Tyto školy využívaly výuce čínštinu a nazývali se *Tiong Hoa Hwe Koan*. Čínské školy také udržovaly úzký vztah

²⁷⁰ GAYLORD, Wendy. *Reformasi and teachers' implementation of civic education in West Sumatra, Indonesia*. 1.vyd. PROQuest LLC, Ann Arbor 2008. ISBN: 1109027680. s. 53–54.

²⁷¹ TEEUWEN, Dirk. *Education in the Netherlands East-Indies*. [online]. Rev.2013 [cit. 1. 1. 2016]. Dostupné z: <http://indonesia-dutchcolonialheritage.nl/Special%20Subjects/Education%20in%20Dutch%20East-India.pdf> s. 1–8.

²⁷² BJORK, Christopher. *Indonesian Education. Teachers, Schools, and Central Bureaucracy*. 1.vyd. Routledge, New York 2005. ISBN: 10:0-415-97444-5. s. 42.

²⁷³ BJORK, Christopher. s. 43.

s čínským ministerstvem vzdělání, které těmto školám poskytovalo učebnice, lektory a výukové metody.²⁷⁴ Rychlý rozvoj čínských škol přesvědčil holandskou okupační správu o nutnosti zřízení škol pro indonéské Číňany. K tomu došlo roku 1908, kdy okupační správa otevřela školy pro *peranakan*, jež používaly k výuce holandštinu.²⁷⁵

Toto opatření bylo také jednou z příčin, proč před druhou světovou válkou studovalo na indonéských vysokých školách tak vysoké procento Číňanů. Mezi lety 1920 a 1940 bylo mezi absolventy indonéských vysokých škol pouze 43 % Indonésanů. Zbytek představovali Evropané a Číňané, kteří v tomto pořadí tvořili 32 a 23 % absolventů. Tato čísla jsou ještě více alarmující, pokud je dáme do souvislosti s počtem obyvatel Indonésie. Podle cenzu z roku 1940 žilo v Indonésii 96 % indonésanů, 1,5 % Evropanů a 2,5 % Číňanů.²⁷⁶

2.3.2 Změny v indonéském školství za doby japonské okupace

Za japonské okupace se dočkalo indonéské školství velkých změn. Mnoho západních a indonéských autorů, kteří se zabývají historií indonéského školství, akcentuje pouze negativní změny, které indonéské školství za japonské okupace prodělalo. Jako hlavní negativní změny jsou pak označovány pokles kvality a kvantity vzdělání za japonské okupace. Například Christopher Bjork uvádí, že během japonské okupace poklesly počty studentů základních škol o 30 %. Počet studentů středních škol poklesl dokonce o 90 %.²⁷⁷ Bjork dále tvrdí, že vyučování za japonské okupace sestávalo většinou z tělovýchovných aktivit, vojenského drilu a výuky japonské kultury.²⁷⁸

Prozkoumáme-li však skladbu předmětů na středních školách za japonské okupace, zjistíme, že takováto tvrzení jsou nadsazená. Předměty byly rozděleny do několika skupin. První skupina byla zastoupena japonštinou, malajštinou, respektive pozdější indonéštinou, zeměpisem a dějepisem, který zahrnoval většinou dějiny japonského impéria. Na tyto předměty bylo vyčleněno nejvíce času, a to 16 hodin týdně. Deset hodin týdně bylo vyčleněno na druhou skupinu, která zahrnovala přírodní vědy a umění. Třetí skupina byla tvořena a tělovýchovou a vojenským drilem a bylo na ni vyčleněno 9 hodin týdně. Poslední

²⁷⁴ JOSEPH, Cynthia. MATTHEWS, Julie. *Education, Opportunity and Education in Postcolonial Southeast Asia*. 1. vyd. Routledge, New York, 2014. ISBN: 978-0415-83421-6. s. 137.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ BJORK, Christopher. s. 44.

²⁷⁸ Tamtéž.

skupina zahrnovala předměty jako obchodní dovednosti a techniku a byly na ni vyčleněny 4 hodiny týdně.²⁷⁹

Na školách také probíhala intenzivní proti-spojenecká propaganda a náborů do různých dobrovolných spolků. Jedním z těchto spolků byl i *Barisan Pelopor*.²⁸⁰ Ten byl také nejradikálnější, co se proti Spojencům namířené rétoriky týče. Dle slov pamětníka pana Sumantra, který byl členem *Barisan Pelopor*, nebyly členům těchto spolků poskytovány žádné zbraně, ale dostalo se jim dodatečného vojenského a tělovýchovného drilu.²⁸¹

Japonská okupace však neměla na indonéský školský systém pouze negativní vliv. Můžeme najít i několik příkladů pozitivního vlivu. Nejvýznamnější a pro indonéskou populaci nejpřínosnější bylo odstranění holandštiny, která byla prostředkem diskriminace, protože vyučování na středních a vysokých školách bylo realizováno v holandštině, a tudíž ten, kdo ji neovládal, nemohl na těchto školách studovat. Jak jsem již podotkl v kapitole 1.4.2, Japonci hned po svém příjezdu do Indonésii zakázali holandštinu. To samozřejmě znamenalo, že holandština zmizela i ze škol, kde ji plně nahradila indonéština. Japonci též zrušili výběrové školy pro Holanďany a povolili pouze školy pro Indonésany a pro Číňany.²⁸² Komplikovaný a diskriminující systém vytvořený Holanďany tak byl nahrazen více uniformním a rovnostářským systémem, ve kterém měli všichni rovné šance.

Nahrazení holandštiny indonéštinou nebyl ale vůbec jednoduchý úkol, a to zejména z toho důvodu, že v indonéštině chyběla spousta slov, hlavně těch z oblasti přírodních věd. Proto japonská okupační správa založila 20. listopadu roku 1942 *Komisi pro indonéský jazyk*.²⁸³ Tato komise měla za úkol napsat nové učebnice pro školy a vytvořit nová slova, a to zejména slova z oblasti techniky a přírodních věd, kde indonéština v té době významně pokulhávala.²⁸⁴ Předsedou této komise se stal indonéský ministr vzdělání, Japonec Fumio Mori. V komisi byli dále přítomni i další dva japoňští náměstci. Nicméně japoňští členové

²⁷⁹ AZIZ, Abdul, Muhammad. *Japan's Colonialism and Indonesia*. 2.vyd. Springer Science&Business Media, Hague 2002 ISBN 978-94-011-8500-4 s. 180.

²⁸⁰ Barisan Pelopor, v překladu Pionýrský předvoj, byla studentská a mládežnická organizace zřízená Japonci v září roku 1944. Jedním z jejích vůdců byl i Sukarno. Tato organizace spadala pod Džava Hókókai (ジャワ奉公会), Javánské sdružení pro lidovou povinnost, které mělo za cíl mobilizovat indonéskou populaci pro potřeby válečného úsilí.

SUKMAYANI, Ratna, UMANG, Thomas, SEDONO, KRISTIANTO, Seno. *Ilmu Pengetahuan Sosial 3. Untuk SMP/MTs Kelas IX*. 1.vyd. Grasindo, Jakarta 2008. ISBN: 9794628824. s. 28.

²⁸¹ SUMANTRA. (nar. 1930 Jember), V průběhu okupace navštěvoval střední školu v Surabáji. 5.1.2016, Surabáji.

²⁸² JOSEPH, Cynthia. MATTHEWS, Julie. s. 138.

²⁸³ Komise pro indonéský jazyk, indonésky Komisi Bahasa Indonesia.

²⁸⁴ KAPLAN, Robert. BALDAUF, Richard. *Language and Language in Education Planning in the Pacific Basin*. 1.vyd. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2004. ISBN: 1402010621. s. 88–89.

komise postupem času ztratili zájem podílet se na činnosti komise a komise tak dostala větší volnost v konání.

V této komisi bylo kromě několika prominentních indonéských autorů a lingvistů i několik politiků, jako například Sukarno nebo pozdější indonéský viceprezident Mohammad Hatta.²⁸⁵ Nová slova vytvořená komisí se rychle šířila pomocí tisku. Komise vytvořila v průběhu okupace více jak 7 000 nových slov, z nichž většina byla vytvořena pro žáky středních škol. Mezi další zásluhy komise patřila i kodifikace indonéské gramatiky.²⁸⁶ Mezi nejvýznamnější publikace vydané Komisí pro indonéský jazyk patří *Kamoes Istilah*, což je indonéský výkladový slovník. Začátkem roku 1945 bylo několik členů komise zatčeno kempeitai za podvratné aktivity a v květnu roku 1945 byla komise zrušena.²⁸⁷ Přestože komise fungovala pouze tři roky, její činnost měla velmi významný vliv na rozvoj indonéského jazyka. Učebnice, které komise vytvořila, také dozajista usnadnily rozvoj indonéského školství po druhé světové válce.

Další pozitivum, které s sebou japonská okupace přinesla, byl kariérní postup indonéských učitelů. Jak již bylo mnohokrát řečeno, Japonci internovali veškeré Evropany do koncentračních táborů. Toto opatření se týkalo samozřejmě i Evropanů, kteří pracovali jako učitelé. Jelikož evropští učitelé tvořili na prestižních středních a vysokých školách většinu, vznikl závažný nedostatek pracovníků ve školství. Z tohoto důvodu mohli během japonské okupace indonéští učitelé získat lepší plat a lepší pozice, než tomu bylo za holandského režimu.²⁸⁸ Japonská správa také otevřela několik krátkodobých kurzů pro Indonésany, kteří se chtěli stát učiteli. Kvalita těchto kurzů byla velmi nedostačující, protože trvaly jen pár měsíců a také protože jejich absolventi měli sloužit zejména jako ideoví propagátoři japonského režimu. Mnoho učitelů, ať už vzdělaných za holandského režimu, nebo za japonského, sehrálo důležitou roli po konci druhé světové války, protože se stali díky svým schopnostem důstojníky v nové republikánské armádě, která bojovala proti navrátilším se Holanďanům.²⁸⁹

Japonská okupace s sebou také přinesla změny, které jsou jasně patrné do dnešních dnů, ale které jsou ignorovány většinou historiků, kteří se zabývají vývojem indonéského školství. Japonci v rámci snahy o propagaci nacionalismu, kolektivního ducha a vojenské disciplíny zavedli spoustu revolučních opatření, která sice neměla zásadní vliv na kvalitu

²⁸⁵ Tamtéž.

²⁸⁶ Tamtéž.

²⁸⁷ MASSIER, Ab. *The voice of the law in transition. Indonesian jurists and their languages, 1915–2000*. 1.vyd. KITLV Press, Leiden 2008. ISBN: 9789067182713. s. 176–177.

²⁸⁸ AZIZ, Abdul, Muhammad. s. 179.

²⁸⁹ AZIZ, Abdul, Muhammad. s. 177–179.

výuky, ale vtiskla indonéskému školskému systému jeho charakteristické prvky. Jednou z těchto změn bylo zavedení povinných uniforem pro školáky, dále raních rituálů s vlajkou a nebo pochodů.²⁹⁰ Uniformy jsou dnes v Indonésii stále povinné na všech státních školách, a to až do vyšší střední školy. Běžně má indonéský středoškolák až tři uniformy. Uniformy, které jsou používané v pátek, zejména uniformy na některých islámských školách, jako je Muhammadiyah nebo Nahdatul Ulama, dokonce svou barvou a stříhem výrazně připomínají uniformy vojenské. Ranní rituál, kdy jsou vždy v pondělí všichni žáci přítomni slavnostnímu vyvěšení vlajky, je stále dodržován na většině státních i soukromých škol. Mezi další neopomenutelné, i když ne tak výrazně rozšířené charakteristické prvky, které byly zavedeny již za japonského režimu, patří školní pochodové kapely nebo sportovní a tělovýchovné aktivity, kterým je vyhrazeno vždy páteční a mnohdy i sobotní dopoledne. Poslední dva prvky ovšem nejsou univerzálně rozšířeny na všech indonéských školách, protože ne každá škola má pochodovou kapelu a protože státní školy jsou většinou v soboty zavřeny.

Japonská okupace Indonésie sice trvala pouze tři roky, ale měla velký vliv na indonéské školství. Na straně jedné převažují jasně negativní vlivy, které jsou akcentované většinou západních historiků, jako je například pokles kvality a kvantity školní výuky nebo zneužití školského systému pro šíření propagandy. Tyto negativní vlivy nesporně existovaly, nicméně – jak jsem ukázal například na kurikulu z dob japonské okupace – jsou některými autory zveličovány. Není např. pravdou, že výuka za japonské okupace se sestávala převážně z tělovýchovných aktivit. Na druhé straně tu jsou i jistá pozitiva, která japonská okupace indonéskému školství dala, a tato pozitiva jsou mnohdy západními a indonéskými historiky zcela ignorována. Mezi tato pozitiva patří v první řadě rozvoj indonéského jazyka a tvorba učebnic. Japonská podpora indonéského jazyka byla naprosto nadstandardní ve srovnání s „podporou“, nebo spíše lépe řečeno omezeními, jakých se indonéštině dostávalo za holandského režimu. Činnost Komise pro indonéský jazyk a učebnice, které tato komise napsala, usnadnily práci indonéským učitelům po válce. Nebýt totiž činnosti této komise, museli by indonéští lingvisté a pedagogové po válce začínat od úplné nuly. Mezi další pozitiva patří eliminace vlivu cizích holandských učitelů a s tím související vzdělávání indonéských pedagogů. Jakkoliv pochybná byla kvalita učitelského vzdělání získaného za japonské okupace, nesporným faktem zůstává, že jakýkoliv pedagogický pracovník byl vysoce důležitý a ceněný v poválečné době a v období rapidní expanze indonéských škol za doby prezidenta Sukarna. V neposlední řadě patří mezi důležité charakteristické změny i

²⁹⁰ LATIF, Yudi. *Indonesian Muslim Intelligentsia and Power*. 1.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2008. ISBN 978-981-230-471-1. s. 218.

spousta revolučních opatření, jako bylo zavedení uniforem nebo ranních rituálů s vlajkou, které se zachovaly do dnešních dnů.

2.4 PETA a její úloha v konfliktu s Holandskem

2.4.1 PETA v době druhé světové války

Jedním z příznivých dopadů japonské okupace, který se projevil až po válce, bylo vytvoření první indonéské armády. Tato armáda se jmenovala *Pembela Tanah Air*²⁹¹ (dále jen PETA) a byla vytvořena v říjnu roku 1943.

Tato armáda představovala od počátku holandské okupace první ryze indonéskou vojenskou složku a po konci druhé světové války sehrála klíčovou roli v konfliktu s Holandskem. Indonésie samozřejmě měla armádu již před druhou světovou válkou; její název byl Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger²⁹² (dále jen KNIL). Velká část vojáků KNIL však byla evropského, většinou holandského původu nebo se jednalo o potomky ze

²⁹¹ Pembela Tanah Air, v překladu Obránci domoviny. Japonský název této armády byl 郷土防衛義勇軍.

²⁹² Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger, v překladu Královská nizozemská východoindická armáda.

smíšených holandsko-indonéských manželství. V KNIL sloužilo i nezanedbatelné množství vojáků čistě indonéského původu, a to jak z křesťanské části ostrova Sulawesi, tak i z ostatních částí Indonésie jako Jáva nebo Sumatra. Důstojnické hodnosti ovšem zastávali jejich evropští kolegové.²⁹³ Úlohou KNIL bylo především potlačování lokálních vzpour místního obyvatelstva spíše než ochrana vnějších hranic Indonésie.²⁹⁴ KNIL tedy nerepresentovala zájmy indonéského domorodého obyvatelstva a nedá se proto označit za indonéskou armádu, ale spíše za armádu okupační.

Naproti tomu PETA lze chápat jako první ryze indonéskou armádu, a to hlavně protože vznikla na popud indonéských nacionalistů a její členové včetně těch, co zastávali důstojnické hodnosti, byli indonéského původu. Okolnosti vzniku PETA nejsou stále dobře zmapovány. Po válce se objevilo několik osob, které tvrdily, že byly první, kdo inicioval vznik této armády. Jako jeden z možných iniciátorů vzniku PETA se snad i z titulu své funkce a prestiže, kterou požíval, udává první indonéský prezident Sukarno. Pravdou je, že Sukarno spolu se svými blízkými spolupracovníky, pozdějším vice-prezidentem Mohammadem Hattou, politikem Ki Hajarem Dewantorem a islámským učencem Masem Mansurem, opravdu poslali dopis japonskému okupačnímu vedení v Indonésii, ve kterém žádali o vytvoření indonéské armády.²⁹⁵

Nebyli nicméně první, kdo s tímto nápadem přišel. Jako prvního propagátora založení indonéské armády označují mnozí historici (jako například Šigeru Sató) indonéského radikála Gatota Mangupraju. Jak bylo zmíněno v kapitole 1.2, Gatot kontaktoval Japonce již před jejich vpádem do Indonésie. V září roku 1943 pak jednal s poručíkem Motošigem Janagawou, který se později stal hlavním trenérem branců PETA.²⁹⁶ Existuje také teorie o tom, že první kdo s tímto nápadem přišel, nebyli Indonésané, ale Japonci. Na začátku roku 1943 museli Japonci stáhnout značné množství jednotek z Jávy kvůli bojům na Šalamounových ostrovech. Tou dobou také na Jávě dokončoval inspekci generál Masazumi Inada, který byl pravděpodobně jedním z prvních lidí, kteří nápad vycvičit indonéskou armádu dostali. O

²⁹³ KAHIN, Audrey. *Historical Dictionary of Indonesia*. 3.vyd. Rowman&Littlefield, New York 2015. ISBN: 978-0-8108-74A56-5. s.246.

²⁹⁴ KAHIN, s.246.

²⁹⁵ LEBRA, C. Joyce. *Japanese trained armies in Southeast Asia*. 2.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2010. ISBN: 9789814279444 s.197.

²⁹⁶ SATO, Shigeru. *Gatot Mangupraja, PETA, and the origins of the Indonesian Army*. *Bijdragen tot de Taal-Land-en Volkenkunde*. [online]. Vol.166. FEB. 2010 [cit. 2016-02-11]. s.193. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/27868576?seq=1#page_scan_tab_contents.

povolení požádal Inada generála Tódžóa, od kterého také v červnu roku 1943 dostal svolení, ale nikoliv finanční nebo materiální zdroje.²⁹⁷

Tréninku branců PETA se ujali kromě již zmíněného Janagawy hlavně absolventi slavné školy z Nakana. Škola v Nakanu byla známá jako elitní vojenská akademie, kde se její studenti zaměřovali zejména na guerillový boj a špionáž.²⁹⁸ Tyto znalosti zajisté přišly vhod brancům PETA v pozdějším boji s mnohem lépe vybavenou a vycvičenou holandskou armádou. Hlavní zbraní, kterou branci PETA obdrželi od svých velitelů, byla bambusová kopí.²⁹⁹ Nicméně někteří vojáci obdrželi od Japonců zastaralé pušky, které byly zkonfiskovány poražené holandské armádě.³⁰⁰ Tyto zbraně se nemohly rovnat moderním puškám, které používala japonská armáda nebo Spojenci, ale pro základní výcvik zajisté postačovaly.

Velmi důležitou roli v utváření ideových hodnot vojáků PETA sehrál Sukarno. Sukarnovi se totiž povedlo přesvědčit Japonce, že vojáci PETA budou loajální a ochotní bojovat proti Spojencům, jen pokud budou mít silné povědomí o nacionalismu. Z tohoto důvodu Japonci povolili Sukarnovi, aby na mítincích mluvil k vojákům PETA. Sukarno ve svých promluvách brojil nejen proti Spojencům, ale proti imperialismu obecně. Většinu vojáků PETA pak nedělalo problém si s imperialismem asociovat nejen Spojence, ale i Japonce. Těm méně prozíravým to pak dovysvětlily různé tajné odbojové organizace nebo význam Sukarnových slov pochopili z jeho četných skrytých narážek proti Japoncům.³⁰¹ Podpora indonéskeho nacionalismu byla plně v souladu se strategií Japonců v Indonésii, jenže tím, že přenechali tuto úlohu do značné části lidem, jako byl Sukarno, si sami sobě začali vytvářet problém. Výsledky Sukarnova působení se pak projeví již za japonské okupace, a to například již zmíněným povstáním vojáků PETA ve městě Blitar.

Koncem roku 1944 byl běžný voják PETA jasně protiholandsky, ale také protijaponsky orientován. Nicméně velká část vojáků PETA byla příznivě nakloněna Spojencům, zejména Spojeným státům americkým. Mezi základní myšlenky, které vojáci PETA přejali od svých japonských instruktorů, patřilo odmítnutí jakékoliv nadřazenosti

²⁹⁷ FRIEND, Theodore. *The Blue Eyed Enemy. Japan against the West in Java and Luzon, 1942 – 1945*. 1. vyd. Princeton University Press, Princeton 1988. ISBN 0 691 05524 6 s.169.

²⁹⁸ NOTOSUSANTO, Nugroho. *Tentara Peta pada jaman pendudukan Jepang di Indonesia*. 1.vyd. Gramedia, Jakarta 1979. s.58–60.

²⁹⁹ VICKERS, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. 2.vyd. Cambridge University Press, New York 2013. ISBN 9781107019478 s.98.

³⁰⁰ PADMODIWIRYO, Suhario. *Revolution in the City of Heroes: A Memoir of the Battle that Sparked Indonesia's National Revolution*. 1.vyd. NUS Press, Singapore, 2016. ISBN: 978-9971-69-844-7. s.8.

³⁰¹ KAHIN, George Mc Turnan. *Nationalism and Revolution in Indonesia*. 2.vyd. SEAP, New York 2003. ISBN: 0-87727-734-6. s.109.

Evropanů, víra ve schopnosti asiátů, víra v důležitost sebeobětování se za dobro národa a země, ale především víra v to, že v konfrontaci s nepřítelem je nejdůležitější duchovní síla, indonésky zvaná *semangat* a japonsky zvaná *ki*.³⁰² Tyto myšlenky, především víra v duchovní sílu, sehrály důležitou roli po konci druhé světové války ve válce o nezávislost s Holandskem, kdy se mladíci po stovkách často jen s bambusovým kopím vrhali proti plně ozbrojené holandské armádě. Dodnes stojí ve městě Surabája mnoho pomníků ve tvaru bambusového kopí na památku odvahy těchto mladíků, kteří po konci druhé světové války obhájili indonéskou nezávislost v nerovném boji s holandskou armádou. Před japonskou okupací si však šlo jen stěží představit, že by někdo byl schopen takového činu, jenž hraničí až se šílenstvím.

Na konci druhé světové války měla PETA 38 000 členů a 1 600 důstojníků. S koncem japonské okupace se stala PETA spolu s dalšími polovojenskými organizacemi, jako byl například *Barisan Pelopor*, páteří republikánské armády, která bojovala proti navrátilí se holandské armádě. Mnoho významných generálů a hrdinů, kteří se proslavili během konfliktu s Holandskem, jako byl například generál Sudirman nebo generál a druhý prezident Indonésie Suharto, patřilo mezi členy PETA.³⁰³

2.4.2 PETA po druhé světové válce

V konfliktu s Holandskem nebo také ve válce o nezávislost, jak někteří západní historici nazývají tento konflikt, jenž se rozhořel s koncem druhé světové války, byly znalosti, které vojáci PETA získali od svých instruktorů, klíčové. Vojáci PETA ale neprošli kompletním výcvikem, a proto mnoho z nich neumělo ovládat pokročilé zbraňové systémy, jako byly minomety nebo dělové baterie. Japonští vojáci se měli s koncem druhé světové války repatriovat, ovšem kvůli nedostatku lodí a dalším problémům muselo mnoho z nich na repatriaci čekat v koncentračních táborech, a to mnohdy i více jak dva roky. Mnoho bývalých důstojníků PETA, kteří po válce sloužili v republikánské armádě, proto navštívilo své bývalé instruktory v těchto táborech s žádostí o radu. Japonští instruktoři tak učili své žáky, jak ovládat některé zbraně, jako například právě minomety, které Indonésané zabavili japonské armádě. Mnoho japonských instruktorů také navštívilo své žáky přímo na válečném poli, kde

³⁰² ROBINSON, Geoffrey. *The Dark Side of Paradise: Political Violence in Bali*. 1.vyd. Cornell University Press, New York 1995. ISBN: 0-8014-8172-4. s.88.

³⁰³ WOO, Jongseok. *Security Threats and the Military's Domestic Role: A Comparative Study of South Korea, Taiwan, the Philippines, and Indonesia*. 1.vyd. PROQUEST, Ann Arbor 2007. ISBN: 054918743X. s.101.

jim dávali rady.³⁰⁴ Na 1 500 japonských vojáků se také rozhodlo po válce nevrátit do Japonska, ale bojovat po boku Indonésanů proti holandské armádě.³⁰⁵

Nebyly to ovšem jen znalosti, které vojákům PETA pomohly v boji proti Holanďanům, ale také japonské zbraně. Japonská puška Arisaka byla jedna z nejpoužívanějších pušek v republikánské armádě a v její výzbroji zůstala i po roce 1949, kdy Holandsko uznalo nezávislost Indonésie.³⁰⁶ Není proto náhodou, že na největším vojenském pomníku v Indonésii, který se nachází ve městě Surabája a který je zasvěcen indonéským hrdinům boje o nezávislost, jsou vyobrazeni indonéští vojáci, kteří třímají bambusová kopí, japonské pušky Arisaka nebo japonské pistole Nambu.

Jedním z problémů spojených s vojáky PETA, který vyvstal hned po skončení bojů s Holandskem, byla otázka, jak z těchto vojáků vytvořit profesionální a organizovanou armádu. Pro většinu indonéské populace byli tito muži hrdinové, ale pro vládu představoval zásadní problém fakt, že branci PETA byly špatně vycvičení, nevzdělaní a bohužel také dobře ozbrojení. Někteří z nich neuměli ani číst a psát. Jakékoliv řešení tedy vyžadovalo velmi citlivý přístup.³⁰⁷ Vláda se proto rozhodla nabídnout všem bývalým vojákům PETA univerzitní vzdělání zdarma. Problémem ovšem bylo to, že většina vojáků tuto nabídku vzala jako odměnu za své válečné úsilí a neobtěžovali se proto ani chodit na přednášky. Mnoho učitelů před závěrečnými zkouškami proto vyjadřovalo své obavy nad tím, co se stane, když jejich studenti neprojdou zkouškami. Dokonce se proslýchalo, že někteří studenti stále ještě neuměli číst a psát. Většina studentů ale nakonec závěrečnými zkouškami prošla, i když se objevily spekulace o tom, že jim v tom Ministerstvo školství pomohlo.³⁰⁸

Republikánská armáda a potažmo PETA sehrály důležitou roli i v oblasti správy a byrokracie. Během válečných let 1945 a 1949 nebyla civilní vláda dobře etablována a organizována. Jedinou opravdu funkční a respektovanou organizací tehdy byla republikánská armáda, která plnila také mnoho administrativních funkcí a získala si tak značný respekt, ale také značné sebevědomí.³⁰⁹ Není proto překvapením, že když holandská armáda napadla v té době hlavní město Indonésie Yogyakartu a unesla Sukarna a další představitele civilní vlády,

³⁰⁴ SATO, Shigeru. *Gatot Mangupraja, PETA, and the origins of the Indonesian Army*. Bijdragen tot de Taal-Land-en Volkenkunde. [online]. Vol.166. FEB. 2010 [cit. 2016-02-11]. S.212. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/27868576?seq=1#page_scan_tab_contents.

³⁰⁵ SATO, s.212.

³⁰⁶ WALTER, John. *Rifles of the World*. 1.vyd. Krause Publication, Iola 2006. ISBN: 13978-0-89689-241-s. S.34.

³⁰⁷ PEARSON, Stuart. *Bittersweet: The Memoir of a Chinese-Indonesian Family in the Twentieth Century*. 1.vyd. NUS Press, Singapore 2008. ISBN: 10 0-89680-264-7. s.106–107.

³⁰⁸ PEARSON. s.107–108.

³⁰⁹ WOO, Jongseok. *Security Challenges and Military Politics in East Asia: From State Building to Post-Democratization*. 1.vyd. Continuum, New York 2011. ISBN: 13:978-1-4411-9140-3 s.48.

republikánská armáda pod vedením generála Sudirman odmítla složit zbraně a bojovala až do roku 1949, kdy Holandsko uznalo nezávislost Indonésie.³¹⁰

Chceme-li pochopit, proč indonéská armáda zaujímala ještě mnoho let po válce tak důležité místo v indonéské společnosti a na indonéské politické scéně, musíme se podívat opět do minulosti. Japonské ideály a hodnoty jako poslušnost, řád a hierarchie, které byly členům PETA vštěpovány po celou dobu jejich výcviku, měly důležitý vliv na to, jak armáda vnímala společnost a svou úlohu v ní.³¹¹ Důležité bylo také sebevědomí a respekt společnosti, který si armáda získala během boje s Holandskem. To všechno zapříčinilo, že armáda si chtěla podržet vliv na směřování vývoje indonéské společnosti. Tento fakt se nejlépe prezentuje na politickém životě země. Ještě více jak třicet let po konci války měla armáda silný vliv na vládu a viděla sama sebe jako důležitého hráče na indonéské politické scéně. Po celou tuto dobu byla jedna pětina míst v indonéském parlamentu rezervována pro armádu.³¹²

Organizace PETA, která vznikla za japonské okupace a byla trénována japonskými instruktory, tak sehrála zásadní roli během indonéského boje o nezávislost. Lze jen těžko odhadnout, zda by indonéský lid měl nějakou šanci v nerovném boji s dobře vyzbrojenou a vycvičenou holandskou armádou, nebýt vojáků PETA a japonských zbraní. Japonský výcvik a japonské zbraně výrazně pomohly republikánské armádě v jejím boji. Mnoho významných indonéských generálů a vůdců, jako například Suharto nebo Sudirman, získalo své první vojenské vzdělání v akademiích PETA. Ideové hodnoty, které vojáci PETA získali při svém výcviku, pak sehrály důležitou roli v tom, jak pozdější indonéská republikánská armáda vnímala sebe samu a svou úlohu ve společnosti.

³¹⁰ WOO, *Security Challenges and Military Politics in East Asia*. s.48.

³¹¹ BOURCHIER, David. *Liberal Democracy in Indonesia: The Ideology of the Family State*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN: 978-0-415-18022-1. s.54.

³¹² LEVINE, Marvin. *Worker Rights and Labour Standards in Asia's Four New Tigers: A Comparative Perspective*. 1.vyd. Springer Science&Business Media, New York 2007. ISBN: 0-306-45477-7. s.210.

Závěr

Tato práce si kladla za cíl zmapovat průběh japonské okupace a analyzovat její nejvýznamnější dopady po druhé světové válce. Nekladl jsem si za cíl detailně analyzovat všechny dopady japonské okupace, a proto jsem vybral jen ty nejdůležitější.

V první části práce jsem vytvořil historický kontext nutný pro pochopení některých japonských kroků. Některé historické události, jako například nadšené vítání Japonců během začátku okupace, japonská podpora indonéského nacionalismu nebo japonská podpora některých muslimských organizací, se nedají pochopit bez hlubšího porozumění historickému kontextu. V první části jsem proto diskutoval situaci před začátkem japonské okupace a některé její klíčové momenty.

Je nepochybné, že japonská okupace znamenala utrpení pro miliony obyvatel Indonésie, ať již pro ty domorodé, jak podtrhují indonéští badatelé, tak také pro expatrioty z Holandska a jiných evropských zemí nebo pro rodilé indonéské Číňany, ale i pro samotné japonské vojáky. Hromadné odvody na nucené práce, znásilňování žen nebo rekvírování hospodářské produkce okupační armádou zanechaly hluboké jizvy v mysli národa a obyvatel Indonésie na dlouhá desetiletí a je otázkou, zda budou někdy odpuštěny.

Okupace nicméně uvedla do chodu nebo eskalovala některé procesy, které měly v konečném důsledku pozitivní vliv na život indonéského národa. Nejvýrazněji lze dopady okupace vidět na proměně vztahů mezi jednotlivými indonéskými etniky a mocenskými skupinami. Tento sociokulturní dopad okupace je také nejčastěji ignorován západními historiky. Nelze říci, že by Japonci v období okupace výrazně usilovali o rozpoutání konfliktu nebo umocnění rozdílů mezi indonéským obyvatelstvem a čínským etnikem. Některé japonské kroky, jako například spolupráce s čínskými obchodníky během okupace, znásobily nenávist indonéského obyvatelstva k čínskému etniku. Tato nevraživost ovšem ale existovala již před druhou světovou válkou a nebyla přímo vyvolána Japonci. Troufám si proto tvrdit, že nebylo součástí oficiální japonské politiky znásobit etnickou nevraživost mezi těmito dvěma etniky. Pokud by o to Japonci usilovali, měli by k tomu lepší prostředky, jako například cílenou diskreditaci čínského etnika v očích indonéské veřejnosti.

Japonci se naopak snažili o podporu indonéského nacionalismu a indonéského jazyka. Tyto kroky zajisté pozitivně přispěly ke stmelování indonéského národa a utváření kolektivního povědomí o ideji společného indonéského národa. Japonská okupace k tomuto stmelování přispěla také nepřímo. Japonci představovali společného nepřítel, proti kterému se do té doby relativně nesoudržná indonéská etnika mohla vymezit. Tuto skutečnost lze dobře vidět například na lidu *dayak*, kterému ozbrojený odpor proti Japoncům vynesl lepší postavení v očích ostatních indonéských etnik.

Japonská okupace také urychlila mocenskou expanzi islámu v Indonésii. Přímý vliv na to měla japonská podpora muslimských organizací. Nepřímý vliv pak měla japonská spolupráce s *uleebalang*. To, že *uleebalang* během okupace aktivně spolupracovali s Japonci, zapříčinilo skutečnost, že byly po druhé světové válce rychle a krvavě odstraněny. Tato čistka zlikvidovala téměř feudální systém, který se na Sumatře držel po mnoho staletí, a vynesla do politického a mocenského čela na Sumatře novou skupinu náboženských vůdců *ulama*.

V oblasti ekonomiky měla japonská okupace jasně negativní vliv. Kromě odvodů na nucené práce, které nejčastěji v tomto kontextu zdůrazňují indonéští historikové, se jednalo i o další faktory, které měly neblahý vliv na indonéskou ekonomiku. Mezi tyto faktory patří

destrukce mnoha plantáží, infrastruktury, ropných polí, ústup od pěstování některých pro indonéskou ekonomiku strategických plodin nebo zpretrhání obchodních vazeb. Mezi další skutečnosti, které měly vliv na indonéskou ekonomiku po druhé světové válce, patří destrukce některých důležitých železničních tratí ale také málo známá výstavba tratí nových. Tyto skutečnosti nebyly předmětem této práce a mohou tak sloužit jako inspirace dalším badatelům.

Výrazné byly také dopady japonské okupace na indonéské školství. Během okupace došlo sice, jak zdurazňují někteří holandské historikové, ke kvalitativnímu i kvantitativnímu poklesu indonéského školství, ale na druhou stranu byl systém školství více unifikován a zrovnoprávněn. Některé vlivy japonské okupace, jako například povinné uniformy na školách, rituály s vlajkou nebo důraz na tělovýchovu přetrvaly v indonéském školství do dnešních dnů.

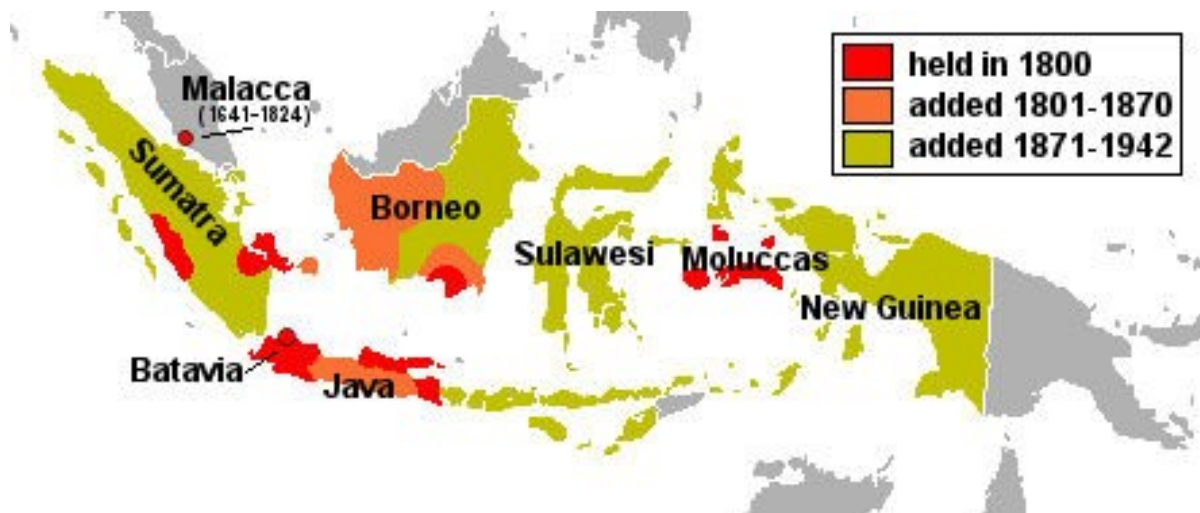
Posledním, ale také nejdůležitějším dopadem bylo vytvoření první indonéské armády. Lze se přitom o to, zda vznikla na popud Japonců nebo indonéských vlastenců, ale je důležité, že tato armáda byla vycvičena a vyzbrojena Japonci. Velká část generálů a důstojníků, kteří se po válce postavili do čela indonéského odboje proti Holanďanům, byla vycvičena Japonci. Přestože indonéští historikové vždy akcentují odvahu mladíků, kteří se jen s bambusovými kopími, jak tomu bylo například v bitvě o Surabáju, vrhali proti holandské armádě, je jasné, že Indonésie nezískala svou nezávislost jen za pomoci kopí. Ozbrojený indonéský odboj byl umožněn, až když měli Indonésané přístup k moderním japonským zbraním a až když s nimi uměli zacházet. Japonská okupace eskalovala indonéský odboj proti Holanďanům, a to až již přímo tím, že Japonci přímo podporovali indonéský nacionalismus a nenávisť k cizincům a vyzbrojili a vycvičili indonéskou armádu, nebo tím, že vynesli do čela společenského dění lidí jako Sukarno, kteří vyhlásili nezávislost a rozpoutali tak boj s Holandskem.

Japonská okupace představuje stále ještě ne zcela probádanou část indonéské a japonské historie. Kterýkoliv výzkumník, který se chce tomuto tématu věnovat, by k němu měl přistupovat bez emocí a zcela objektivně. Každý ze třech hlavních táborů historiků, které se tímto tématem zabývají, inklinuje ke zdůrazňování určitých skutečností a naopak přehlíží skutečnosti jiné. Na tento problém bychom proto měli nazírat holisticky a maximálně objektivně. Při studiu japonské okupace Indonésie je také důležité nezaměřovat se jen na přímé dopady, které byly způsobeny úmyslně japonskou armádou, ale také bychom měli věnovat pozornost nepřímým dopadům, jež okupace způsobila, či událostem, které eskalovala. Právě na tyto skutečnosti jsem se také snažil ve své práci upozornit.

Obrázková příloha

Holandská Východní Indie

Území ovládané Holanďany do roku 1942



Červeně místo v držení do roku 1800, oranžově v držení od roku 1801 do roku 1870. Zeleně v držení od roku 1871 do roku 1942.

APWHIWIKI, Dutch Control in Indonesia. [online]. Rev.2009 [cit. 1. 4. 2016]. Dostupné z: <https://apwhwiki.wordpress.com/dutch-control-in-indonesia/>



Červeně místo v držení indonéské republikánské armády v roce 1949. Žlutě místo držené holandskou armádou v témže roce.

WIKIA, Dutch East Indies. [online]. Rev.2015 [cit. 1. 4. 2016]. Dostupné z: http://countries.wikia.com/wiki/Dutch_East_Indies



Tuhu Pahlawan: Pamatník národních hrdinů ve městě Surabája. Voják v popředí drží bambusové kopí a v pozadí lze vidět konstrukce z bambusu symbolizující to, že indonéští vojáci a dobrovolníci v boji o Surabáju hojně používali bambusových kopí. Padlý voják má u pasu japonskou pistoli Nambu a druhý voják drží pušku Arisaka. Obě tyto zbraně byly hojně používané japonskou armádou za druhé světové války.

Archiv autora práce



Monument Nasional. Národní památník. Tento památník se nachází na náměstí Svobody v *Jakarta* a byl postaven na příkaz prezidenta *Sukarno*. Otevřen veřejnosti byl v roce 1975. Památník symbolizuje dlouhý boj *Indonésanů* za nezávislost *Indonésie*.

Archiv autora práce



Úryvek z novin *Tjahaja* vydaných po druhé světové válce. Den vydání je neznámý. Článek zmiňuje 1600 *rómuša*, kteří byli Japonci odvečeni na ostrov *Papua* na nucené práce. Fotografie zachycuje tyto *rómuša* bezprostředně po skončení japonské okupace. Článek dále tvrdí, že většina těchto *rómuša* zemřela hlady nebo byli Japonci za živa pohřbeni. Odstavec, který je podtržený, v doslovném překladu říká: „Jak se cítíš, *Sukarno*, když vidíš své lidi, se kterými bylo takto nakládáno?“ Autor článku tak zjevně naráží na skutečnost, že *Sukarno* byl Japonci využit k propagandě jejich myšlenek.

Badan arsip dan perpustakaan Jl Dukuh Kupang Surabaya, *Tjahaja*.

Abstract

The aim of this thesis is to identify and describe selected impacts of Japanese occupation of Indonesia during World War II. This thesis is divided into two parts. The first part is dedicated to explanation of the historical context that preceded the Japanese occupation and to chronological description of the situation during Japanese occupation of Indonesia. The second part of this thesis describes selected impacts based on the historical background provided in the first part. This thesis attempts to find and describe factors and impacts under the surface of commonly visible changes. For example impacts on relationships between Chinese minority and Indonesian majority or impacts on Indonesian education system. Many authors who deal with this topic tend to omit those impacts which are not suitable to their historical point of view or country of origin. Therefore, I tried to be absolutely unbiased and focus on various impact of occupation even when they might be identified as positive impact.

Seznam pramenů a literatury

AZIZ, Abdul, Muhammad. *Japan's Colonialism and Indonesia*. 2.vyd. Springer Science&Business Media, Hague 2002 ISBN 978-94-011-8500-4.

BASUKI, Heru. *Dakwah dinasti Mataram dalam Perang Diponegoro, Kyai Mojo&Perang Sabil Sentot Ali Basah*. 1.vyd. Samodra ilmu, Jakarta 2007. ISBN 9786028014014

Badan arsip dan perpustakaan Jl Dukuh Kupang Surabaya, Dokumen tentara jepang di Soerabaya, Korespondensi Shi-tyo Soerabaya, vol. 125, s. 89–95. 19.7.1943

BARTSCH, H, William. *Everyday a Nightmare. American Pursuit Pilots in the Defense of Java, 1941-1942*. 1.vyd. Texas A&M University Press, Texas 2010 ISBN-10 160344176X.

BUSH, Robin. *Nahdlatul Ulama and the Struggle for Power within Islam and Politics in Indonesia*. 1.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2009. ISBN 978-981-230-857-7.

BJORK, Christopher. *Indonesian Education. Teachers, Schools, and Central Bureaucracy*. 1.vyd. Routledge, New York 2005. ISBN: 10:0-415-97444-5.

BOURCHIER, David. *Liberal Democracy in Indonesia: The Ideology of the Family State*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN: 978-0-415-18022-1.

BOWEN, Huw. LINCOLN, Margarette. RIGBY, Nigel. *The Worlds of the East India Company*. 1.vyd. Boydell Press, Woodbridge 2011. ISBN-10:1843830736.

BOLAND, J, Robert. *The Struggle of Islam in Modern Indonesia*. 1.vyd. Springer Science & Business Media, Leiden 2013. ISBN 978-94-011-7897-6.

BOURCHIER, David. *Liberal Democracy in Indonesia: The Ideology of the Family State*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN: 978-0-415-18022-1.

BRADFORD, C. James. *International Encyclopedia of Military History*. 2.vyd. Routledge, New York 2006. ISBN 0-415-93661-6 S. 684.

BRAITHWAITE, John. BRAITHWAITE, Valerie. COOKSON, Michael. DUNN, Leah. *Anomie and Violence: Non-truth and Reconciliation in Indonesian Peacebuilding*. 1.vyd. ANU E Press, Canberra 2010. ISBN 1921666234.

CHEE-KIONG, Tong. *Identity and Ethnic Relations in Southeast Asia: Racializing Chineseness*. 1.vyd. Springer Science&Business Media, Singapore 2010. ISBN 9048189098.

CRIBB, Robert. *Historical atlas of Indonesia*. 1.vyd. Curzon press, Richomond 2000. ISBN 0-7007-0985-1.

COPPEL, Charles. *Violent Conflicts in Indonesia: Analysis, Representation, Resolution*. 1.vyd. Routledge, New York 2006. ISBN: 1135788928.

DAVIDSON, Jamie. *From Rebellion to Riots: Collective Violence on Indonesian Borneo*. 1 vyd. NUS Press, Singapore 2009. ISBN: 9971694271.

DIELEMAN, Marleen. KONING, Juliette. POST, Peter. *Chinese Indonesians and Regime Change*. 1.vyd. BRILL, Leiden 2010. ISBN: 9004191216.

DICK, Howard. *The Emergence of a National Economy: An Economic History of Indonesia, 1800-2000*. 1.vyd. University of Hawaii Press, Honolulu 2002.

DRAKELEY, Steven. *The History of Indonesia*. 1.vyd. Greenwood Publishing, Westport 2005. ISBN: 0-313-33114-6.

DULL, S, Paul. *The Battle History of The Imperial Japanese Navy (1941-1945)* 1.vyd. Naval Institute Press, Annapolis 2007. ISBN-10 1-59114-219-5.

FANARA, Dino. *Angel of the East Indies Biography of the Van Dooremolen Family*. 1.vyd. iUniverse, Lincolne 2006. ISBN-13 978-0-595-41701.

FEDERSPIEL, M. Howard. *Islam and Ideology in the Emerging Indonesian State. The Persatuan Islam (PERSIS) 1923 to 1957*. 1.vyd. BRILL, Leiden 2001. ISBN 1385-3376.

FEITH, Herbert. *The Decline of Constitutional Democracy in Indonesia*. 1.vyd. Equinox classic Indonesia book, Jakarta 2007. ISBN 9793780452.

FLETCHER G, Gregory. *Interpid Aviators, The true story of USS Intrepid's torpedo squadron 18 and its epic clash with the superbattleship Musashi*. 1.vyd. Penguin. New York 2013. ISBN: 10 0451239914.

FREDERICK, H William, WORDEN, L Robert. *Indonesia: A country Study*. 1.vyd. Government Printing Office, Washington 2011 ISBN 978-0-8444-0796-6.

FRANKEMA, Ewout. BUELENS Frans. *Colonial Exploitation and Economic Development: The Belgian Congo and the Netherlands Indies Compared*. 1.vyd. Routledge, Oxon 2013. ISBN: 978-0-415-52174-1.

FRIEND, Theodore. *The Blue Eyed Enemy. Japan against the West in Java and Luzon, 1942 – 1945*. 1. vyd. Princeton University Press, Princeton 1988. ISBN 0 691 05524 6.

FUSAYAMA, Takao. *A Japanese Memoir of Sumatra, 1945-1946. Love and Hatred in the Liberation War*. 2.vyd. Equinox Publishing, Singapore 2010. ISBN 978-602-8397-19-3.

GAYLORD, Wendy. *Reformasi and teachers' implementation of civic education in West Sumatra, Indonesia*. 1.vyd. PROQuest LLC, Ann Arbour 2008. ISBN: 1109027680.

GRAF, Arndt. SCHROTER, Susanne. WIERINGA, Edwin. *Aceh: History, Politics and Culture*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2010. ISBN: 9814279129.

GIN, Keat, Ooi. *Southeast Asia: A Historical Encyclopedia, From Angkor Wat to East Timor*. 1.vyd. ABC-CLIO, Santa Barbara 2004. ISBN 1-57607-770-5.

GIN, Keat, Ooi. *The Japanese Occupation of Borneo, 1941-1945*. 1.vyd. Routledge, Singapore 2011. ISBN-10 0415456630.

GOTO, Kenichi. *Tensions of Empire Japan and Southeast Asia in the Colonial and Postcolonial World*. 1.vyd. National University of Singapore Press, Singapore 2003. ISBN: 9971692813.

GOUDA, Frances, ZAALBERG Brocades Thijs. *American Vision of the Netherlands East Indies. US Foreign Policy and Indonesian Nationalism, 1920- 1949*. 1.vyd Amsterdam University Press, Amsterdam 2002. ISBN 90 53564799 S. 103.

HANAFIAH, Ali, MAHARAJA Sutan. *Drama kedokteran terbesar*. 1.vyd. Yayasan Gedung-Gedung Bersejarah, Jakarta 1976.

HELLWIG Tineke, TAGLIACOZZO, Eric. *The Indonesia Reader: History, Culture, Politics*. 1.vyd. Duke University Press, London 2009. ISBN: 0822392275.

HELLER, Kevin. SIMPSON, Gerry. *The Hidden Histories of War Crimes Trials*. 1.vyd. S. OUP Oxford, Oxford 2013. ISBN 978-0-19-967114-4.

HOYT, P. Edwin, *Warlord, Tojo against the world*. 1.vyd. Cooper Square Press, New York 2001. ISBN 978-0-8154-1171-0 S. 136.

HOLT, Paul. LAMBTON, Ann. LEWIS, Bernard. *The Cambridge History of Islam*. 2.vyd. Cambridge University Press, London 1977. ISBN: 0521291372.

JONES, Tod. *Culture, Power and Authoritarianism in the Indonesian State: Cultural Policy Across*. 1.vyd. BRILL, Leiden 2013. ISBN 978-90-04-25509-08 S. 57.

JOSEPH Cynthia, MATTHEWS, Julie. *Equity, Opportunity and Education in Postcolonial Southeast Asia*. 1.vyd. Routledge, New York 2014. ISBN 1317806670.

JOES James, Anthony. *Resisting rebellion, The history and politics of counterinsurgency*. 1.vyd. University Press of Kentucky, Kentucky 2006. ISBN: 081317997.

KAHIN, Audrey. *Historical Dictionary of Indonesia*. 3.vyd. Rowman&Littlefield, New York 2015. ISBN: 978-0-8108-74A56-5.

KAHIN, George Mc Turnan. *Nationalism and Revolution in Indonesia*. 2.vyd. SEAP, New York 2003. ISBN: 0-87727-734-6.

KANKI Phyllis, GRIMES, Jay. *Infectious Diseases: Selected Entries from the Encyclopedia of Sustainability Science and Technology*. 1.vyd. Springer Science&Business Media, New York 2012. ISBN 146145719X.

KAPLAN, Robert. BALDAUF, Richard. *Language and Language in Education Planning in the Pacific Basin*. 1.vyd. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2004. ISBN: 1402010621.

KAKIAILATU, Toeti. B.M. *Diah: wartawan serba bisa*. 1.vyd. Pustaka Sinar Harapan, Jakarta 1997.

KEEL, Tim. *The Roots of Acehnese Rebellion 1989-1992*. 1.vyd. Equinox Publishing, Singapore 2010. ISBN: 6028397172.

KINGSTON, Jeff. *Japan's Quiet Transformation, Social change and civil society in the 21st century*. 1.vyd. Routledge Curzon, London 2004. ISBN 0 415 27482 6.

KRANCHER, A. Jan. *The Defining Years of the Dutch East Indies, 1942-1949. Survivors' Accounts of Japanese Invasion and Enslavement of Europeans and the Revolution That Created Free Indonesia*. 2.vyd. McFarland, North Carolina 2003. ISBN 0-7864-1707-2.

KOENTJARANINGRAT. *Villages in Indonesia*. 1.vyd. Equinox, Singapore 2007. ISBN: 9793780517.

KRATOSKA H. Paul. *Southeast Asian Minorities in the Wartime Japanese Empire*. 2.vyd. Routledge Curzon, New York 2013. ISBN 0-7007-1488-X S. 11.

LAFFAN, Michael. *The Makings of Indonesian Islam, Orientalism and the Narration of a Sufi Past*. 1. vyd. Princeton University Press, Princeton 2011. ISBN 978—691-14530-3.

LATIF, Yudi. *Indonesian Muslim Intelligentsia and Power*. 1.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2008. ISBN 978-981-230-471-1.

LEBRA, C. Joyce. *Japanese trained armies in Southeast Asia*. 2.vyd. ISEAS Publishing, Singapore 2010. ISBN: 9789814279444.

LINDBLAD, Thomas. POST, Peter. *Indonesian Economic Decolonization in Regional and International Perspective*. 1.vyd. KITLV Press, Leiden 2009. ISBN 9789067183536.

LONE, Stewart. *Daily Lives of Civilians in Wartime Asia: From the Taiping Rebellion to the Vietnam War*. 1.vyd. Greenwood Publishing Group, Westport 2007. ISBN: 10:0-313-33684-9.

MAHWIRA, Pranadipa. *Cinta Pahlawan Nasional Indonesia. Mengenal & Meneladani*. 1.vyd. Wahyu Media, Jakarta 2013. ISBN: 9797957519.

MASSIER, Ab. *The voice of the law in transition. Indonesian jurists and their languages, 1915–2000*. 1.vyd. KITLV Press, Leiden 2008. ISBN: 9789067182713.

MERCADO, C. Stephen. *The Shadow Warriors of Nakano A History of the Imperial Japanese Army's Elite Intelligence School*. 1.vyd. Potomac Books, Virginia 2002. ISBN 9781574884432.

MIKABERIDZE, Alexander, *Atrocities Massacres and War Crimes, an Encyclopedia*. 1.vyd. ABC- CLIO, Santa Barbara 2013. ISBN 978-1-59884-925-7 S. 180.

MOKYR, Joel. *The Oxford Encyclopedia of Economic History volume 1*. 1.vyd. Oxford University Press, London 2003. ISBN: 0195105079.

MRÁZEK, Rudolf. *Jihovýchodní Asie ve světové politice, 1900-1975*. 1.vyd. Svoboda, Praha 1980.

NARANGO, Li. CRIBB, Robert. *Imperial Japan and National Identities in Asia, 1895-1945*. 1.vyd. Routledge Curzon, London 2003. ISBN: 0-7007-1482-0.

NAS, J. M Peter. *The Indonesian Town Revisited*. 1.vyd. LIT Verlag, Berlin 2003. ISBN: 3825860388.

NODA, Kazuo. *Mitsui bussan*. 1.vyd. Sooyoosha, Toukyo 1980.

NOTOSUSANTO, Nugroho. *Tentara Peta pada jaman pendudukan Jepang di Indonesia*. 1.vyd. Gramedia, Jakarta 1979.

OECD, WHITEMAN, Ian. *Reviews of National Policies for Education. Education in Indonesia Rising to the Challenge*. 1.vyd. OECD Publishing, Paris, 2015. ISBN: 9264230750.

OCKERSE Ralph, BLANEY Evelijn. *Our Childhood In The Former Colonial Dutch East Indies. Recollections efore and during Our Wartime Internment by the Japanese*. 1.vyd. Xlibris Corporation, New York 2011. ISBN 978-1-4568-8972-2.

OKAZAKI, Tetsuji, BOLDORF, Marcel. *Economies under Occupation The hegemony of Nazi Germany and Imperial Japan in World War II*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN 978-0-415-83533-6.

OHARAZEKI, Kazuhiro, *Japanese Prostitutes in the Pacific Northwest, 1887 – 1920*. Binghamton, 2008. Doktorská práce. State University of New York at Binghamton. Department of History.

PADMODIWIRYO, Suhario. *Revolution in the City of Heroes: A Memoir of the Battle that Sparked Indonesia's National Revolution*. 1.vyd. NUS Press, Singapore, 2016. ISBN: 978-9971-69-844-7.

PELUSO, Nancy Lee, WATTS Michael. *Violent Environments*. 1.vyd. Ithaca Cornell University Press, New York 2001. ISBN: 0-8014-8711-0.

POESPONEGORO, Djoened, Marwati, NOTOSUSANTO, Nugroho. *Sejarah Nasional Indonesia VI, Zaman Jepang dan Zaman Republik Indonesia*, 1.vyd. PT Balai Pustaka, Jakarta 2008. ISBN 9794074128.

PEARSON, Stuart. *Bittersweet: The Memoir of a Chinese-Indonesian Family in the Twentieth Century*. 1.vyd. NUS Press, Singapore 2008. ISBN: 10 0-89680-264-7.

REID, Anthony. *A History of Southeast Asia*. 1.vyd. Plantin Publisher Services: Pondicherry. 2015. ISBN 9780631179610.

REID, Anthony. *An Indonesian Frontier: Acehnese and Other Histories of Sumatra*. 1.vyd. NUS Press, Singapore 2005. ISBN 9971692988.

REID, Anthony. *The Blood of the People, Revolution & the End of Traditional Rule in Northern Sumatra*. 2.vyd. National University of Singapore Press, Singapore 2014. ISBN 978-9971-69-637-5.

REID, Anthony. *Verandah of Violence: The Background to the Aceh Problem*. 1.vyd. NUS Press, Seattle 2006. ISBN 9971693313.

RAVINDRAN, Peter. *Black Pepper: piper nigrum*. 1.vyd. CRC Press, Amsterdam 2003. ISBN: 0203303873. S.231.

ROTTMAN L Gordon, *Pacific Islands Guide A Geo-Military Study*. 1.vyd. Greenwood Press, Westport 2002 ISBN: 0-313-31395-4.

ROBINSON, Geoffrey. *The Dark Side of Paradise: Political Violence in Bali*. 1.vyd. Cornell University Press, New York 1995. ISBN: 0-8014-8172-4.

SAKAI Minako, BANKS Glenn, WALKER James. *The Politics of the Periphery in Indonesia. Social and Geographical Perspectives*. 1.vyd. National University of Singapore Press: Singapore, 2009. ISBN 9789971694791.

SATO, Shigeru. *War, Nationalism and Peasants: Java Under the Japanese Occupation, 1942-1945*. 1.vyd. M E Sharpe, Armonk 1997. ISBN 9781317452355.

SALIM, Delmus, Puneri. *The Transnational and the Local in Politics of Islam, The case of West Sumatra, Indonesia*.1.vzd. Springer International Publishing Switzerland, Zurich 2015. ISBN: 978-3-319-15412-1.

SINGGIH, E. Gerrit. *Mengantisipasi masa depan: berteologi dalam konteks di awal Milenium III*. 1.vyd. BPK Gunung Mulia, Jakarta 2004. ISBN 979-687-250-1.

SEBASTIAN, C. Leonard. *Real politic Ideology Indonesia's Use of Military Force*. 1.vyd. ISEAS Publications, Singapore 2006. ISBN 981-230-310-3 S. 277–278.

SEKAR, Meta, ASTUTI, Puji. *Apakah mereka mata-mata? Orang-orang Jepang di Indonesia (1868-1942)*. 1.vyd. Ombak, Jakarta 2008. ISBN: 9793472839.

SETIONO, Benny. *Tionghoa dalam pusaran politik*. 1.vyd. Elkasa, Jakarta 2003. ISBN 9799688744.

SUBANAR, Budi Gregorius. *The Local Church in the Light of Magisterium Teaching on Mission. A Case in Point: the Archdiocese of Semarang – Indonesia*. 1.vyd. Gregorian University Press, Rome 2001. ISBN: 8876528962.

SURYADINATA, Leo. *Ethnic Relations and Nation-Building in Southeast Asia: The Case of the Ethnic Chinese*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2004. ISBN: 9812301828.

SURYADINATA, Leo. *Nationalism and Globalization: East and West*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2000. ISBN: 9812300732. S. 42–43.

SURYADINATA, Leo. *Political Thinking of the Indonesian Chinese, 1900-1995*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1997. ISBN: 9971692015.

SUTARMIN. *Abdul Rahman Baswedan: Karya dan Pengabdiannya*. 1.vyd. Direktorat Jenderal Kebudayaan, Jakarta 1989. S. 83.

SUKMAYANI, Ratna, UMANG, Thomas, SEDONO, KRISTiANTO, Seno. *Ilmu Pengetahuan Sosial 3. Untuk SMP/MTs Kelas IX*. 1.vyd. Grasindo, Jakarta 2008. ISBN: 9794628824.

SOETARTO, Endriatmo. SITORUS, Felix. NAPIRI Yusup. *Decentralisation of Administration, Policy Making and Forest Management in Ketapang District West Kalimantan*. 1.vyd. Cifor, Jakarta 2001. ISBN 9798764854.

STETZ, Margaret. OH B. Bonnie. *Legacies of the Comfort Women of World War II*. 1.vyd. Routledge, New York 2015. ISBN 10 0765605449.

TAN, Mely. *Etnis Tionghoa di Indonesia: Kumpulan Tulisan*. 1.vyd. Yayasan Obor Indonesia, Jakarta 2008. ISBN: 9794616893.

TANASALDY, Taufiq. *Regime Change and Ethnic Politics in Indonesia. Dayak politics of West Kalimantan*. 1.vyd. Leiden: KITLV Press, 2012. ISBN 978 90 6718 389 5.

TARLING, Nicholas. *The Cambridge History of Southeast Asia*. 2.vyd. Cambridge University Press, Cambridge 1992. ISBN 0521355060.

TIPTON, Elise. *Modern Japan, A social and political history*. 2.vyd. Oxon: Routledge, 2008 ISBN: 10 0 415 41870 4.

THEE, Wie, Kian. *Indonesia's Economy Since Independence*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 2012. ISBN: 978-981-4379-63-2.

TURLING, Nicholas. *A Sudden Rampage: The Japanese Occupation of Southeast Asia, 1941-1945*. 2.vyd. C.Hurst&Co. Publishers, London 2001. ISBN: 1-85065-584-7.

VICKERS, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. 2.vyd. Cambridge University Press, New York 2013. ISBN 9781107019478.

WARD, Kerry. *Networks of Empire: Forced Migration in the Dutch East India Company*. 1.vyd. Cambridge University Press, Cambridge 2008. ISBN-10:0521885868.

YENNE, Bill, *Imperial Japanese Army, The invincible years 1941-1942*. 1.vyd. Osprey Publishing, New York 2014. ISBN 978 1 78200 982 5 S. 310.

YONG, MUN Cheong. *Conflicts within the prijaji Word of the Parahyangan in West Java, 1914-1927*. 1.vyd. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1973.

WALTER, John. *Rifles of the World*. 1.vyd. Krause Publication, Iola 2006. ISBN: 13978-0-89689-241-5.

WOO, Jongseok. *Security Threats and the Military's Domestic Role: A Comparative Study of South Korea, Taiwan, the Philippines, and Indonesia*. 1.vyd. PROQUEST, Ann Arbour 2007. ISBN: 054918743X. S.101.

Internetové zdroje

APWHIWIKI, Dutch Control in Indonesia. [online]. Rev.209 [cit. 1. 4. 2016]. Dostupné z: <https://apwhwiki.wordpress.com/dutch-control-in-indonesia/>

COLEGROVE, Kenneth. *The New Order in East Asia*. [online]. Vol.1. MAR. 2011 [cit. 2015-12-21]. DOI: 10.2307/2049073. Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=7032416>.

SATO, Shigeru. *Gatot Mangupraja, PETA, and the origins of the Indonesian Army*. *Bijdragen tot de Taal-Land-en Volkenkunde*. [online]. Vol.166. FEB. 2010 [cit. 2016-02-11]. S.193. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/27868576?seq=1#page_scan_tab_contents.

SHIMIZU, Hajime. *Nanshin-ron: Its Turning Point in World War I. The Developing Economies*. [online]. Vol.25. DEC.1987 [cit. 2015-12-21]. DOI: 10.1111/j.1746-1049.1987.tb00117.x Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1746-1049.1987.tb00117.x/abstract>

TEEUWEN, Dirk. *Education in the Netherlands East-Indies*. [online]. Rev.2013 [cit. 1. 1. 2016]. Dostupné z: <http://indonesia-dutchcolonialheritage.nl/Special%20Subjects/Education%20in%20Dutch%20East-India.pdf>